



วารสาร ปัญญา

PANYA JOURNAL

ISSN.0859-3574 (Print)

ISSN.2697-4940 (Online)



Approved by TCI during 2020 - 2024



ปีที่ 29 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2565 Vol.29 No.3 September-December 2022



สำนักงานวารสาร ปัญญา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

หลักการและเหตุผล

วารสารปัญญาได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ 2536 โดยจัดพิมพ์เป็นวารสารวิชาการรายปักษ์ ๑ ละคร 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) โดยพิจารณาเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. ศาสนาและปรัชญา
2. การศึกษา
3. สังคมศาสตร์
4. มนุษยศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมวิชาการด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิจัย บทความปริทัศน์
3. เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิตและผู้สนใจทั่วไปมีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ
4. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ : ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน), ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม),
ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

การส่งบทความ

วารสารปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร.053-270-975 ต่อ 15
E-Mail: panya-thjo@gmail.com

สามารถดำเนินการดาวน์โหลดและ Submit ผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารออนไลน์ Thaijo ทางเว็บไซต์

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

- บทความวิชาการและวิจัยทุกเรื่องได้รับการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน/บทความ
- บทความ ข้อความ ภาพประกอบและตารางที่ลงพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน แต่ผู้เดียว
- บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่ามีการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว
- บทความใดที่ผู้อ่านเห็นว่าได้มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้เขียน กรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารปัญญาทราบจะเป็นพระคุณยิ่ง
- บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนลิขสิทธิ์ไม่ส่งคืน

วารสารปัญญา ปีที่ 29 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2565)

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร. พระมหาวิวิธศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.
พระมหาวิเศษ เสาะพบดี, รศ.ดร. ศ.ดร.พศิน แดงจวง
รศ. สมหมาย เปรมจิตต์

บรรณาธิการ

ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผศ.ดร. อุเทน ลาพิงค์ อาจารย์วิรัช ภูมาศรี บุญนำ สุนามถาวร

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	หน่วยงานภายนอก	
พระมหาวราสะยะ วราสโย, ดร.	รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์กิตติคุณ ภูลายยาว	ผศ.ดร.หนูม้วน ร่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	พระครูพิพิธสุตาทร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	ผศ.ดร.วิสุทธิชัย ไชยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	ผศ.วิมลสรรค์ ไสလွမ်း	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์	มหาวิทยาลัยศรีพระทุม
	รศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
	ผศ.ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

วารสารปัญญา ปีที่ 29 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2565

พระครูสังฆรักษ์ จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุทธิสารเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโม,ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศ.ดร.พศิน แดงจวง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.เกตุมณี มากมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ประทีป พิฆทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ.ดร.อุเทน วัชรชีโนรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.โพน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร.สุพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.สุธาสนี แสงมุกดา	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารปัญญา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นฉบับประจำปี ที่ 29 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวิชาการ เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ด้านศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ จากอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาจากหลากหลายสถาบัน และผู้สนใจทั่วไป

วารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความที่น่าสนใจบทความวิจัยและบทความวิชาการ ด้านศาสนา 4 เรื่อง ด้านสังคมศาสตร์ 2 เรื่อง และด้านศึกษาศาสตร์ จำนวน 6 เรื่อง ซึ่งบทความทั้งหมดได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี เช่นเดิม กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้พิจารณาและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ

วารสารปัญญาขอประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทุกท่านสามารถส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการเข้ามาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร โดยสามารถส่งได้ผ่านระบบออนไลน์ที่เว็บไซต์ของวารสารปัญญาคือ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

กองบรรณาธิการวารสารปัญญาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอผู้อ่านได้มีความสุขกับการอ่าน พบกันใหม่ฉบับหน้า

กองบรรณาธิการ

บทความวารสารปัญญา
ฉบับที่ 29 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม พศ. 2565

	หน้า
1 รูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสารานุกรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน พระธวัชชัย ชยวุฑฺโฒ	1
2 ศิลปะวัดพม่า: แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง จันทร์เพ็ญ ผานุกาญจน์	15
3 การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ สุนทรี สุริยะรังษี	31
4 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จิรพันธ์ จันทน์	45
5 ศึกษาวิเคราะห์ปณาดิบาดที่ปรากฏในคัมภีร์ไบบลานล้านนาเรื่อง ตำนานหอยไ้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พระเกียรติศักดิ์ กิตติวุฒโน (หลวงอิน)	61
6 วิเคราะห์ประเพณีสงน้ำพระธาตุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเตียวขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ พระอนุวัฒน์ อนุตตโน (บั้งเมฆ)	76
7 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถ ของครูในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะท้อน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ธัญญา วุฒินิธิชัย	87
8 รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน อรพิน สุภาวงศ์	101
9 แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่เขต 5 พระชนพันธ์ รัชเมธี	117
10 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 พระดนุศิลป์ วัฒนธีระกาญจน์	127
11 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ปาริชาติ บัวเจริญ	141
12 การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนด้วยศาสตร์ พระราชและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกกรรม อภิชาติ เหม้อยไธสง	156
รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร	172

รูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสภาราณียธรรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
THE MODEL OF HAPPINESS'S ORGANIZATION IS BASED ON THE
SĀRĀNĪYADHAMMA OF LAMPHUN SANGHA COLLEGE, LAMPHUN PROVINCE

พระธวัชชัย ชยวฑฺฒโน *

Phra Tawatchai Jayavuddho

พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์ *

Phisit Kotsupho

เทพประวิณ จันทร์แรง *

Thepprawin Chanreang

Corresponding Author E-mail: Empk.1992@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสุขในทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาหลักการและกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข 3) นำเสนอรูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสภาราณียธรรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นสภาวะแห่งความสบายทางกายและทางใจ สภาวะที่ปราศจากความทุกข์ มีความพึงพอใจ ความสำราญ และความเบิกบาน สรุปได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) สามีสสุข คือ ความสุขจากวัตถุสิ่งเสพบริโภค (2) นิรามีสสุข คือ ความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุสิ่งเสพบริโภค 2) หลักการและกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข มีดังนี้ (1) ค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างองค์กรแห่งความสุขโดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล (2) ประมวลองค์ความรู้ โดยผู้ประสานงานการจัดการความรู้เรียบเรียงองค์ความรู้ให้ง่ายต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติ (3) ผู้บริหารประกาศเป็นนโยบายแต่งตั้งคณะทำงาน (4) สนับสนุนการอบรม สร้างองค์ความรู้ ด้วยการจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ (5) ประเมินผล โดยการใช้ดัชนีตัวชี้วัดองค์กรแห่งความสุข 3) รูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสภาราณียธรรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มีดังนี้ (1) การสร้างทีมงาน (2) การเยี่ยมบ้าน (3) คลังแห่งความสุข เกิดรูปแบบองค์กรแห่งความสุข คือ (1) ด้านเมตตาทายกรรม ยึดหลักของความมีเมตตาทางกาย การมีสุขภาพกายที่ดี (2) ด้านเมตตาวจีกรรม การเคารพนับถือยกย่องซึ่งกันและกัน (3) ด้านเมตตาโมโนกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีรอยยิ้ม (4) ด้านสาธารณโกศล การมอบของขวัญช่วยเหลือบุคลากร (5) ด้านศีลสามัญญตา มีศีลธรรมประจำใจ ยึดมั่นในกฎหมาย (6) ด้านทักขิสามัญญตา ให้คำปรึกษาหารือช่วยเหลือกันเวลาเดือดร้อน

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความสุข, องค์กร

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the happiness of Theravada Buddhism viewpoint; 2) to study the principles and processes of building happiness organizations; 3)

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

to present the model of happiness organizations according to Sārāṇiyadhamma of Lamphun Buddhist College. This research was a qualitative research by interviewing 20 key informants.

The results of this research found that: 1) happiness in Theravada Buddhism was a state of physical and mental well-being, without suffering, satisfaction, pleasurable and joyfulness which can be summarized into 2 kinds: (1) Sāmisa-sukha was the happiness from objects and consumables, (2) Nirāmisa-sukha was the happiness that did not have materials and consumables. 2) The principles and processes of creating happy organizations as follows: (1) the searching for knowledge about building happy organizations by focusing on human resources. (2) Knowledgeable code by the knowledge management coordinators, organizing the knowledge to be easy learning and practicing. (3) The administrators announced policies and appoint working group. (4) Training support, building knowledge by organizing budget to support various activities. (5) The evaluation by using the happy organizing index. 3) The model of happy organization according to Sārāṇiyadhamma of Lamphun Buddhist College as follows: (1) Team Building (2) Home visit (3) Treasures of happiness, including Mettākāyakamma was based on the principle of (1) physical kindness and good physical health (2) Mettāvācīkamma was based on the mutual respect (3) Mettāmanokamma was to build the organizational culture to be an organization of smiles (4) Sādhāraṇabhogitā was a present to help personnel (5) Sīrasāmaññatā was to have morality and adhere to the law (6) Ditthisāmaññatā was the consultation and helping each other in the times of trouble.

Keywords: Model, Happiness, Organization

บทนำ

ความต้องการของมนุษย์เป็นปัจจัยผลักดันแนวทางการพัฒนาของประเทศ โดยมุ่งความสนใจไปยังผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ซึ่งเป็นดัชนีที่สะท้อนถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ไม่สามารถใช้วัดระดับการพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นเพียงตัวเลขของการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น ซึ่งไม่ได้ชี้วัดความสุขของประชาชนอย่างเป็นองค์รวม เช่น การกระจายรายได้ สวัสดิการทางสังคมของประชาชน ความเป็นธรรมในสังคม หรือผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสังคม ข้อมูลจากผลการสำรวจคุณค่าทางสังคมของโลก (World Social Value

Survey) (กรรณะ อูระ และคณะ, 2550, น. 14) ที่พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศกับความพึงพอใจในชีวิตสามารถลบข้อสมมุติฐานทั่วไปได้ว่า ความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ความพึงพอใจในชีวิตตามไปด้วยนั้น แท้จริงแล้วการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสหลักที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว กลับนำมาซึ่งความสูญเสียและความไม่เท่าเทียมกันของผู้คนในสังคม

แนวคิดของร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่เน้นการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนั้น มีความสอดคล้องกับการระดมความคิดเห็นในการร่างธรรมนูญความสุขชุมชน (สิน สือสวน, 2559,

น. 3) อันหมายถึง “หลักกำกับการทำงาน และการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน เป็นเสมือนกติกาการอยู่ร่วมกัน รวมถึงการจัดระเบียบระบบการทำงานของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ให้ชัดเจนร่วมกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและความอยู่เย็นเป็นสุขที่พึงปรารถนาของชุมชน” ซึ่งต้องอาศัยวิธีการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดความสุขชุมชน เพื่อผลักดันให้เกิด ความสุขชุมชน อันหมายถึง “ประโยชน์สุขร่วมกันของคนในชุมชน หมู่บ้าน ท้องถิ่น ที่แต่ละแห่งกำหนดขึ้น เป็นเป้าหมายร่วม โดยการเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชน และมีการถ่ายทอดความสุขชุมชนนั้นต่อคนทุกระดับ” “การสร้างเป้าหมายตัวชี้วัดความสุขชุมชน เป็นเครื่องมือที่จะสร้างให้คนเกิดการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยการย้าคิด ย้าทำ เพื่อให้คนในชุมชน เข้าใจและเห็นคุณค่าจากสิ่งที่ทำ มีผลต่อการสร้างและพัฒนาคนในชุมชน ท้องถิ่นให้กลับมาตื่นตัว เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองมากขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ตามมา”

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในระดับประเทศ ภูมิภาคและระดับโลก ทำให้มาตรการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตและความสุขขององค์กรต่าง ๆ จึงต้องการนวัตกรรมใหม่ และต้องการภาคีเครือข่ายทุกระดับทั้งในประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555, น. 3) ในการขับเคลื่อนไปสู่องค์กรแห่งความสุขตามหลัก Happy Workplace นั้นเมื่อพิจารณาถึงหลักการทั้ง 8 ด้านจึง

สามารถที่จะนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยหลักสาราณียธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว นำมาเป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขให้เกิดขึ้น และประสบผลสำเร็จทั้งทางร่างกาย และจิตใจ กล่าวคือ หลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกลึถึงกัน คือ เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักอยู่ร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547, น. 23) ได้แก่ 1) เมตตาภาวกรรม คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาวจีกรรม คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาโมหกรรม คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภคี คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคร่วมกัน 5) สีสสามัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ และ 6) ทิฏฐิสามัญญตา คือ เคารพรับฟังความคิดเห็น มีความเห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้ ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน

การสร้างองค์กรแห่งความสุขในการทำงาน (Happy Workplace) 8 ประการ หมายถึง บุคลากรในองค์กรมีคุณภาพชีวิต และสุขภาพที่ดีตลอดจนพัฒนาตนอย่าง บูรณาการทุกมิติ รวมถึงครอบครัวและสังคม เพื่อที่จะสามารถดูแลตนเองได้ รักคนอื่น รัก ครอบครัว ดูแลครอบครัว รักสังคม ด้วย 8 Happy ได้แก่ 1) สุขภาพดี (Happy Body) 2) สุขผ่อนคลาย (Happy Relax) 3) สุขน้ำใจ งาม (Happy Heart) 4) สุขสงบ (Happy Soul) 5) สุขครอบครัวดี (Happy Family) 6) สุขสังคมดี (Happy Society) 7) สุขใฝ่หา ความรู้ (Happy Brain) 8) สุขปลอดภัย (Happy Money) เพื่อนำไปสู่การพัฒนา องค์กรที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน (พระ มหาไกรสร โชติปัญญา, 2560, น. 2)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท องค์กร แห่งความสุข หลักการสร้างองค์กรแห่งความสุข กระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข กิจกรรมและโครงการเสริมสร้างองค์กรแห่ง ความสุข ระบบกลไกการนำแผนการ ขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุขไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผล และรูปแบบ การสร้างองค์กรแห่งความสุขตามหลักสา รณียธรรม เพื่อนำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับหลัก ปฏิบัติดี สุข ความสุขตามแนวทาง พระพุทธศาสนา เป็นการส่งเสริมการทำงาน ในองค์กรให้เป็นองค์กรที่ดี มีความสุข ทั้ง ทางกาย จิตใจ และสังคม นำพาให้ประสบ ผลสำเร็จในเป้าหมายสูงสุดที่วางไว้ และ ส่งผลให้องค์กรก่อเกิดบุคคลเอื้ออารีย์ สังคม สามัคคี ทุกคนได้ ทุกคนดี มีสุขด้วยกันและ ทั่วกันตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสุขในพระพุทธศาสนา เถรวาท
2. เพื่อศึกษาหลักการและกระบวนการ สร้างองค์กรแห่งความสุข
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบองค์กรแห่ง ความสุขตามหลักสารณียธรรมของวิทยาลัย สงฆ์ลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย
การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งศึกษา จากเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารหลักฐานทางวิชาการ งานวิจัย และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการ รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) ประกอบการดำเนินงาน วิจัย
2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายสำคัญ
ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่/บุคลากร นิสิต และ กลุ่มเป้าหมายสำคัญเป็นผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 2 รูป/คน 2) คณาจารย์ จำนวน 8 รูป/คน 3) เจ้าหน้าที่/บุคลากร จำนวน 2 รูป/คน 4) นิสิต จำนวน 8 รูป/คน รวม จำนวน 20 รูป/คน เป็นการคัดเลือกกลุ่ม ตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ที่มีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนงานหรือกิจกรรมองค์กรแห่ง ความสุขในวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ขั้นตอนการสร้างสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) สร้างแบบสัมภาษณ์จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ทั่วไป คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) เกี่ยวกับความสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาทหลักการและกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขและรูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสารานุกรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามนั้นมาพิจารณาทบทวนอีกครั้งเพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เพื่อที่จะได้นำข้อเสนอแนะและข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นและเป็นไปตามค่าสถิติ IOC

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539

4.2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary source) รายงานประจำปีของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนในการประกัน

คุณภาพการศึกษา 5 ปี ตำราหนังสือวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์กรแห่งความสุข

4.3 ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน ตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร จะดำเนินการวิจัยตามกระบวนการแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อยและหัวข้อย่อย นำข้อมูลที่ได้มาจัดประเภท อธิบายความและตีความ

5.2 ข้อมูลที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะนำผลมาวิเคราะห์สรุปผล แล้วนำเสนอรูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสารานุกรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นองค์ความรู้ในการศึกษาวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสารานุกรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน พบว่า

1. ความสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท

แนวคิดความสุขที่ปรากฏในพระไตรปิฎกหรือ ความสุขในพระพุทธศาสนา เป็นสภาวะแห่งความสบายทางกายและทางใจ สภาวะที่ปราศจากความทุกข์ มีความพึงพอใจ ความสำราญ และความเบิกบาน ในทางพระพุทธศาสนานั้นความสุขมีหลายระดับและหลายประเภท แต่พอสรุปได้เป็น 2

ประเภทคือ 1) สามิสสุข หรือ กามสุข คือ ความสุขจากวัตถุสิ่งเสพรวิโค ต้องอาศัยเหยื่อล่อ หรือ สุขจากการเสพ เป็นสุขขั้นต้นหา 2) นิรามิสสุข คือ ความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุสิ่งเสพรวิโค หรือไม่ต้องอาศัยเหยื่อล่อเป็นความสุขภายในที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอก แบ่งเป็น 2 ระดับย่อย คือ สุขขั้นต่อนิรามิสสุข ที่เป็นความต้องการที่เป็นกุศล หรือ สุขขั้นฉันทะ เช่น สุขจากการอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ สุขจากการได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ สุขจากการแสวงหาธรรม สุขจากการทำงานที่สร้างสรรค์ หรือสุขจากการได้ทำบุญส่วน ขึ้นต่อมาคือ สุขขั้นเป็น นิรามิสสุข คือ การเป็นอิสระจากสิ่งภายนอกสิ้นเชิง คือ สุขจากสมาธิในฌาน และสุขแห่งนิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, น. 8) ความสุขในทางพระพุทธศาสนาอีกนัยหนึ่งให้ความหมายว่า สุข หมายถึง ความสุข ความสำราญ ความสบาย ความสำราญ ความไม่เบียดเบียนกัน เป็นสุขในโลก ในพจนานุกรมบาลี-อังกฤษให้ความหมายของคำว่า สุข (sukha) หมายถึง เป็นที่พึงพอใจ (Agreeable) น่ายินดี (Pleasant) สำราญ (Blest) (Rhys Davids and Stede, 1977, p. 716) มีการใช้คำที่มีความหมายเหมือนกันแต่รูปคำต่างกันแทนคำว่า ความสุข เช่น คำว่า ผาสุก ที่หมายถึง ความสุข ความสำราญ ความสบาย ความสำราญ ความสุขทางกาย การแสวงหาความสุขอันเกิดจากการสัมผัส หรือ คำว่า ปโมทะ ที่หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง เพราะปฏิบัติถูกต้อง ความยินดีที่ประกอบด้วยภาวณาจิต โดยการวิเคราะห์การเสริมสร้างความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา หลักสุข 4 ประการ คือ 1)

อตัลสุข คือ ความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ ที่แสวงหาได้ด้วยความสุจริตและอดุสหา 2) โภคสุข คือ ความสุขที่เกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และเกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวมากที่สุด 3) อนณสุข คือ ความสุขที่เกิดจากการไม่เป็นหนี้ และ 4) อนวัชชสุข คือ ความสุขที่เกิดจากประกอบอาชีพที่ปราศจากโทษ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลและสังคมสามารถเสริมสร้างความสุขให้เกิดขึ้นได้

2. หลักการและกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข

องค์กรแห่งความสุข คือ องค์กรที่สามารถกระตุ้น จูงใจ สร้างความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้ทุกคนในองค์กร สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พร้อมปฏิบัติการกิจขององค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรแห่งความรักความเข้าใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล การสมัครสมานสามัคคีระหว่างบุคลากรด้วยกันเอง กระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการจัดการความสุขของมนุษย์ด้วยการสร้างสมดุลระหว่างโลกในมิติส่วนตัว มุ่งเน้นความสุขของตนเอง โลกในมิติครอบครัว มุ่งเน้นความสุขของคนในครอบครัว และโลกในมิติสังคม มุ่งเน้นความสุขขององค์กรและสังคม (ทั้งสังคมภายในองค์กรและภายนอกองค์กร) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยและแนวทางการจัดการที่แตกต่างกันออกไป ประกอบด้วยความสุข 8 ประการ ประกอบด้วย สุขภาพดี น้ำใจงาม การผ่อนคลาย

คลาย หาคำความรู้ การมีคุณธรรม การที่สามารถจัดการรายรับรายจ่ายของตนเองได้ ความสุขของครอบครัว (ครอบครัวดี) ความสุขขององค์กรและสังคม (สังคมดี)

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนจึงสามารถจัดการองค์ความรู้ที่นำไปสู่องค์กรแห่งความสุขได้อย่างเป็นระบบ ด้วยการระบุประเด็นอย่างชัดเจนเป็นหมวดหมู่ขององค์ความรู้ที่อยู่ในองค์กร ด้วยการระบุไว้จำนวน 3 ด้าน กล่าวคือ

ด้านที่ 1 ด้านการสร้างสุขในที่ทำงาน (Happy Workplace) 8 ประการ หมายถึง บุคลากรในวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนมีคุณภาพชีวิต และสุขภาพที่ดีตลอดจนพัฒนาตนอย่างบูรณาการทุกมิติรวมถึงครอบครัวและสังคม เพื่อที่จะสามารถดูแลตนเองได้ รักคนอื่น รักครอบครัว ดูแลครอบครัว รักสังคม ด้วย 8 Happy ได้แก่ 1) สุขภาพดี (Happy Body) 2) สุขผ่อนคลาย (Happy Relax) 3) สุขน้ำใจงาม (Happy Heart) 4) สุขสงบ (Happy Soul) 5) สุขครอบครัวดี (Happy Family) 6) สุขสังคมดี (Happy Society) 7) สุขใฝ่หาความรู้ (Happy Brain) 8) สุขปลอดภัย (Happy Money)

ด้านที่ 2 ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality work of life) หมายถึงความผาสุกในการทำงานของบุคลากรในวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มีการส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความเป็นอยู่ที่ดีและได้รับการยอมรับทางสังคมซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างงานและชีวิต แสดงออกด้วยความรัก ความผูกพันต่อองค์กร พร้อมที่จะทุ่มเท แรงกาย แรงใจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านผลงานให้เกิดขึ้นกับองค์กร

ด้านที่ 3 ด้านจิตอาสาพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคม (Cooperate Social Responsibility) หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในองค์กรและนอกองค์กร การให้ความช่วยเหลือต่อสังคมใกล้เคียง โดยบุคลากรทุกคนปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับนโยบายการมหาวิทยาลัย ควบคู่ไปกับการใส่ใจดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และสังคมโดยรวมภายใต้หลักจริยธรรม การกำกับดูแลที่ดีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

สรุปเป็นกระบวนการในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ใน 5 มิติ ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างองค์กรแห่งความสุขโดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล คุณภาพชีวิต ความรักความผูกพันกับองค์กร และความสุขในการทำงานการมีส่วนร่วมของบุคลากร

ขั้นตอนที่ 2 ประมวลองค์ความรู้โดยผู้ประสานงานการจัดการความรู้เรียบเรียงองค์ความรู้ให้ง่ายต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติ สืบค้นเครื่องมือที่จะนำมาช่วยในการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้บริหารประกาศเป็นนโยบาย แต่งตั้งคณะทำงาน

ขั้นตอนที่ 4 สนับสนุน/อบรม/สร้างองค์ความรู้ ด้วยการจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ และทำการอบรมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์กรแห่งความสุขและนำไปปฏิบัติผ่าน 4 มิติ คือ มิติสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มิติวัฒนธรรมองค์กร มิติการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในองค์กร และมิติการเชื่อมโยงภายนอก

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล โดยการใช้ดัชนีตัวชี้วัดองค์กรแห่งความสุข ที่ครอบคลุมด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา

3. รูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสารานุกรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

พบว่า แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ดังนี้

3.1 ด้านเมตตากายกรรม ปรากฏการณ์องค์กรแห่งความสุขด้านกายภาพของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนได้ก้าวล่วงมาครบรอบ 20 ปีจากเห็นสิ่งปลูกสร้างมากมายและสามารถใช้ให้เกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุน ที่ยังคงเอื้อเพื่อประโยชน์สุขให้กับสังคมรอบข้างอย่างไม่ลดละรวมทั้งความพยายามในการทำงานให้เกิดประสิทธิผลที่มีทุนตั้งรากฐานสำหรับการพัฒนาวิทยาลัยอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ ต้นทุนทางสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้นทุนทางพฤติกรรมของบุคลากร ต้นทุนทางวัฒนธรรมและต้นทุนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งต้นทุนเหล่านี้เป็นจุดกำเนิดของแหล่งความสร้างสรรค์ ให้กับบุคลากรทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อความสุขของบุคลากรทั้งหมดแต่กระนั้นการเข้าสู่แผนพัฒนาวิทยาลัยในฉบับที่ 12 ได้เปลี่ยนเข็มทิศที่สำคัญโดยมองผ่านลักษณะทางกายภาพไปสู่ด้านชีวิตภาพมากยิ่งขึ้นเพราะวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนมองว่า หากคนไม่มีความสุขก็ไม่สามารถผลิตผลงานอย่างมีคุณภาพได้ จึงเน้นหนักและให้ความสำคัญไปสู่การสร้างองค์กรแห่งความสุขมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังไม่ทิ้งการพัฒนาด้านกายภาพบนเส้นคู่ขนาน

3.2 ด้านเมตตาวจีกรรม ได้พัฒนาองค์กรแห่งความสุข ด้วยการสร้างมิติของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในองค์กรผ่านโครงสร้างการบริหารงานแบบบูรณาการกับทุกส่วนงาน และมีการดำเนินกิจกรรมด้านกีฬาเพื่อให้องค์กรมีความรู้รักสามัคคี มีโอกาสได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน เสมือนวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนเป็นอีกครอบครัวหนึ่งที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องใส่ใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ ตัวปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรจะสัมพันธ์กับวัฒนธรรมองค์กรกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพราะทุกมิติได้ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของการพัฒนาให้วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนไปสู่องค์กรแห่งความสุข

3.3 ด้านเมตตาภินิหาร คือ การดูแลด้านขวัญและกำลังใจจากที่ผ่านมาผู้บริหารจะมีการแบ่งปันทุนทรัพย์เล็กน้อยเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร จึงควรดำเนินการต่อเพื่อให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน เป็นการแสดงออกถึงน้ำใจจากผู้บังคับบัญชา ทุนทรัพย์ดังกล่าวสามารถนำไปเป็นเงินออมในอนาคตได้ ขณะเดียวกัน วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ได้ดำเนินการช่วยเหลือด้านการเงินแก่บุคลากรด้วยวิธีการจัดสวัสดิการให้ เช่น สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล สวัสดิการกองทุนกู้ยืม และรณรงค์การออมเงินไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน

3.4 ด้านสาธารณโภคี ภาพรวมของแนวโน้มการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนนั้น ในอีก 10 ปีข้างหน้า วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนจะประสบความสำเร็จประเด็น 3 ด้าน คือ ความสำเร็จของการสร้างความสุขในที่ทำงาน การพัฒนา

คุณภาพชีวิตด้านสวัสดิการ และจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชน นำไปสู่องค์กรต้นแบบที่มีความมั่นคง ซึ่งได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อย่างชัดเจน

3.5 ด้านศิลปวัฒนธรรม ผู้บริหารองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงงาน ได้แสดงความคิดเห็นได้ ด้านการพัฒนาสังคมโดยการพัฒนาให้บุคลากรมีจิตอาสาเพื่อการช่วยเหลือสังคม ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการแก่สังคมในด้านต่าง ๆ และการช่วยเหลือด้วยสิ่งของ การมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยการฝึกให้บุคลากรได้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ มีจิตใจที่เที่ยง และการเป็นผู้ให้ ด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาเป็นแบบอย่างของผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก่บุคลากร และบุคลากรสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติสืบสานต่อเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้ต่อไปในอนาคต

3.6 ด้านทฤษฎีสามัญญตา มีการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) โดยเน้นการมีส่วนร่วมการระดมความเห็นของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนด้วยการคั่นองค์กรความรู้และระบอบองค์ความรู้ อย่างชัดเจนที่จะนำพาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งความสุข ด้วยการประกาศเป็นนโยบายของวิทยาลัยสงฆ์ และบรรจุไว้ในแผนพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ฉบับที่ 12 พร้อมกันนั้นได้แต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการความรู้

เพื่อให้ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพ

ก่อให้เกิดรูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสารานุกรมธรรม ดังนี้ 1) การสร้างทีมงาน วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนมีความมุ่งหวังให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานอันจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ด้านทรัพยากรบุคคล ด้วยการระบุไว้จำนวน 3 ด้าน กล่าวคือ ด้านที่ 1 ด้านการสร้างสุขในที่ทำงาน 8 ประการ ด้านที่ 2 ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน และด้านที่ 3 ด้านจิตอาสาพัฒนาองค์กรชุมชนและสังคม 2) การเยี่ยมบ้าน โครงการสภากาแฟของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นการชุมนุมเพื่อแลกเปลี่ยนหมุนเวียนของสาขาวิชาและคณะภายในมหาวิทยาลัย เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนปรึกษาหารือกันในการดำเนินการทำงาน การเยี่ยมบ้านของจิตอาสาพัฒนาองค์กรและชุมชน นับเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาองค์กร แห่งความสุข ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน การเรียนการสอนจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความรู้ที่ดีจำเป็นจะต้องอาศัยการบูรณาการ หรือการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อจะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีโอกาสใช้ความคิด ประสพการณ์ ความสามารถ ตลอดจนทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย อยู่ภายใต้การมีจิตอาสาที่มีต่อสถาบันและชุมชน จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อมกัน และที่สำคัญการจัดการเรียนรู้ที่ดีนั้น จะต้องสนองตอบต่อเป้าหมายการผลิตตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ

สถาบัน 3. คลังแห่งความสุข มีตู้ปันสุขให้ทุกท่านได้มีพื้นที่ในการแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีอะไรเหลือกินเหลือใช้นำมาใช้ เป็นการช่วยเหลือกันภายใน ร่วมกันทำบุญทอดผ้าป่า และจัดกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์บำเพ็ญประโยชน์ จากแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่เน้นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมาตรฐานนั้น ทำให้คาดการณ์ในอีก 10 ปีข้างหน้าได้ว่า ในส่วนของอาจารย์จะมีการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมากขึ้น และมีผลงานทางวิชาการเกิดขึ้นจำนวนมาก ในส่วนของนิสิตจากการพัฒนาตามกิจกรรมเสริมหลักสูตรพัฒนานิสิตอาทิ การศึกษาออกสถานที่ และสนับสนุนทุนเพื่อการศึกษาผ่านกองทุนศาสนทายาท จะทำให้มีบัณฑิตที่จบการศึกษาออกไปรับใช้สังคมมากขึ้น ขณะเดียวกัน ดำเนินการยกระดับวารสารผ่านโครงการส่งเสริมสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิชาการในระดับชาติและนานาชาติ และส่งเสริมให้นำผลงานวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนใช้ในองค์กร และนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมและกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ จะอิงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาให้บริการมากขึ้น จะมีการพัฒนาสื่อการสอนให้เป็นสื่อดิจิทัล มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการอย่างไม่หยุดยั้ง มีห้องสมุดออนไลน์ และจะมีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ความสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความหมายสำคัญ

อยู่ 3 นัยด้วยกัน ได้แก่ 1) สภาวะแห่งความสุข ความสบาย 2) สภาวะที่ปราศจากความทุกข์ ไม่มีความทุกข์ ขจัดหรือทำลายความทุกข์ และ 3) สภาวะที่สามารถทนต่อความทุกข์ได้ง่าย คือ ความสามารถในการอดทนอดกลั้นต่อความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ สามารถแบ่งความสุขของชีวิตออกเป็น 2 ประการ เช่นเดียวกัน คือ 1) กายิกสุข สุขทางกายและ 2) เจตสิกสุข สุขทางใจ ความสุขทั้ง 2 อย่างนี้ ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า สุขภาวะทางใจเป็นเลิศ หรือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยหมายเอาสุขทางใจในระดับโลกุตตระ หรือความสุขจากการสามารถทำลายกิเลสได้อย่างถาวร ได้แก่ สุขจากการได้บรรลุมรรค ผล และนิพพาน สอดคล้องกับ นิกร ศิริกุล (2550) ที่ศึกษาการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความสุขของมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ที่พบว่า ความสุขของมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ความสุขที่อาศัยวัตถุหรืออาศัยกามคุณ 5 เพื่อให้เกิดความพึงพอใจหรือเป็นสุข ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนความสุขจากกามนี้ไม่ใช่สิ่งเลวร้าย แต่เป็นสิทธิอันชอบธรรมที่บุคคลพึงมีพึงได้ แต่ต้องมีและเป็นไปอย่างมีขอบเขต นั่นคือ จะต้องประกอบด้วยศีล 5 และธรรม 5 ประการ ส่วนความสุขในระดับต่อมาคือ ความปราศจากความทุกข์ ภาวะที่หมดสิ้นกิเลสทั้งปวง หรือภาวะที่ปราศจากตัณหา เป็นวิมุตติสุข สุขจากการหลุดพ้นจากกิเลสเครื่องผูกมัด และความเป็นผู้มีจิตที่เป็นอิสระจากพันธนาการทั้งปวง ดังนั้นมาตรฐานและความสุขทางศีลธรรมของพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) กามสุข สุข

เนื่องด้วยงาม 2) งามสุข สุขเนื่องด้วยงาม และ 3) นิพพานสุข สุขเนื่องด้วยนิพพาน

ส่วนหลักการและกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข พบว่า องค์กรที่สามารถกระตุ้น จูงใจ สร้างความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้ทุกคนในองค์กร สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พร้อมปฏิบัติการกิจขององค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรแห่งความรักความเข้าใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล การสมัคสมานสามัคคีระหว่างบุคลากรด้วยกันเอง กระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการจัดการความสุขของมนุษย์ด้วยการสร้างสมดุลระหว่างโลกในมิติส่วนตัว มุ่งเน้นความสุขของตนเอง โลกในมิติครอบครัว มุ่งเน้นความสุขของคนในครอบครัว และโลกในมิติสังคม มุ่งเน้นความสุขขององค์กรและสังคม (ทั้งสังคมภายในองค์กรและภายนอกองค์กร) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยและแนวทางการจัดการที่ แตกต่างกันไป ประกอบด้วย ความสุข 8 ประการ ประกอบด้วย สุขภาพดี น้ำใจงาม การผ่อนคลาย หาคำรู้ การมีคุณธรรม การที่สามารถจัดการรายรับรายจ่ายของตนเองได้ ความสุขของครอบครัว (ครอบครัวดี) ความสุขขององค์กรและสังคม (สังคมดี) สอดคล้องกับ พระศุภชัย คุดตาสีโล (ผื่นยะ) (2560) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน พบว่า วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในหน่วยงานด้วยกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุขในการ

ทำงานผ่านรูปแบบการบริการและพัฒนาบุคลากรโดยหลักการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรสู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุข พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพระดับสากล และมหาวิทยาลัยสีเขียว ทั้งนี้ มีการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ผ่านองค์ประกอบความสุขในการทำงาน 8 ด้าน คือ ด้านสุขภาพดี ด้านน้ำใจงาม ด้านการผ่อนคลาย ด้านการหาความรู้ ด้านคุณธรรม ด้านการใช้เงินเป็น ด้านความสุขของครอบครัว และด้านความสุขของสังคม

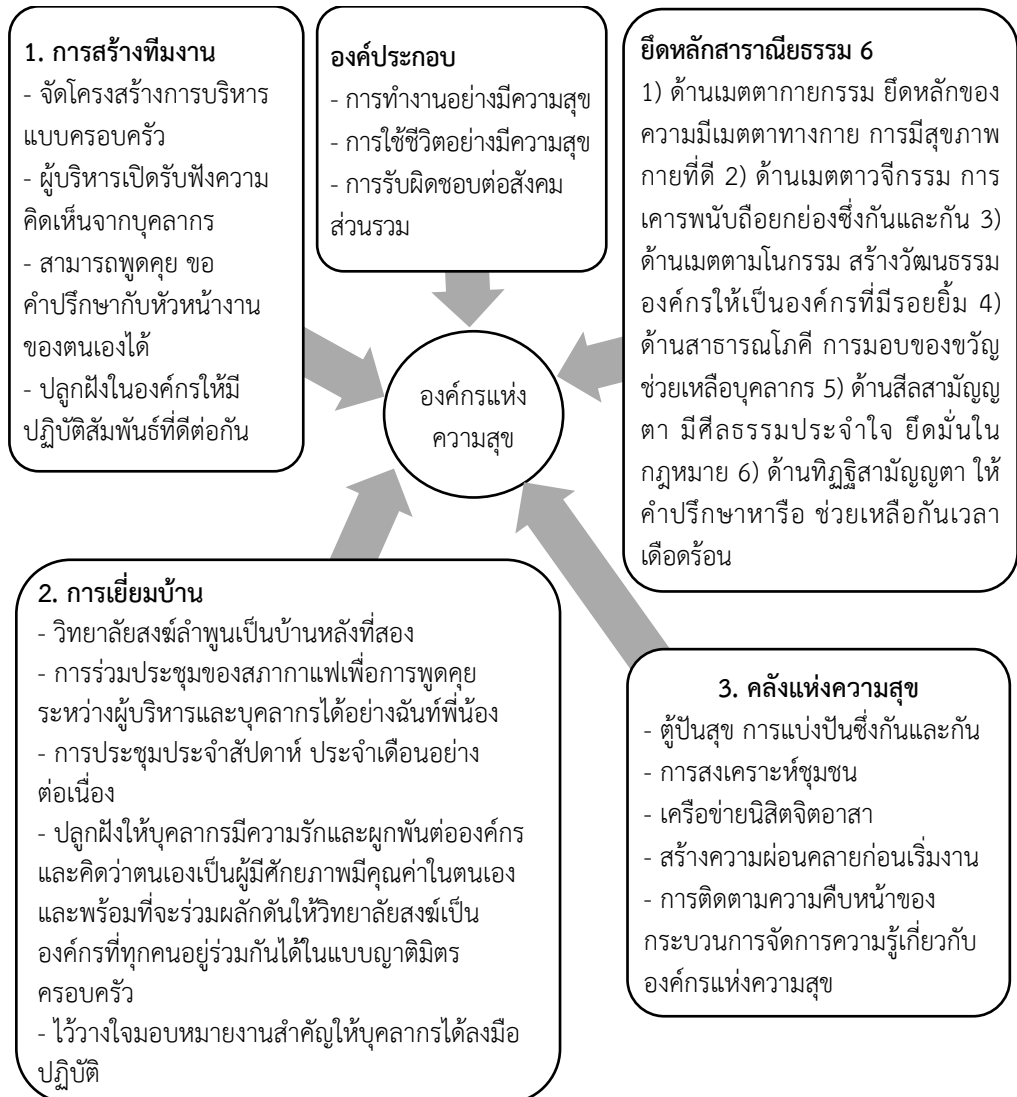
สำหรับรูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสาราณียธรรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนนั้น พบว่า รูปแบบองค์กรแห่งความสุขตามหลักสาราณียธรรม ดังนี้ 1) การสร้างทีมงาน วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนมีความมุ่งหวังให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานอันจะทำให้้องค์กรประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ด้านทรัพยากรบุคคล ด้วยการระบุไว้จำนวน 3 ด้าน กล่าวคือ ด้านที่ 1 ด้านการสร้างสุขในที่ทำงาน 8 ประการ ด้านที่ 2 ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน และด้านที่ 3 ด้านจิตอาสาพัฒนาองค์กรชุมชนและสังคม 2) การเยี่ยมบ้าน โครงการสภากาแฟของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นการชุมนุมเพื่อแลกเปลี่ยนหมุนเวียนของสาขาวิชาและคณะภายในมหาวิทยาลัย เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนปรึกษาหารือกันในการดำเนินการทำงาน การเยี่ยมบ้านของจิตอาสาพัฒนาองค์กรและชุมชน นับเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา

องค์กร แห่งความสุข ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน การเรียนการสอนจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความรู้ที่ดีจำเป็นจะต้องอาศัยการบูรณาการ หรือการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อจะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีโอกาสใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ ตลอดจนทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย อยู่ภายใต้การมีจิตอาสาที่มีต่อสถาบันและชุมชน จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อมกัน และที่สำคัญการจัดการเรียนรู้ที่ดีนั้นจะต้องสนองตอบต่อเป้าหมายการผลิตตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถาบัน 3. คลังแห่งความสุข มีจุดประสงค์ให้ทุกท่านได้มีพื้นที่ในการแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีอะไรเหลือกินเหลือใช้นำมาไว้ เป็นการช่วยเหลือกันภายในร่วมกันทำบุญทอดผ้าป่าและจัดกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์บำเพ็ญประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งความสุขของ ชาญวิทย์ วสันต์ธนรัตน์ (2551, น. 18-25) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) โดยประกอบด้วย ความสุข 8 ประการ และก่อให้เกิดสุขภาวะที่มี 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งมีอยู่ 3 ส่วน คือ ความสุขของคน ความสุขของครอบครัว ความสุขของสังคม การสร้างความสุขในที่ทำงานจะทำให้บุคลากรมีความสุข ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่เพื่อนร่วมงาน เกิด

บรรยากาศในการทำงานที่ดี มีแรงจูงใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คือ ความสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นสภาวะแห่งความสบายทางกายและทางใจ สภาวะที่ปราศจากความทุกข์ หลักการและกระบวนการสร้างองค์กรแห่งความสุข ค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างองค์กรแห่งความสุข ประมวลองค์ความรู้ โดยผู้ประสานงานการจัดการความรู้ ผู้บริหาร ประกาศเป็นนโยบาย สนับสนุนการอบรมสร้างองค์ความรู้ประเมินผล โดยใช้ดัชนีตัวชี้วัดองค์กรแห่งความสุขตามหลักสราณียธรรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มีดังนี้ 1) การสร้างทีมงาน 2) การเยี่ยมบ้าน และ 3) คลังแห่งความสุข เกิดรูปแบบองค์กรแห่งความสุข คือ 1) ด้านเมตตาทายกรรม ยึดหลักของความมีเมตตาทางกาย การมีสุขภาพกายที่ดี 2) ด้านเมตตาจริกรรม การเคารพนับถือยกย่องซึ่งกันและกัน 3) ด้านเมตตามโนกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีรอยยิ้ม 4) ด้านสาธารณโภคี การมอบของช่วยเหลือบุคคลากร 5) ด้านศีลสามัญญตา มีศีลธรรมประจำใจ ยึดมั่นในกฎหมาย 6) ด้านทักขิสามัญญตา ให้คำปรึกษาหรือ ช่วยเหลือกันเวลาเดือดร้อนสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้



ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีแผนกลยุทธ์หรือแผนโครงการแต่ละรอบสามเดือน เพื่อวัดความสุขของบุคลากรผ่านการจัดกิจกรรมที่กระทำร่วมกันอันเป็นการประเมินผลต่อการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวให้ทราบถึงจุดบกพร่องและแสวงหาทางเสริมสร้างและปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขอันเป็นผลต่อการวัดค่าแนวโน้ม

องค์กรแห่งความสุขยังถูกขับเคลื่อนและบุคลากรให้ความตระหนักอยู่ตลอดเวลา

1.2 ควรส่งเสริมการเผยแพร่

ข่าวสารการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขให้แก่ นิสิตได้รับทราบอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรปรับปรุงให้มีสถานที่

พักผ่อนให้เพียงพอต่อการใช้งาน

2.2 ควรพัฒนาด้านโภชนาการ

ให้แก่บุคลากร เพื่อให้บุคลากรได้รับประทาน

อาหารที่มีคุณประโยชน์ ได้สารอาหารที่ครบถ้วน และถูกหลักอนามัย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านร่างกายให้แก่บุคลากร

2.3 ควรมีการกำหนดดัชนีตัวชี้วัดความสุขขององค์กร ทั้งความสุขทางกายและความสุขทางใจ เพื่อการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยในลักษณะเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือปริมาณ

เพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข

3.2 ควรมีการวิจัยถึงรูปแบบ

กิจกรรมหรือกลยุทธ์ หรือรูปแบบการขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนในเชิงประจักษ์ รวมทั้งมองถึงประเด็นที่นักวิจัยอื่น ๆ สามารถนำไปศึกษาในรูปแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ที่สามารถทำนายอนาคตภาพในการสร้างองค์กรแห่งความสุขได้อีกทางหนึ่ง

แหล่งอ้างอิง

- กรรมะ อูระ และคณะ. (2550). *ปฏิฐาน ต้นธาร "ความสุขมวลรวมประชาชาติ" 2 คิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
- กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2555). *ทิศทางเป้าหมายและยุทธศาสตร์ระยะ 10 ปี พ.ศ. 2555-2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ชาญวิทย์ วสันตธนารัตน์. (2551). องค์กรแห่งความสุขด้วยความสุข 8 ประการ. *หมอชาวบ้าน*, 30(349), 19-25.
- นิกร ศิริกุล. (2550). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความสุขของมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระมหาไกรสร โชติปัญโญ. (2560). *การจัดการความรู้*. ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.
- พระศุภชัย คุดตาสีโล (ผืนยะ). (2560). *การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน จังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิน สือสวน. (2559). *องค์ความรู้ชุดเครื่องมือส่งเสริมคุณธรรมธรรมาภิบาลความสุขชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Rhys Davids, T.W., & Stede, W. (1977). *The Pali-English Dictionary*. Delhi: Motilal Banarsidass.

ศิลปะวัดพม่า: แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง
BURMESE TEMPLES ART: THE PROMOTING'S WAYS ON TOURIST CULTURE
IN LAMPANG PROVINCE

จันทร์เพ็ญ พานุกาณ์ *

Chanpen Panukarn

สมจันท์ ศรีปรีชยานนท์ **

Somchan Sripraschayanon

จิรศักดิ์ ปันลำ *

Jeerasak Punlam

Corresponding Author E-mail: sartsirin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากิจกรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง 2) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า ศิลปกรรมและกิจกรรมของวัดพม่าตอบสนองนักท่องเที่ยวด้วยการสอดแทรกกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างความเป็นสิริมงคล ซึ่งกิจกรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ วัดพม่าตั้งอยู่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่บ่งบอกอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดพม่า ได้แก่ ความงามด้านศิลปะพม่าที่ทรงคุณค่าแบบพม่า 1) ด้านการบริหารจัดการ บริเวณที่สงบ ร่มเย็น บรรเทาความทุกข์ และทัศนียภาพที่งดงาม 2) สังคมและวัฒนธรรม การจัดการกิจกรรมตามความเชื่อของท้องถิ่น 3) ด้านความรู้/ประสบการณ์ การสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจ และปลูกจิตสำนึก 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อช่วยเหลือในการบริหารจัดการ 5) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีความต้องการพิเศษ 6) ด้านความสามารถในการรองรับ พื้นที่รองรับที่เหมาะสมที่ตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยว 7) ด้านความปลอดภัย โดยวัดพม่าใกล้กับส่วนราชการ สร้างความเชื่อมั่นและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) การพัฒนาทางด้านกายภาพวัดพม่า 2) การเปิดวัดพม่าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 3) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน 5) การสนับสนุนจากเครือข่าย 6) การประชาสัมพันธ์ ปัจจัยดังกล่าว ช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้แก่วัดและชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การส่งเสริม, ศิลปะ, วัดพม่า, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to investigate activities of Burmese temples in Lampang province; 2) to explore the potential of cultural tourism of Burmese temples in Lampang province; 3) to propose the guidelines for promoting cultural tourism of Burmese temples in Lampang province. The study employed a qualitative research approach. The research instruments were conducted by studying documents and in-depth interviews with 20 key informants.

The results of this research found that: The arts and activities of Burmese temples have responded to tourists with activities for cultivating morality, ethics, and prosperity. That activities reflect the beautiful culture from the past to the present. In addition, the Burmese temples are nearby other tourist attractions these were indicative of identity history and local customs as well.

The tourism potential of Burmese temples as: the beauty of Burmese art that is invaluable in Burmese style: 1) management, the area is peaceful and shady, alleviating suffering and beautiful scenery; 2) society and culture, to organize activities according to rural beliefs; 3) knowledge/experience, to create an impressive experience and cultivate consciousness; 4) community participation, to assist in management facilities and services within the Burmese temple; 5) Facilities for senior citizens and people with special needs; 6) Ability to support appropriate for tourist need; 7) safety, the Burmese temples near government offices that can make confidence and safety for tourists.

The guidelines for cultural tourism promotion of Burmese temples in Lampang province include: 1) physical development of Burmese temples; 2) opening of Burmese temples to accommodate tourists; 3) creative activities; 4) community participation; 5) support from network; 6) advertisement. These factors have stimulated tourism to get income for temples and communities.

Keywords: Promoting, Art, Burmese temples, Cultural tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรม การให้บริการที่มีความเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วไปทั่วทุกมุมโลก โดยการให้บริการ การอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยว เช่น การให้บริการทางด้าน ข้อมูลข่าวสาร การบริการโทรคมนาคม การบริการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกเพื่อชม หรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญ

ในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวที่จะ สามารถเพิ่มสมรรถนะทางการพัฒนา ประเทศชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมฉบับที่ 9 ซึ่งการท่องเที่ยวได้ถูกกล่าว อ้างถึงการขยายการจ้างงาน การกระจาย รายได้และการหารายได้เข้าสู่ประเทศชาติและ ประชาชนในท้องถิ่น (สมจันทร ศรีปรัชยา นนท์, จีรศักดิ์ ปันลำ, และอาภากร ปัญโญ, 2560)

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการเดินทาง จากสถานที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งที่มีได้คำนึงถึง

ระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล เพื่อเยี่ยมชมเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรม ศิลปะ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านภูมิปัญญา มีการรังสรรค์และสร้างสรรค์ผลงานที่เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตท้องถิ่น และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ชุมชนให้ย้อนกลับมามองตนเองและเข้าใจความเกี่ยวพันที่มีอาจแยกออกจากกัน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การท่องเที่ยวของวัดและชุมชนถือว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากการศึกษาเชิงวัฒนธรรม เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา รจิต คงหาญ (2562) ได้อธิบายหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประการดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ
2. การท่องเที่ยวเป็นการสร้างจิตสำนึกในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรักหวงแหนรักษา และดึงดูดชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและได้รับผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ

3. การท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. การท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือของชุมชนอื่น

การท่องเที่ยวศาสนสถานหรือวัดและชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากการศึกษาความเชื่อถือ พิธีกรรมต่าง ๆ และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งสามารถแบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การศึกษาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มี คุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคม และมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของ สังคม

2. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น

3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา หรือแข่งขันกีฬาโดยมีกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism)

หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีกิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทาง วัฒนธรรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

จังหวัดลำปาง ถือเป็นพื้นที่ที่มี ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความงดงาม ทางด้านพุทธศิลปกรรม จากประวัติศาสตร์ ลำปางหากย้อนกลับไปหลายร้อยปี พม่าได้เข้ามาอาศัยตั้งรกรากในล้านนาราชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จากการทำสัมปทานป่าไม้ระหว่าง ล้านนากับอังกฤษ ชาวพม่าที่เป็นคนในบังคับ ของอังกฤษและเป็นแรงงานทั่วไปจึงได้เข้ามา เป็นแรงงานตัดไม้ และมีพวกคหบดีพ่อค้าชาว พม่าตามเข้ามาค้าขายกับพวกอังกฤษเพื่อค้าขาย ไม่ เฉพาะแต่ชาวพม่าเท่านั้น ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ อื่น ๆ เช่น ชาวมอญและชาวไทยใหญ่ เป็นต้น ชาวพม่านั้นมีความเชี่ยวชาญเรื่องไม้เป็นอย่างดี มาก เพราะในดินแดนพม่าอุดมไปด้วย ทรัพยากรป่าไม้ จึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่ยึด โยงกันระหว่างชาวพม่ากับป่าไม้

ตามความเชื่อของชาวพม่าให้การเคารพ ต่อต่อธรรมชาติ เมื่อโค่นล้มต้นไม้ในป่าย่อม ต้องขอขมาต่อเจ้าป่าเจ้าเขา หนทางหนึ่งคือ การสร้างวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลและเป็นการ แสดงถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของ ชาวพม่าอย่างแรงกล้า โดยการสร้างวัดมิใช่ เพียงแค่การถวายเป็นเพียงการแสดง ความเคารพต่อสิ่งแวดลอม แต่ยังหมายถึงการธำรง รักษาไว้ซึ่งความดีงามทางพระพุทธศาสนาใน การสร้างถาวรวัตถุถวายเป็นร่วมเงาบรร พระบุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง โดยจะสังเกตเหตุ ความงดงามของทางวัดและชุมชนที่เต็มไปด้วย อิทธิพลทางศิลปกรรมแบบพม่าจำนวนมาก ที่

มีความวิจิตรพิสดาร งดงาม ตระการตาหาที่ใด เปรียบเสมือนมิได้ จนถึงขนาดมีคำกล่าวว่า หากจะชมวัดพม่าให้มาที่จังหวัดลำปาง เพราะ วัดพม่าในจังหวัดลำปางจะยึดธรรมเนียมการ ปฏิบัติด้วยการสร้างองค์พระปฏิมาที่เป็นพระ ประธานด้วยศิลปกรรมการตกแต่งแบบพม่า และในอดีตแม้แต่สมภารเจ้าวัดตลอดจน พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดก็เป็นชาว พม่าที่เดินทางเข้ามา พำนักอยู่ในประเทศไทย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, 2559) จังหวัดลำปางจึงมีวัดที่สร้างโดยชาวพม่า จำนวนมากกว่า 40 แห่ง เช่น วัดป่าฝาง (วัดศาส นโชติการาม) วัดศรีชุม วัดไชยมงคล (วัดจอง คา) วัดศรีรองเมือง วัดม่อนบุญักษ์ (วัดม่อน สันฐาน) วัดม่อนจำศีล วัดท่ามะโอ วัดพระ แก้วดอนเต้า และวัดอื่น ๆ อีกจำนวนมากมาย

แม้วัดพม่าในจังหวัดลำปางจะมีคุณค่า ทางด้านความเชื่อ ประวัติศาสตร์ และความ งดงามทางด้านศิลปกรรมแบบพม่าที่โดดเด่น แต่กระนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะสนใจที่จะ เดินทางไปยังพื้นที่จังหวัดอื่น เช่น ลำพูน เชียงใหม่ แพร่ น่าน หรือ แม้กระทั่ง นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมในจังหวัดลำปางจะ เดินทางไปกราบนมัสการเพียงแค่วัดพระธาตุ ลำปางหลวงเท่านั้น แต่กลับไม่สนใจความ งดงามและความเชื่อที่เกิดจากแรงศรัทธาใน การสร้างวัดในรูปแบบของพม่าที่มีอัตลักษณ์ งดงาม แตกต่างจากศิลปกรรมของไทย และ รวมไปถึงกาลเวลาที่ผันเปลี่ยนไปทำให้ชุมชน ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดการมีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการให้วัดพม่าเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นควรมีการศึกษา เกี่ยวกับศิลปะของวัดพม่า เพื่อเป็นแนว ทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ของวัดและชุมชนที่มีความงดงามทางด้านศิลปกรรมแบบพม่า เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม และเป็นการจรรโลงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดลำปางที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากิจกรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศิลปะของวัดพม่าในจังหวัดลำปางที่เหมาะสมแก่วัดและชุมชน
2. พื้นที่การวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาศิลปะของวัดพม่าที่มีความสำคัญ มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ เป็นสถาปัตยกรรมพม่าโดยเฉพาะ และมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) วัดป่าฝาง (วัดศาสนโชติการาม) ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 2) วัดไชยมงคล

(วัดจองคา) ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และ 3) วัดศรีชุม ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 20 รูป/คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพระสงฆ์จำนวน 5 รูป 2) นักท่องเที่ยวจำนวน 6 คน 3) กลุ่มชุมชนและผู้เฒ่าชุมชนจำนวน 6 คน และ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน

4. เครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดูด้วยเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดการจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมศิลปะ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แก่กลุ่มเป้าหมาย และวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

5.1 ศึกษาเชิงเอกสารแนวคิด ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดการจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน บริบทพื้นที่ของวัดและชุมชนที่มีความงดงามทางด้านศิลปะพม่า และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย บทความ งานเขียนในวารสารและ

หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

5.2 การสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยการนำ เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษา และให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.3 คัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มพระสงฆ์ หน่วยงานวัฒนธรรมและปราชญ์ท้องถิ่น แกนนำชุมชน องค์การปกครองท้องถิ่น ประชาชน/ชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

5.4 การขอหนังสือจากวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำลงไปขอความร่วมมือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5.5 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายในการวิเคราะห์หาแนวทางการส่งเสริมศิลปะวัดพม่าในจังหวัดลำปาง

5.6 วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอศิลปะวัดพม่า: แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง

5.7 เผยแพร่ความรู้ในวารสาร/บทความวิจัยระดับชาติหรือระดับนานาชาติ และจัดทำรายงานวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรม การจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประวัติศาสตร์และความงามของศิลปะวัดพม่าในจังหวัดลำปาง ตลอดจนบริบทของวัดที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวของอำเภอเมืองลำปาง และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอศิลปะวัดพม่า: แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดลำปาง 2) การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 รูป/คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์/พระสังฆาธิการ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มชุมชนและผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

1. กิจกรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง เพื่อให้พุทธศาสนิกชนจะเดินทางเข้าไปขอพรกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสั่งสมบุญ 3 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา โดยการสอดแทรกกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการต่อนักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชน จากการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวทางศิลปะแบบพม่า และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และแนวทางปฏิบัติของท้องถิ่นในการสั่งสมบุญกุศล เพื่อผู้เดินทางเกิดความเป็นสิริมงคล ตระหนักบุญคุณของบุพพการีชนที่ล่วงลับไปด้วยการให้ทานและบริจาคปัจจัยที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณชน และเป็นการอุทิศบุญกุศลให้แก่บุพพการีชนผู้ล่วงลับไปสู่โลกภพหน้า ซึ่งกิจกรรมของวัดพม่าการสะท้อนให้เห็นถึง

วัฒนธรรมอันดีงามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้
อย่างแท้จริง



2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง จากการศึกษา
พบว่า พื้นที่ในการศึกษาวัดพม่าจำนวน 3
แห่ง มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง ได้แก่

2.1 ด้านความงามด้านศิลปะพม่า
ศิลปกรรมของวัดพม่าเกิดจากความศรัทธาที่
ได้รับการถ่ายทอดและสืบทอดจากพม่าสู่

วัฒนธรรมในล้านนา จากประวัติศาสตร์การค้า
ของเมืองลำปางที่บ่งบอกวัฒนธรรม วิถีความ
เป็นมาของชุมชน และคุณค่าทางด้าน
ศิลปกรรมพม่าที่สะท้อนให้เห็นถึงความอุดม
สมบูรณ์ และการเฟื่องฟูทางด้าน
พระพุทธศาสนาที่เกิดจากความเลื่อมใส
ศรัทธา





2.2 ด้านการบริหารจัดการ วัดพม่า มีสภาพที่สงบ ร่มเย็น บรรเทาความทุกข์ และช่วยให้สติปัญญาแก่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะวัดป่าฝางที่เต็มไปด้วยร่มเงาของต้นไม้ที่สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศความเงียบสงบ แม้ว่าบริเวณที่ตั้งของวัดจะอยู่ในใจกลางเมืองลำปางก็ตาม แต่กลับเป็น Green Temple ที่ช่วยในการบรรเทาความร้อนและสร้างทัศนียภาพที่เกิดจากความสวยงามด้านพุทธศิลปกรรมแบบมอญพม่า

2.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวพยายามหาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมตามคติและความเชื่อของท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนทั่วไป เช่น การมีดอกไม้ธูปเทียนบูชา การบริจาคในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การทำบุญในรูปแบบต่างๆ

2.4 ด้านความรู้/ประสบการณ์ การท่องเที่ยวมีการให้ความรู้ การสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ และเป็นการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์อันแท้จริง

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

(Sustainable Tourism) นั้น วัดและชุมชนจะต้องไม่ได้รับผลกระทบหรือหากได้รับก็ให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด โดยการบริหารจัดการจะต้องได้รับความร่วมมือกับชุมชนเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยว

2.6 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยวัดพม่าเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวให้ควรสนใจ และการเดินทางไปมาสะดวกสบาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเดินด้วยเท้าไปยังสถานแต่ละไม่เกิน 10 นาที หรือการเช่าจักรยานเพื่อปั่นไปยังสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก ประหยัด และไม่เหนื่อยล้า จากการศึกษาพบว่า การอำนวยความสะดวกของวัดศรีชุมมีการบริหารจัดการที่ตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งทัศนียภาพความงามด้านศิลปกรรม ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และศาสนาสถาน รวมถึงการบริการอื่น ๆ เช่น การกราบไหว้ การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัดถ่มงคล เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแก่นักท่องเที่ยว/พุทธศาสนิกชนอีกด้วย

2.7 ด้านความสามารถในการรองรับ การรองรับนักท่องเที่ยวของวัดพม่าทั้ง 3 แห่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีและอยู่ใจกลางเมืองลำปาง โดยมีการจัดการที่เหมาะสม ทั้งลาดจอดรถ ห้องน้ำ/สุขา ฯลฯ

2.8 ด้านความปลอดภัย พื้นที่ของวัดพม่าเป็นจุดศูนย์กลางของเมืองลำปาง ใกล้

พื้นที่ส่วนราชการที่มีความสำคัญต่อชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ใกล้โรงพยาบาล ใกล้สถานีตำรวจ ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ใกล้ที่พัก ที่กิน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสบายใจ รู้สึกปลอดภัย

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยที่จะส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปางประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

3.1 การพัฒนาด้านกายภาพวัดพม่า เพื่อให้ทัศนียภาพสิ่งก่อสร้างและทรัพยากรท่องเที่ยวเกิดความมั่นคง ถาวรและยั่งยืน เป็นพื้นที่สัปปายะ สะดวก สบาย ทั้งด้านการเดินทาง การมีผู้ให้คำแนะนำการท่องเที่ยว มีสถานที่อยู่พักที่กินที่เหมาะสม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยว/พุทธศาสนิกชนเกิดความรู้สึกประทับใจ

3.2 การเปิดวัดพม่าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ด้วยการสร้างวัดพม่าเกิดจากคติและความเชื่อในทางอริยสัจสี่ให้แก่ผู้มาชมและบรรพบุรุษจากการทำธุรกิจค้าไม้ในอดีต ทำให้วัดพม่าถูกสร้างจากวงศ์ตระกูลคหบดีและได้รับสืบทอดในการฟื้นฟู ดูแลและอุปถัมภ์มาจนถึงปัจจุบัน ทำให้การบริหารจัดการต้องได้รับคำปรึกษาจากตระกูลที่สร้างวัดพม่า ซึ่งหากจะส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีการเปิดพื้นที่และกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาสัมผัส เรียนรู้และสร้างประสบการณ์แปลกใหม่ทางด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ จารีตและประเพณีของชาวพม่าที่ปฏิบัติต่อพุทธสถานเช่นเดียวกับประเทศพม่า

3.3 กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เป้าหมายของการท่องเที่ยววัดต่าง ๆ ตามหลักความเชื่อท้องถิ่น เพื่อเข้าขอพรให้พ้นจากทุกข์ โศก โรคภัย อุบัติเหตุอันตราย และให้เกิดความเป็นสิริมงคล ความสุขสบายกาย และการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นการทำบุญสั่งสมความดีงามและขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ ดังนั้น วัดพม่าควรมีการจัดเตรียมกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้สึกระทึกแก่นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจถึงคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลิน เกิดสุนทรียภาพในจิตใจ และเรียนรู้คุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นประสบการณ์ใหม่ ๆ อันทรงคุณค่าแก่พุทธศาสนิกชน

3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจและร่วมกันปฏิบัติงานตามที่ได้รับผิดชอบ และจะต้องประสานความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการ เพื่อดูแล การซ่อมแซม การบูรณปฏิสังขรณ์ความงดงามของวัดพม่าให้มีลักษณะดั้งเดิม ทำให้พื้นที่วัดและทรัพยากรท่องเที่ยวเกิดทัศนียภาพที่น่ารื่นรมย์ กระตุ้นการท่องเที่ยวและเป็นการสร้างรายได้จากการสืบทอดจารีต ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่น และเป็นการจรรโลงไว้ซึ่งความเลื่อมใสทางด้านพระพุทธศาสนาของชุมชน

3.5 การสนับสนุนจากเครือข่าย การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเหมาะสมจะต้องได้รับความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้การท่องเที่ยวเกิด

ความเข้มแข็งจากการช่วยเหลือของหน่วยงาน และภาคี เช่น สถาบันการศึกษาต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬา ลำปาง วิสาหกิจชุมชน กลุ่มสมาคม รถม้า พระสงฆ์ และชุมชน เป็นต้น ซึ่งการช่วยเหลือของกลุ่มภาคีเครือข่ายขึ้นอยู่กับบทบาทและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในจังหวัดลำปาง เพื่อให้การท่องเที่ยวของวัดพม่าได้มีความพร้อมทั้งทางด้านกายภาพ การบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง

3.6 การประชาสัมพันธ์ นอกจากจะได้รับความร่วมมือกับเครือข่ายในการสนับสนุนด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว การประชาสัมพันธ์ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน เพราะยุคดิจิทัลทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารได้โดยง่ายผ่านโปรแกรมในโทรศัพท์ เช่น Webpage Facebook YouTube เป็นต้น ซึ่งการประชาสัมพันธ์เป็นการให้ข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว และแสดงภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งความงดงาม ทัศนียภาพ กิจกรรม เป็นต้น และเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างรายได้ให้แก่วัดและชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ศิลปะวัดพม่า: แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ความงดงามทางด้านศิลปะพม่าถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์

ความงดงาม วิจิตร พิสดาร ที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองและความเลื่อมใสทางพระพุทธศาสนาของชาวพม่าที่เข้ามามีอิทธิพลทางการค้าในจังหวัดลำปาง โดยการก่อสร้างสถาปัตยกรรม อาคาร สถูป เจดีย์ที่ประดับตกแต่งด้วยลายปูนปั้น อ่อนช้อย ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ฐานาภรณ์ เครื่องระยา (2558, น. 25) ได้กล่าวถึง ความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น เจดีย์ ชุ่มตุ้ที่เป็นศิลปกรรมลายปูนปั้นที่แสดงถึงความเจริญของนครลำปางที่เป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในฐานะของศูนย์กลางการค้าไม้สักภาคเหนือ โดยมีที่ตั้งอยู่บริเวณถนนตลาดเก่า (ภาคองต่า) ซึ่งมีอาคารพาณิชย์ ร้านค้า บ้านพักอาศัยของคหบดีในสมัยนั้น โดยมากเป็นชาวพม่าที่เข้ามาทำธุรกิจค้าไม้และตั้งชุมชนที่ท่ามะโอ ณ ตำบลเวียงเหนือ ด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงได้สร้างวัดแบบ ศิลปะพม่าไว้หลายแห่ง

การท่องเที่ยววัดพม่าที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่สะท้อนให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองในจังหวัดลำปาง และเป็นพุทธวิธีในการส่งเสริมการบำเพ็ญบุญตามหลักกิริยาวัตถุ 3 ประการ ได้แก่ ทาน การแบ่งปัน การให้ และการเสียสละ ศีล การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม สวรรค์ระว่างกาย วาจาและจิตใจ ตั้งมั่นในสิ่งดีงาม รักษาไว้ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรม และภavana การอบรมจิตใจให้รู้แจ้ง การทำจิตใจที่บริสุทธิ์ทำให้เกิดสว่างแห่งชีวิต เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นการแสดงภูมิปัญญาด้านความรู้ ความภาคภูมิใจ และการเสนอลักษณะวัฒนธรรม

ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เพื่อให้ผู้คนได้รับรู้ เรียนรู้และเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ สอดคล้องกับบุญญสฤงก์ อเนกสุข (2559) ที่ได้อธิบายถึงเป้าหมายสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นการตระหนักรู้ถึงเหตุการณ์ย้อนหลังที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน โดยมีอาจจะแยกออกจากกันได้ที่จะช่วยให้เกิดกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อีกด้วย ซึ่งการก่อสร้างวัดพม่าเป็นคติและความเชื่อที่เกิดขึ้นในยุคการค้าไม้ เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่เทพเทวดา บุญพการีชน และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ก่อปรกับความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่ชอบเดินทางไปกราบไหว้บูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอให้พ้นจากโรคร้าย ไข้เจ็บ ได้มีโชคลาภ และเป็นสิริมงคลแก่ตนเองผ่านกิจกรรมและพิธีกรรมที่ทางวัดได้มีการบริหารจัดการ อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ธิติพงศ์ พิรุณ (2553) ที่กล่าวถึงการอนุรักษ์พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์ เพื่อช่วยให้ประชาชนได้รับความสุขความเจริญก้าวหน้า ประสบความสำเร็จ ช่วยรักษาการเจ็บป่วยได้ และช่วยให้เกิดความสามัคคีในชุมชน โดยวัดพม่าก็มีกิจกรรมเพื่อช่วยบรรเทาความต้องการทางด้านจิตใจ เช่น พิธีกร การขอพร การบูชา การถวายสังฆทาน และอื่น ๆ ซึ่งเป็นคติและความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน

ขณะเดียวกัน วัดพม่าก็มีใกล้พื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่บ่งบอกอัตลักษณ์วิถีความเป็นอยู่และวัฒนธรรม

ในจังหวัดลำปาง และเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่รวบรวมเอกลักษณ์ที่สังคมรับรู้ถึงเอกลักษณ์เมืองลำปาง เช่น รถม้าและกาดกองต้าที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่กระจายรายได้ให้แก่ชุมชน ในการจับจ่ายผลิตภัณฑ์ การละเล่น และการบอกเล่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ล้ำค่าในยุคค้าไม้ที่บ่งบอกความเจริญรุ่งเรืองด้านการค้าไม้สักและอิทธิพลของอารยประเทศที่หลั่งไหลเข้ามาในจังหวัดลำปางจนกลายเป็นวัฒนธรรมแบบใหม่ที่แตกต่างจากสังคมในล้านนา

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ศักยภาพการท่องเที่ยวของเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง ควรส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงทนถาวร โดยเฉพาะศิลปกรรมของวัดพม่าเกิดจากความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาทั้งอาคาร สถาปัตยกรรม และวิหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่แฝงด้วยหลักการคิดในทางพระพุทธศาสนา และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาของชุมชนพม่าในยุครุ่งเรืองในลำปาง โดยวัดจะต้องมีการบริหารจัดการวัดให้เกิดความสงบ ร่มเย็น บรรเทาความทุกข์ และช่วยให้สติปัญญาแก่พุทธศาสนิกชน สอดคล้องกับ พระสันต์ทัศน์ สิ้นสมบัติ (2564) ที่ได้อธิบายถึงศาสนสถานจะต้องได้รับการดูแลให้เกิดความสะอาดร่มรื่น เป็นที่ร่มเย็นแห่งจิตใจ สร้างความสุนทรีภาพที่มีคุณค่าทางจิตใจและอารมณ์ การปรับปรุงพื้นที่ของวัดพม่าให้เป็นพื้นที่สันทนาการ ได้แก่ การมีที่อยู่สบาย การเดินทางที่สะดวกสบาย การพูดคุยที่นำไปสู่ความสบาย การอยู่กับบุคคลที่จะนำไปสู่ความสบาย การมีอาหารที่บริโภคแล้วสบายต่อร่างกาย การมีบรรยากาศที่สบาย

และการอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสมและสบาย (พระครูศรีกิตยาธรร, พระครูวิจิตรศีลาจา, พระครูวิจิตรรัตนวัตร, พระครูจิตตสุนทร และพระครูวิริตธรรมโชติ, 2564) โดยการจัดกิจกรรมที่สืบทอดความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรมบนพื้นฐานแห่งความเชื่อของคนในท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความรู้สึกประทับใจจากการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น การบูชาดอกไม้ธูปเทียนบูชา กิจกรรมส่งเสริมการทำบุญลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ สิ่งสมประสงค์ และมีจิตสำนึกร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัดพม่า ตลอดจนการบริหารจัดการจะต้องยั่งยืนจากการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน เพื่อให้แต่ละบุคคลได้มีบทบาทหน้าที่ในการดูแล ช่วยเหลือ และสนับสนุนการบริหารจัดการในวัดพม่า

อย่างไรก็ตาม การอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อศักยภาพการท่องเที่ยว โดยพื้นที่ของวัดพม่าตั้งอยู่ในใจกลางเมืองลำปาง มีความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยววัดพม่า โดยการเดินเท้าไปในแต่ละแห่งไม่เกิน 10 นาที หรือเช่ามอเตอร์ไซด์จักรยานเพื่อปั่นไปยังสถานท่องเที่ยว ซึ่งวัดพม่าก็ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เช่น ลานจอดรถ ห้องน้ำ/สุขา เป็นต้น ซึ่งการเดินทางเยี่ยมชมวัดพม่ายังเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย ใกล้บริเวณสถานราชการต่าง ๆ หากมีกรณีฉุกเฉินก็สามารถแจ้งความที่สถานีตำรวจหรือหากได้รับอุบัติเหตุก็สามารถเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลประจำจังหวัดได้ทันที

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปางควรเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนให้เกิดการรักษาอัตลักษณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาทางด้านศักยภาพทางกายภาพให้เกิดความงาม เป็นที่สัปปายะ สร้างความประทับใจ และเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง สอดคล้องกับ สมจินทร์ ศรีปรัชยานนท์ และคนอื่น ๆ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนา เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จารีต ขนบธรรมเนียม และประเพณี เพื่อให้ชุมชนรู้จักคุณค่าและอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัดพม่าจะต้องมีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าไปสัมผัสคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันงดงาม และอำนวยความสะดวก สบาย สะอาด และปลอดภัยเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันวัดจะต้องมีการสร้างสรรคกิจกรรมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นแบบฉบับตนเอง เพื่อตอบสนองการเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและขอพรต่อสิ่งศักดิ์ เพื่อให้ตนเองและครอบครัวพ้นจากทุกข์โศก โรคภัย อุบัติเหตุอันตราย และให้เกิดความเป็นสิริมงคล สุขสบายกาย และการพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ สร้างความรู้สึกประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ เพลิดเพลิน เกิดสุนทรีย์ภาพ และประสบการณ์ใหม่อันทรงคุณค่า

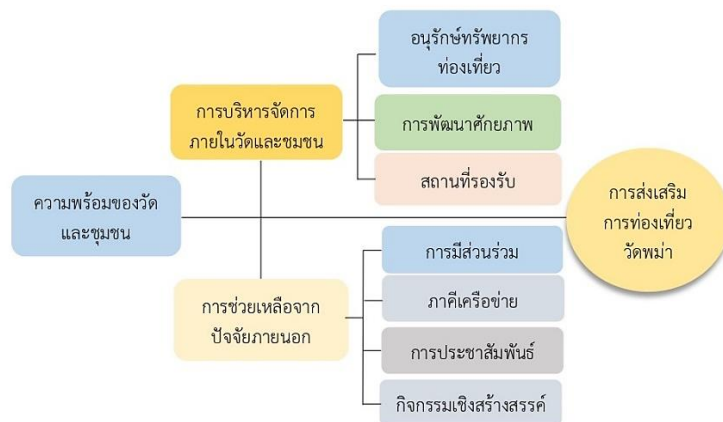
การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมวัดพม่าใน

จังหวัดลำปาง โดยเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลซ่อมแซม การบูรณปฏิสังขรณ์ความงดงามของวัดพม่าให้มีลักษณะดั้งเดิม เพื่อคงอัตลักษณ์แห่งจารีต ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่น สอดคล้องกับ จริยาภรณ์ เจริญชีพ (2560) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมช่วยให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนและเป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่จะต้องให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจ การกระจายการบริหารจัดการในฐานะเจ้าของทางมรดกและวัฒนธรรม ตลอดจนการช่วยเหลือจากเครือข่ายเพื่อผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามบทบาทและหน้าที่ที่จะส่งเสริมให้แก่วัดพม่า เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงภูมิทัศน์หรือการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวสอดคล้องกับ พระอริการมงคล ชยธมโม (กุนทิ) (2564) ที่การท่องเที่ยวจะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยจิตสำนึกให้แก่

ชุมชน ให้หันเข้ามาใส่ใจและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งการพัฒนากิจการ การสร้างผลิตภัณฑ์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การจัดการ การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแก่ชุมชน ซึ่งการพัฒนาจะต้องได้รับการช่วยเหลือจากเครือข่ายเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านกายภาพ การบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวกแก่นักเดินทาง โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีบทบาทสำคัญในสังคมยุคดิจิทัลที่ให้ข้อมูลข่าวสารในโปรแกรมต่างๆ เช่น Webpage Facebook YouTube เป็นต้น ซึ่งข้อมูลจากสังคมดิจิทัลจะช่วยกระตุ้นและง่ายต่อการตัดสินใจในการเดินทางแต่ละครั้ง และเป็นวิธีการสร้างรายได้ให้แก่วัดและชุมชนที่จะผลักดันให้เกิดชุมชนการท่องเที่ยวที่เข้มแข็งได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสร้างชุมชนเข้มแข็งที่อาศัยปัจจัยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังภาพด้านล่างนี้



ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพม่า

1. การบริหารจัดการภายในวัดและชุมชน โดยวัดและชุมชนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี พัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่ที่สัปปายะเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งการจัดการทางด้านกายภาพภายในวัดและการจัดการความพร้อมที่จะรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว/พุทธศาสนิกชนที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนการบริหารจัดการด้านข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา เพื่อสร้างคุณค่าที่ดีกับทรัพยากรท่องเที่ยว โดยการบริหารจัดการของวัดและชุมชนจะต้องตระหนักถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว โดยวัดและชุมชนควรฟื้นฟู รักษา อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ บ่งบอกถึงอัตลักษณ์แห่งสุนทรียภาพความงามของวัดพม่าที่มีความวิจิตร พิสดار และมีอัตลักษณ์เฉพาะ การพัฒนาศักยภาพ ควรปรับลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม สะดวก สะอาด และสร้างสุนทรียภาพให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาทำบุญในวัดพม่า สถานที่รองรับ โดยมีสถานที่ตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ทางเดิน ที่จอดรถ ฯลฯ ตลอดจนสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการที่จะศึกษาเรื่องราว วิธีการปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานที่ท่องเที่ยว

2. การช่วยเหลือจากปัจจัยภายนอก วัดและชุมชนของวัดพม่าในจังหวัดลำปางควรได้รับการสนับสนุน การร่วมมือ การวางแผน และช่วยเหลือเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแก่ชุมชน โดยปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันที่กระตุ้นให้เกิดการเดินทางแก่นักท่องเที่ยว/พุทธศาสนิกชน

ได้แก่ การมีส่วนร่วม โดยมีการร่วมแรง ร่วมใจ คิดพัฒนาและสร้างสรรค์พื้นที่ให้เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคี สร้างรายได้และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวให้เหมาะสมและมีคุณค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง ภาควิชาเครือข่าย โดยหน่วยงานแต่ละแห่งควรมีบทบาทในการขับเคลื่อนวัดพม่าตามความสามารถของตนเอง ซึ่งการช่วยเหลือของกลุ่มภาควิชาเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สร้างประสบการณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยวของวัดพม่า ในจังหวัดลำปางได้อย่างเหมาะสม การประชาสัมพันธ์ การกระตุ้นการเดินทางแก่นักท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์จะต้องเหมาะสมกับยุคสมัยแห่งโลกดิจิทัลที่มีการส่งผ่านข้อมูลที่อาศัยโปรแกรมการติดต่อสื่อสารที่เป็นสากล เช่น Webpage Facebook Youtube Instagram เป็นต้น และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ที่สะท้อนให้เห็นจารีต ประเพณี พิธีกรรมตามความเชื่อ ที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ และจะต้องสร้างความประทับใจให้แก่ นักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ นอกจากจะตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่วัดและชุมชนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความพร้อมทั้ง 2 ด้านข้างต้น เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแก่วัดและชุมชนที่เหมาะสมและเป็นการถ่ายทอดคุณค่าทางด้านศิลปะ แบบพม่า เหตุการณ์ เรื่องราว ประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมปฏิบัติของ

ชาวพม่า ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสแก่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสและสร้างประสบการณ์อันแปลกใหม่ให้แก่ตนเอง ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างรายได้และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับชุมชนที่มั่นคงได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนและโรงเรียน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกชุมชนได้เรียนรู้และเข้าใจคุณค่าทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากยุคค้าไม้ที่เป็นยุครุ่งเรืองของวัฒนธรรมพม่าในจังหวัดลำปาง

1.2 ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แต่ละหน่วยงานได้ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามบทบาทหน้าที่ และเป็นการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของวัดและ

ชุมชน โดยมีภาคีกลุ่มเครือข่ายในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่กระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น

1.3 ควรการจัดแพ็คเกจการท่องเที่ยวที่อำนวยความสะดวกให้แก่แหล่งท่องเที่ยวของวัดและชุมชน ตลอดจนการผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ความเป็นเอกลักษณ์ร่วมกันของประชาชนในจังหวัดลำปาง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรศึกษาการกระบวนการและวิธีการสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อการขับเคลื่อนอัตลักษณ์แห่งความงามทางศิลปะพม่าแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและเป็นกาเผยแพร่ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ และการสืบสานคุณค่าทางด้านศิลปะพม่าที่ผสมผสานกับล้านนาได้อย่างลงตัว ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่สร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างความประทับใจ และประสบการณ์แปลกใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง

แหล่งอ้างอิง

- จริยาภรณ์ เจริญชีพ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสารสนเทศ*, 16(2), 85-97.
- ฐาปกรณ์ เครือระยา. (2558). วัดพม่า-ไทยใหญ่ในนครลำปาง. *วารสารร่มพวยม*, 17(1), 24-39.
- ธิตพิงค์ พิรุณ. (2553). *ปราสาทพนมรุ้ง: แนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญยสฤษฎ์ อนุเกตุ. (2559). *ยล เยี่ยม เยือน เหย้า: แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระครูศรีกิตยาธร, พระครูวิจิตรศีลาจา, พระครูวิจิตรรัตนวัตร, พระครูจิตตสุนทร, และ พระครูวิรัตธรรมโชติ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(2), 517-530.

พระสันต์ทัศน์ สีนสมบัติ. (2564). บทวิจารณ์หนังสือ มีวัดเป็นรมณีย์ มีภูมิเป็นที่สบาย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 297-302.

พระอธิการมงคล ชยธมโม (กุนทิ). (2564). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

รจิต คงหาญ. (2562). การศึกษาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 11(2), 122-134.

สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์, จีรศักดิ์ ปันลำ, และ อาภากร ปัญโญ. (2560). การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในลำนา (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. (2559). *ตามรอยเส้นทางวัดพม่าในจังหวัดลำปาง*. สืบค้น 4 กันยายน 2563, จาก <https://www.m-culture.go.th/lampang/download/article/article>

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
THE INSTRUCTIONAL TECHNIQUE DEVELOPMENT OF MORAL TEACHING
MONKS IN CHIANG MAI SCHOOLS

สุนทรี สุริยะรังษี *

Soontree Suriyarangsri

Corresponding Author E-mail: suntreenuy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาด้านเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 3) ขยายผลเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำนวน 25 รูป ครูในโรงเรียน 25 คน รวมเป็น 50 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาด้านเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม ที่ไม่สอดคล้องกับนักเรียนในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ (1) การสอนแบบกลุ่มใหญ่ (2) การสอนแบบกลุ่มย่อย (3) การสอนรายบุคคล 2) การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดทำหลักสูตรการอบรมในด้านเทคนิคการและวิธีการสอน 3) การขยายผลเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยนำผลจากการอบรมนำมาสร้างคู่มือเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ได้จำนวน 1 เรื่อง ที่นำไปพัฒนา 2 ด้าน ได้แก่ (1) ส่งเสริมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพทางด้านทักษะและความชำนาญในการจัดการเรียนสอน (2) ส่งเสริมผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา, เทคนิคการสอน, วิธีการสอน, ครูพระสอนศีลธรรม, โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the technical problems and teaching methods of moral monks in Chiang Mai schools; 2) to develop teaching techniques and methods of moral monks in Chiang Mai schools; 3) to expand the teaching techniques and methods. of monks teaching morality in schools in Chiang Mai Province. In this study qualitative research collects information from key informants There are 25 moral teachers in the school, and 25 teachers in the school, totaling 50 pictures/person.

The results of this research found that: 1) Technical problems and teaching methods of moral teaching monks in Chiang Mai schools regarding morality and ethics that were

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

inconsistent with the current students were divided into 3 major characteristics: (1) teaching in large groups (2) small group teaching (3) individual teaching; 2) Development of Teaching Techniques and Methods of Moral Teachers in Chiang Mai Schools by preparing a training course in teaching techniques and methods; 3) the expansion of the teaching techniques and methods of moral teaching monks in schools in Chiang Mai Province. By using the results from the training to create a manual, techniques and methods of teaching moral monks in Chiang Mai schools in the amount of 1 subject that can be used to develop 2 aspects, namely (1) promoting moral monks in Chiang Mai schools to have potential in terms of skills and expertise in teaching and learning management (2) encouraging learners to learn to make teaching effective.

Keywords: Development, Teaching techniques, Teaching methods, Moral teachers, Schools in Chiang Mai

บทนำ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่มีลักษณะการมุ่งเน้นการแข่งขันกันมาก กลายเป็นสังคมแห่งวัตถุนิยม ที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น การใช้ความรุนแรง การใช้สารเสพติด การก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งแท้ที่จริงเป็นการถูกละเลยจากครอบครัว จากสถานศึกษา ที่ขาดการปลูกฝังเรื่องศีลธรรม จริยธรรมในโรงเรียน จนทำให้ขาดความสำนึกขาดความรู้ผิดชอบชั่วดี ขาดการใช้สติยั้งคิด และการแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งสภาพแวดล้อม ที่มีการยุ่งยงส่งเสริม ชักจูง ไปในทางที่เสื่อม อันเป็นปัญหาทางสังคมที่ต้องแก้ไข โดยจะต้องมีการปลูกฝังทางความคิด จนมีจิตใฝ่ดีและมีพลังใจเข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกัน ต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา (กรมการศาสนา, 2554, น. 19)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นกฎหมายบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 นั้น มีหลักการสำคัญ คือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ดังนั้นภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ในสังคม” ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น. ก) มุ่ง

ส่งเสริมให้วัดและสถานศึกษาร่วมกันปลูกฝังและพัฒนาให้ประชาชนทุกระดับเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต และสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโครงการครูพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นครูสอนศีลธรรมจริยธรรมและวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนักศึกษา และประชาชน ให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม จึงเห็นสมควรที่จะนำพระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทุกระดับชั้น และเป็นการเชื่อมโยงระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับกระทรวงวัฒนธรรม โดยการนำครูที่เป็นพระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทุกระดับชั้น (กรมศาสนา, 2548ก, น. 5) และเมื่อปี พ.ศ. 2548 กรมการศาสนาได้ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในแผนการพัฒนาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรม ในรูปแบบที่ประชาชนพึงประสงค์ซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการมีส่วนร่วมของภาคสังคม (กรมการศาสนา, 2548ข, น. 49) โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้เพื่อให้โครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งผลจากการประเมินพบว่าประชาชนมีความพึงพอใจมากที่สุดได้เห็นลูกหลานมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

ในด้านกรมการศาสนาได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2548 - 2549 เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมศีลธรรม การ

พัฒนาคุณธรรมและการส่งเสริมการนำหลักธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนเกิดความรู้ คู่คุณธรรม (พระพรหมวชิรญาณ, 2548, น. 48) โครงการพระสอนศีลธรรมจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยความร่วมมือ อ ก ร ม วิ ชา การกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ พระสงฆ์ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสอนให้แก่เด็กนักเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน นักศึกษา ในทุกระดับ เพื่อสร้างหลักสูตร และสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา (พระอธิการอธิจิตโต (มีศิลป์), 2561, น. 24) ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 25 อำเภอ โดยเกิดจากการร่วมในทุกภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ฝ่ายปกครอง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเยาวชนให้เป็นผู้มีศักยภาพและทักษะชีวิตที่นำความรู้ความสามารถไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ผ่านกระบวนการ

เรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานและตอบสนองเป็นอย่างดีจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เนื่องด้วยครูพระที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นผู้อ่อนประสบการณ์ ยังไม่เชี่ยวชาญหรือชำนาญการในการสอน ทำให้ขาดองค์ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอนที่มีความสอดคล้องกับเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น เมื่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ยังขาดองค์ความรู้ในด้านเทคนิคในวิธีการสอน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเสริมสร้างองค์ความรู้เทคนิคและวิธีการสอนให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปบูรณาการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้เข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอผลการพัฒนาเพิ่มยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียน และเป็นการบูรณาการความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน เป็นประโยชน์แก่สังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อขยายผลเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” มีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ทำการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรม

1.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม บทสัมภาษณ์ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และนำข้อมูลที่ได้รับนำมาพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

1.3 สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา องค์ประกอบ รูปแบบการพัฒนาเทคนิคและ

วิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ กระบวนการ รูปแบบและจัดการอบรมเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

2.1 ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ที่จะเป็นเครือข่ายในการต้นแบบใน 25 อำเภอ ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน จำนวน 25 อำเภอ จำนวน 25 รูป

2.2 จัดอบรม บรรยายเชิงปฏิบัติการ เรื่องเทคนิคและวิธีการสอนให้กับของครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นเครือข่ายต้นแบบเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน จำนวน 25 อำเภอภายในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 25 รูป 2) ครูสอนในโรงเรียน จำนวน 25 คน เข้าร่วมอบรม รวมทั้งหมด จำนวน 50 รูป/คน

2.3 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แบบสอบถาม บทสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ได้จากแบบสอบถามและความต้องการของครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ที่เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการ

สอน เพื่อนำมาสร้างชุดการอบรมเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน

2.4 ผู้วิจัยทำการออกแบบจัดสร้างชุดอบรม เรื่องเทคนิคและวิธีการสอนให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน การกำหนดวิธีที่จะพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน ทั้งในด้านกำลังคนงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และระยะเวลา หลังจากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนและชุดความรู้ ให้มีลักษณะหรือรูปแบบตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่ทั้ง 25 อำเภอ โดยชุดความรู้ มีลักษณะอยู่ในกรอบของเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรม ส่วนประกอบของเทคนิคและวิธีการสอนนี้ จะต้องใช้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนมาอบรมและสร้างชุดความรู้ที่นำไปใช้ในการอบรม

3. จัดอบรมครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นเครือข่ายที่เป็นการต้นแบบใน 25 อำเภอ เรื่องเทคนิคและวิธีการสอน

4. การทดลองใช้ชุดความรู้ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังทำการทดสอบการสอนของครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพยังไม่เป็นที่

พึงพอใจหรือมีบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งชุดความรู้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับการทดลองใช้ชุดความรู้จะดำเนินการ โดยมีการทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดความรู้เรื่องเทคนิคและวิธีการสอน จะต้องนำผลที่ ประเมินเปรียบเทียบกับแผนการสอนที่เขียนปรับเทคนิคและวิธีการใหม่ แล้วนำผลการวิจัยมาแก้ไขปรับปรุงชุดความรู้ แล้วพิจารณาที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีก็จะนำไปสู่การดำเนินการขั้นต่อไป คือ การจัดทำคู่มือ การเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง

5. การเผยแพร่ ชุดคู่มือที่เป็นชุดความรู้ที่เป็นการนำผลการวิจัยในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน ไปเผยแพร่ คือ รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้เทคนิคและวิธีการสอนเสนอเป็นบทความวิจัย เสนอในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือวิชาชีพ โดยการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ การติดต่อกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเกิดองค์ความรู้ทางการศึกษาในทางคณะสงฆ์ต่อไป

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประกอบด้วยครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 25 อำเภอ จำนวนทั้งหมด 50 รูป/คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 25 อำเภอ ๆ ละ 1 รูป รวมจำนวน 25 รูป 2) ครูในโรงเรียน

จำนวน 25 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวมจำนวน 25 คน

7. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทราบถึงการพัฒนาศูนย์ที่ 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาด้านเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในการดำเนินการตามโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ในการวิจัยในพื้นที่ มีขั้นตอนดังนี้ ดังนี้

7.1 การสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก (แบบสอบถามครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน) กับกลุ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใน 25 อำเภอ ๆ ละ 1 รูป รวมจำนวน 25 รูป และครูในโรงเรียนจำนวน 25 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวมจำนวน 25 คน รวมเป็นทั้งหมด 50 รูป/คน เพื่อสรุปและสังเคราะห์เทคนิคและวิธีการสอน เพื่อนำมาวางแผนในการพัฒนาการสร้างเทคนิคและวิธีการสอนให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2) ร่างแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องแล้ว นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือ นิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตามวัตถุประสงค์ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงว่าจุดประสงค์นั้นวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา หรือข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถ้าข้อใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.50 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะมีความสอดคล้องกันต่ำ และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ฉบับสมบูรณ์

7.2 สร้างชุดอบรมเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามและการสัมภาษณ์จากครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 รูป/คน ศึกษาความต้องการของครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน ว่าต้องเทคนิคและวิธีการสอนแบบไหน และนำมาออกแบบการทำแผนการอบรมเทคนิคและวิธีการสอน ทั้งหมด 5 แผน เพื่อใช้ในการอบรมให้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 25 อำเภอ ๆ ละ 1 รูป รวมจำนวน 25 รูป และครูในโรงเรียนจำนวน 25 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวมจำนวน 25 คน รวมเป็นทั้งหมด 50 รูป/คน ใช้เวลาอบรมเป็นเวลา 2 วัน

7.3 ผู้วิจัยออกแบบสอบประเมินก่อน-หลัง ในการเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อให้ผู้ที่เข้าอบรมประเมินผลการเข้ารับการอบรม และข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เพื่อนำมาสร้างชุดความรู้

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้รับข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสารประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน ใน 25 อำเภอ จำนวน 25 รูป และแบบประเมินผลก่อน-หลัง ครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมแก่นักเรียน และครู จำนวน 25 คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นชุดองค์ความรู้ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนในกับครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน และทำเป็นวิดิทัศน์บรรยายภาคให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหาและนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสารประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามครูพระสอนศีลธรรมและครูสอนศีลธรรมในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน พบว่า

1. ปัญหาด้านเทคนิคและวิธีการสอนครู พระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) การสอนแบบกลุ่มใหญ่ (Large group teaching) เป็นการสอนที่เน้นเนื้อหาเป็นสำคัญ โดยจัดการจัดการเรียนการสอนให้ทุกคนพร้อมกัน สอนสิ่งเดียวกัน ได้รับรู้ และทำกิจกรรมพร้อม ๆ กัน 2) การสอนแบบกลุ่มย่อย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่กลุ่มผู้เรียนมีความสนใจและทุกคนร่วมกันในการทำกิจกรรมนั้นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นการสอนที่ยึดหลักความสามารถ ความสนใจและความเหมาะสมของผู้เรียนเป็นหลัก 3) การสอนรายบุคคล เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันแต่ละคนเพื่อปรับปรุงแก้ไข การสอนให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยยึดสื่อและวิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก ครูพระสอนศีลธรรมจะต้องมีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มาก และจะต้องมีความรู้ด้านเทคนิคการสอนในปัจจุบันที่สอดคล้องกับนักเรียน และมีความจำเป็นมากในการนำ

เทคนิคการสอนมาบูรณาการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะทำให้นักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจมากขึ้น ดังนั้น การอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านเทคนิคการสอนมีประโยชน์มาก เพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก และการมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอน ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และได้นำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้มาก และคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนได้มาก จะทำให้นักเรียนมีความสนใจมาก และควรมีการพัฒนาวิธีการสอนแบบบูรณาการให้มีประโยชน์มาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านวิธีการสอน และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำวิธีการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก ดังนั้นการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการอบรมเทคนิคการสอน มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอน เนื้อหาสาระหลักสูตร Active learning วิธีการสอนต้องใช้วิวัฒนาการประยุกต์ให้ทันสมัย และควรมีหลักการในการสอนที่มีการบูรณาการ มีคู่มือการสอนของพระสอนศีลธรรมไปในทางทิศเดียวกัน ครูพระต้องตระหนักถึงองค์ความรู้ของตนเอง ทบทวนในสิ่งที่ขาด มีกำลังใจ มีสิ่งที่ต้องใช้สอน พัฒนาตนเองให้เท่าทันสถานการณ์ สม่าเสมอ ๆ และต้องมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และ

ควรมีอบรมพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน ให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการเชิญตัวแทนผู้เรียนบางช่วงชั้นและครูพระสอนศีลมาเรียนและปฏิบัติร่วมกัน เมื่อมีการอบรม ด้านการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เข้ารับการอบรม นำไปสู่นามจริง ๆ เพื่อการประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะจบการอบรม มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและมีเนื้อหาที่เด็กสนใจในการเรียนการสอนของครู สอนแบบไม่เครียดแต่อยู่ในกรอบปฏิบัติที่ดี เช่น การสอนแบบอิงนิยายหรือนิทานอิงธรรม สอนถามแบบปูจณา-วิชีชนา แบบมีเนื้อหาสาระ และหลักธรรมคือคุณธรรม มีการเรียนรู้จากสื่อทางออนไลน์มาปรับประยุกต์เข้ากับปัจจุบัน และมีการสร้างเครื่องมือการเรียนการสอนแบบใหม่

2. พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยจัดทำหลักสูตรการอบรม โดยออกแบบสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม ในเรื่องการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดหลักสูตรการอบรมเป็นระยะระยะเวลา 2 วัน (ออนไลน์-ตามสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19) กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 25 รูป 2) ครูในโรงเรียน 25 อำเภอๆ ละ 1 คน จำนวน 50 รูป/คน ผู้เข้ารับการอบรมตอบแบบสอบถามที่อยู่ในสถานภาพเป็นบรรพชิตคิดเป็นร้อยละ

68.8 และเป็นคฤหัสถ์ชายคิดเป็นร้อยละ 18.8 และคฤหัสถ์หญิงคิดเป็นร้อยละ 12.5 อยู่ในตำแหน่งพระสอนศีลธรรมคิดเป็นร้อยละ 68.8 และอยู่ในตำแหน่งผู้บริหาร/ครู / คณาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีผู้เข้ารับการอบรมตอบแบบสอบถามมาจากอำเภอต่าง ๆ 23 อำเภอ ขาดอำเภอภักดีพัฒนา และอำเภอดอยหล่อ เนื่องจากครูพระสอนศีลธรรมได้ลาออก ผลการประเมินในการอบรม พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จากประเด็นคำถาม 5 ข้อ คือ 1) ท่านได้รับองค์ความรู้ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการมาใช้สอนในโรงเรียน 2) ท่านคิดว่าเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีความสำคัญที่ทำให้เด็กนักเรียนเกิดความสนใจได้ 3) ท่านคิดว่าการนำเทคนิคการสอนมีความจำเป็นต่อการสอนแบบบูรณาการ ในการสอนศีลธรรม 4) ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการในด้านเทคนิคการสอน จะเป็นการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และ 5) ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ ทั้ง 5 ข้อ ผลการประเมินอยู่ในระดับ 5 มีค่าเท่ากับมากที่สุด และในด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากผลการประเมิน พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จากประเด็นคำถาม 5 ข้อ คือ 1) ท่านได้รับองค์ความรู้ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการมาใช้สอนในโรงเรียน 2) ท่านคิดว่าเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มี

ความสำคัญที่ทำให้เด็กนักเรียนเกิดความสนใจ ได้ 3) ท่านคิดว่าการนำเทคนิคการสอนมีความจำเป็นต่อการสอนแบบบูรณาการ ในการสอน ศีลธรรม 4) ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการ ในด้านเทคนิคการสอน จะเป็นการพัฒนา ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และ 5) ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำ เทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ ทั้ง 5 ข้อ ผลการประเมินอยู่ในระดับ 5 มีค่าเท่ากับมากที่สุด

3. การขยายผลสร้างเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อเสนอแนะ และต้องการให้มีการอบรมปีละ 2-3 ครั้ง เพื่อจะได้นำหลักเทคนิคและวิธีการสอน ไปพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองและถ่ายทอดต่อไป ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัย ได้สร้างเทคนิคและวิธีการสอนออกเป็น 5 แผน ที่นำไปฝึกอบรม แก่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

แผนการอบรมที่ 1 การสอนแบบอภิปราย (Teaching Discussion) เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

แผนการอบรมที่ 2 การสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เรื่อง ศาสนสถานและการบำรุงศาสนสถาน

แผนการอบรมที่ 3 การสอนโดยการใช้เกม walk rally เรื่องหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา (สติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา)

แผนการอบรมที่ 4 การฝึกปฏิบัติ (Practice) เรื่อง หน้าที่ของชาวพุทธและมรรยาทของชาวพุทธ

แผนการอบรมที่ 5 การใช้กรณีศึกษา (Case) เรื่อง พุทธสาวก ชาดก และพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง

ดังนั้น จากการตอบแบบสอบถามหลังการอบรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดการอบรมเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนก่อให้เกิดผลที่เป็นประโยชน์เป็นอย่างมาก ต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะได้นำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนที่จะทำให้เข้าใจในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพในการสอนมากยิ่งขึ้น และผลจากการจัดอบรมครั้งนี้ จึงนำไปสู่การสร้างและจัดทำคู่มือเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน ที่จะได้เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ที่นำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริม 2 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาและส่งเสริมครูผู้สอน 2) พัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน ดังนี้

พัฒนาและส่งเสริมครูผู้สอน	พัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน
- เป็นการส่งเสริมผู้ที่จะเป็นครูผู้สอนให้มีความทักษะในการสอน - เป็นการส่งเสริมความชำนาญ คล่องแคล่ว หรือเชี่ยวชาญในด้านการปฏิบัติการสอน - ช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่ยาก ต้องใช้เวลานานให้เข้าใจง่ายขึ้นและประหยัดเวลา - ช่วยให้งานสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้โดยไม่เสียเวลา - ช่วยให้ผู้ฝึกเกิดความมั่นใจ ในตนเองมากขึ้นซึ่งเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้สอนด้วย - ช่วยทำให้เกิดความชื่นชม ศรัทธาจากผู้เรียน เพราะผู้สอนสามารถสอนได้กระฉับกระฉ่างและถูกต้อง - ช่วยให้งานมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาการสอน	- กระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้มีความสนใจในบทเรียน - ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกม - ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและทำท่ายความสามารถ - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน - ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จริง - ทำให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด - ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ที่สำคัญที่สุด คือ การได้รับการอบรมในด้านเทคนิคและการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ดังนั้น การสอนจะมีจะต้องมีเทคนิคการสอนและวิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การอภิปราย การเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้เกม การใช้กรณีศึกษา การฝึกปฏิบัติ ประกอบกับสื่อการเรียนการสอน เช่น การเล่านิทาน การใช้สื่อนวัตกรรมสมัยใหม่ เป็นต้น ครูผู้สอนต้องสอนให้ตรงเนื้อหาและมีความครบถ้วนของเนื้อหา จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ดังที่ ฮิลล์ (Hills, 1982, p. 266) ได้กล่าวไว้ว่า การ

จัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

ในด้านผู้เรียนจะเกิดการพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีของเพียเจต์ ที่เป็นพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิด ที่กล่าวว่า ขั้นรับรู้ทางประสาทสัมผัสสู่การรับรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ซึ่งไปสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของเคนและเคน (Caine & Caine, 1989 cited in Gunter, Estes, & Schwab, 1995, p. 7-10) ที่ได้กล่าวสรุปว่า หลักการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมอง (Brain based learning) ไว้ 12 ข้อ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับ ความสนใจและการรับรู้ โดยเฉพาะข้อที่ 7

ที่ว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับความสนใจและการรับรู้ ดังนั้น จึงควรใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และนำไปสู่ความจำในข้อที่ 9 ที่ว่าการจำมี 2 ประเภท คือ การจำที่มาจากประสบการณ์และการจำโดยการท่องจำ ดังนั้น จึงควรให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและใช้ทักษะในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

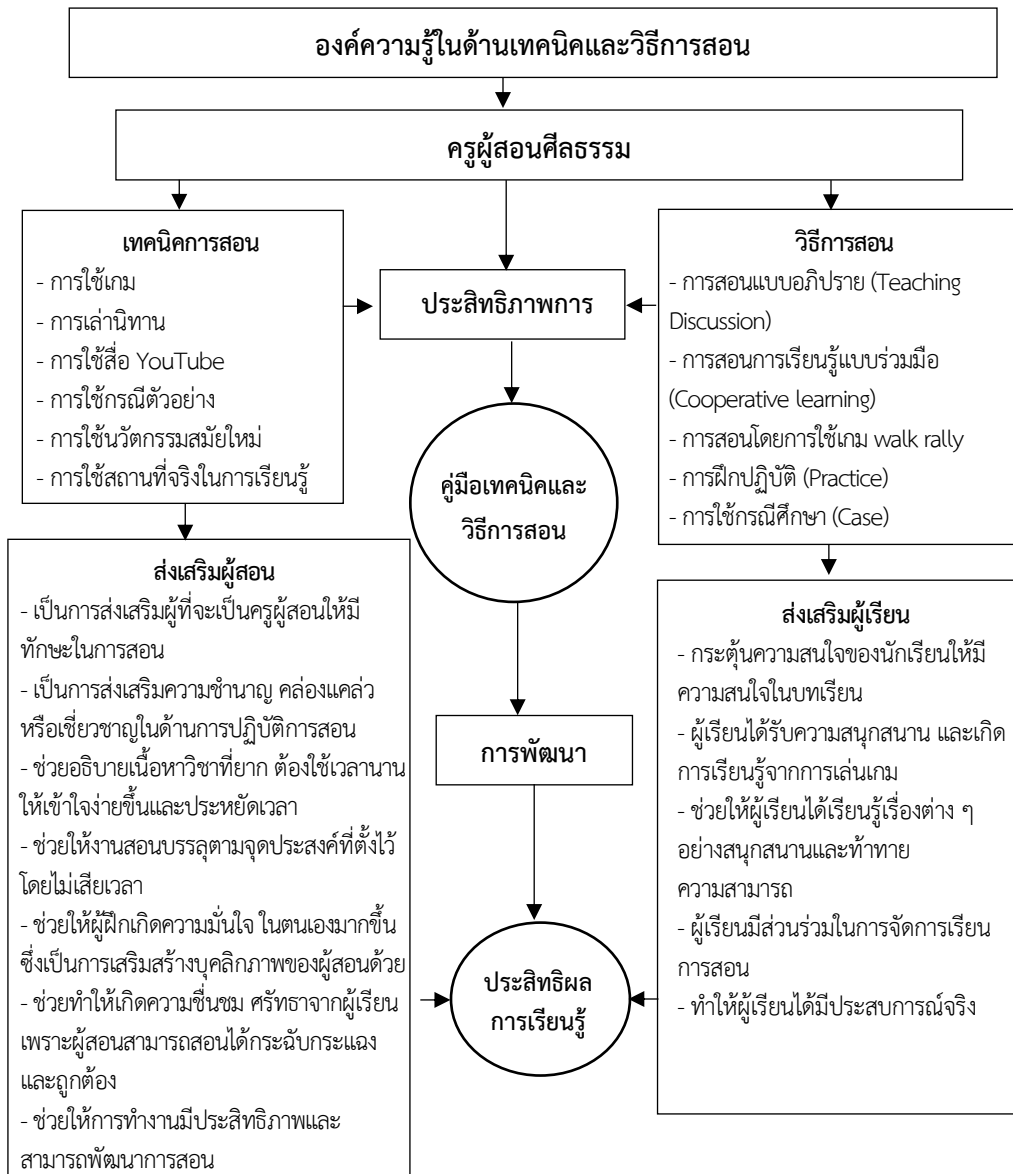
ในด้านผู้สอน ครูผู้สอนจะต้องมีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประเภทของเนื้อหา เกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหา การจัดเรียงเนื้อหา และรูปแบบของเนื้อหาเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ตามแนวคิดของกานเยและ เมอร์ริลยังสามารถจัดเนื้อหา ให้สอดคล้องกับการจัดประเภทจุดประสงค์ของบลูม ออกเป็น 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) (Kellough & Roberts, 1999, p. 210-218) ที่ว่า มีความรู้ในเนื้อหาที่จัดเป็นความรู้สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ ข้อเท็จจริง (Fact) ความคิดรวบยอด (Concept) และหลักการ (Generalizations) ทักษะ คือ การฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถปฏิบัติทักษะที่มีลักษณะแตกต่างกันจำเป็นต้องอาศัยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการ

ฝึกฝนที่แตกต่างกัน และทัศนคติ คือ สิ่งที่ผู้สอนคาดหวังให้เกิดกับผู้เรียนนอกจากความรู้ ความสามารถในการทำได้ เรายังคาดหวังผลที่เกิดขึ้นแก่สภาวะจิตใจของผู้เรียน ในด้านความเชื่อ ความรู้สึก ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ดังที่ กานเย กล่าวว่าเจตคติ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ด้านสติปัญญาและความรู้สึก ในการจัดการเรียนการสอนไม่ว่าจะกำหนดจุดประสงค์ด้านเจตคติในเนื้อหาที่สอนหรือไม่ แต่เจตคติก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากวิธีการและสื่อที่ครูใช้ในการสอน (Smith & Ragan, 1999, p. 250)

ดังนั้น การใช้เทคนิคและวิธีการสอน จึงมีความสำคัญยิ่งที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาตัวผู้สอนให้มีประสิทธิภาพการสอนที่ดียิ่งขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ในการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการเก็บข้อมูลของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ครูผู้สอนที่ทำหน้าเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องมีองค์ความรู้ในด้านเทคนิคและวิธีการสอนที่นำไปสู่ในการพัฒนาตนเองในการทำหน้าที่การจัดการเรียนสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้



ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในโครงการครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ทีมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณเป็น ผู้รับผิดชอบโครงการนี้ ควรให้มีการวาง นโยบายการจัดอบรมเรื่องการนำเทคนิคและ วิธีการสอน โดยจัดทำเป็นนโยบายในการ บริหารและพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมที่มี

แนวทางอย่างเป็นระบบต่อเนื่องอย่างมี ประสิทธิภาพ

1.2 มีการสนับสนุนและส่งเสริม ให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัด เชียงใหม่ เข้ารับอบรมในเรื่องเทคนิคและ วิธีการสอน ทุกปีก่อนเปิดการเรียนการสอนใน การศึกษา 2 ภาคเรียน ๆ ละ 1 ครั้ง คืออย่าง น้อยทุกปีการศึกษาละ 2 ครั้ง เพื่อเป็นเตรียม ความพร้อมที่จะให้ครูพระสอนศีลธรรมมี

ความเข้าใจและได้รับความรู้ที่จะนำไปจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ควรศึกษาคู่มือในการสอนให้เข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนอย่างเป็นระบบ และควรฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจจนสามารถใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ในรูปแบบให้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อจะทำให้จัดการเรียนการสอนไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการสำรวจสภาพทั่วไปของการเรียนการสอนเฉพาะประเด็น ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน เพื่อจะได้นำมาพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

2.3 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ควรศึกษาถึงการนำความรู้ของนักเรียนที่ได้ไปบูรณาการกับการเรียนในวิชาอื่นเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เป็นองค์รวมความรู้ที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แหล่งอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2549). *การศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

กรมศาสนา. (2548ก). *รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2548*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกรมศาสนา.

กรมการศาสนา. (2548ข). *แผนปฏิบัติการ/โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

พระพรหมวชิรญาณ. (2548). *เอกสารคู่มือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ 2549*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

พระอธิการ อธิจิตโต (มีศิลป์). (2561). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรม จังหวัดปราจีนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

Gunter, M. A., Estes, T. H., & Schwab, J. (1995). *Instruction: A model's approach* (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Hills, P. J. (1982). *Dictionary of education*. London: Routledge & Kegan Payi.

Kellough, R. D. & Roberts, P. L. (1994). *A resource guide for elementary school teaching* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

Smith, P. L., & Ragan, T. J. (1999). *Instructional Design*. New York: John Wiley & Sons.

แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่
GUIDELINES FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION CENTER LOMG DISTRICT,
PHRAE PROVINCE

จิรพันธ์ จันหนิว*

Jirapan Channiw

ธีระภัทร ประสมสุข*

Teerapat Prasomsuk

สุรัตน์ ศรีดาเดช*

Surat Sridadej

ประกอบ สารวรรณ*

Sarawan

Corresponding Author E-mail: e54161030@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ผู้ประกอบอาชีพการเกษตร ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ผู้ประกอบอาชีพรับราชการ ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 397 คน เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ/คุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง รองลงมา คือ ด้านการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการระบุและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง คือ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน การศึกษาต่อเนื่องไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย คือ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการระบุเป้าหมายคุณภาพผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการศึกษา, การศึกษานอกระบบ, การศึกษาตามอัธยาศัย

* คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study community participation in education administrative of the Non-Formal and Informal Education Center, Long District Phrae province; 2) to purpose its guidelines. Samples of the study were comprised of people from agricultural sector, general employees, government officers and people from business sector. They were 397 persons altogether. Data collection was conducted by using questionnaires and interviews. Frequency, percentage, average, standard deviation and content analysis of 6 key experts were used for data analysis.

The result of this research was found that: the level of the community participation in the education administrative of the Non-Formal and Informal Education Center, Long District Phrae province as a whole was at high. When considering each aspect of administrative, it was also at high level. Ranking from the maximum to minimum average of each kind of education, they were continuing education, fundamental informal education and non-formal education respectively.

Guidelines for community participation in education administrative of the Non-Formal and Informal Education Center were that from fundamental non-formal education perspective, it should be participation supportive system in methodology operation for learner quality development goal. For continuing education, in learner assessment outcome, participative discussion should be encouraged for further and better learner quality development. While from non-formal education, participation in decision making process toward learner quality goal establishment should be encouraged and supported.

Keywords: Participation, Educational management, Non-Formal education, Informal education

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก วันที่ 6 เมษายน 2560 และมีผลบังคับใช้ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐมาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, น. 14)

สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ในมาตรา 15 (2) ว่า “การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม” และในมาตรา 15 (3) ระบุไว้ว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคมสภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, น.5) แต่จากสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้การดำเนินงานทางการศึกษามีความไม่ชัดเจนและยังไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินการดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ตามแนวพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่พบว่า การดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงาน กศน. ยังไม่สามารถทำให้ประชากรในประเทศเข้าถึงการศึกษาประเภทนี้ในทุกคนและทุก

กลุ่ม นอกจากนี้ ยังพบว่า การดำเนินงานประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและความพร้อมของบุคลากร และมีความจำกัดในการสร้างภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่สามารถบูรณาการให้การศึกษเป็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของประชาชนและยังไม่สามารถทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมการเมืองและความมั่นคงอย่างยั่งยืน (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, ศิริเดช สุชีวะ, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, อีรศักดิ์ ศรีสุรกุล, อีรศักดิ์ ศรีสุรกุล, และ ลิขสิทธิ์ พุฒเขียว, 2557, น. 74)

ศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอทอง จังหวัดแพร่ ได้ส่งเสริม สนับสนุน ภาคีเครือข่ายร่วมจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกรูปแบบ ให้กับประชาชนทุกช่วงวัย อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเสมอภาค พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ส่งเสริม สนับสนุน ให้ กศน. อำเภอทองพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามศักยภาพและความต้องการ พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลผู้เรียนรายบุคคล ให้มีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ศักยภาพ ของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ส่งเสริม สนับสนุน ให้จัดการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ ให้กับผู้เรียนตามศักยภาพของ

ผู้เรียน ส่งเสริม สนับสนุน สื่อ เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งพัฒนาคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พัฒนาคูณภาพและทัศน. อำเภอลอง ให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้กับประชาชนในชุมชน ได้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ มุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ตามหลักคุณภาพ PDCA จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกรูปแบบ อย่างมีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกกลุ่มเป้าหมาย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคมและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาหลักสูตร รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลในทุกรูปแบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและบริบทของชุมชน จัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกรูปแบบ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการเรียนรู้ ทั้งวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี จัดกระบวนการเรียนรู้ เสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเป้าหมายยกระดับการเรียนรู้ให้เข้าใจและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีต่อการประกอบอาชีพของชุมชน (ศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอลอง, 2563) จากการดำเนินงานของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ที่ผ่านมา พบว่า ยังมีประชาชนในชุมชนที่ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอลอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอลอง จังหวัดแพร่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและนำมาซึ่งประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและผู้รับบริการอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอลอง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอลอง จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 52,067 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบอาชีพ การเกษตร ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ผู้ประกอบอาชีพรับราชการ ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2563

จำนวน 52,067 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 121) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลของการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 ศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัย และแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษานอกระบบระดับขั้นพื้นฐาน ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาตามอัธยาศัยนำไปสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การ

ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับลักษณะบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษาและอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ใน 3 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการศึกษานอกระบบระดับขั้นพื้นฐาน ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 121) คะแนนที่กำหนดให้กับข้อคำถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ดังนี้

5 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมโดยใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556 : 121) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไป (ถ้ามี)

2.3.2 แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง

ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการดำเนินงาน จากการสนทนา จำนวน 6 ชุด ได้แก่ นักวิชาการ จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

ส่วนนำ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

ส่วนผู้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ สกุลของผู้สัมภาษณ์ วัน เวลา และสถานที่ ที่สัมภาษณ์

ส่วนผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น ชื่อ สกุลของผู้ถูกสัมภาษณ์ ตำแหน่ง วัน เวลา และสถานที่ ที่สัมภาษณ์

ส่วนคำถาม แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีเค้าโครง (Outline) หัวข้อคำถาม

ครอบคลุมเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยศึกษาจากการดำเนินงานการจัดการศึกษาของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3 ด้านคือ 1.ด้านการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.ด้านการศึกษาต่อเนื่อง 3.ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ลักษณะของคำถามปลายเปิด (open – ended question) มีความยืดหยุ่น (Flexible) เปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นอธิบายความสำคัญของแนวทางอย่างลึกซึ้งในแง่มุมที่หลากหลาย พร้อมทั้งระบุปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.4 การหาคุณภาพเครื่องมือ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 3) ศึกษาความหมาย ทฤษฎีหลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนินยามศัพท์ในการวิจัย และนินยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม 4) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม 5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถาม

ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง index of Item-Objective Congruence (IOC) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 เป็นต้นไป 6) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจอีกครั้งหนึ่ง 7) นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 8) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8 ขึ้นไป 9) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมส่งไปยังประชากรในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามดังต่อไปนี้

3.1 ขอนหนังสือจากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ถึงศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง

3.2 ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ถึงกลุ่มประชากรตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการจัดเก็บ รวบรวมแบบสอบถามจากประชาชนในอำเภอเมืองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 ฉบับ

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม และรายด้าน โดยเลือกเฉพาะสภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยชุมชนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอันดับสุดท้ายของแต่ละด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยชุมชน จำนวน 6 คน

3.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยชุมชนมาวิเคราะห์ ศึกษาหาปัญหา แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ แล้วนำเสนอการวิเคราะห์โดยวิธีเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รวบรวมจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เท่านั้นไปทำการวิเคราะห์

4.2 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.3 นำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

4.4 สังเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ จากแบบสัมภาษณ์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรงส่วนประมาณค่า สังเคราะห์เป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

4.5 ตรวจสอบแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุ เพศ และระดับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ
2) ศึกษาระดับและอันดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยรวมและรายด้านชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการศึกษานอก

ระบบการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาต่อเนื่องและด้านการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 3 อันดับแรก คือ ด้านการศึกษาต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับมาก

2. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนด้านการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คุณภาพของผู้เรียน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก รองลงมาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการระบุเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยการนำผลประเมินคุณภาพผู้เรียนไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้นอยู่ในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

3. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คุณภาพการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการวางแผนการสอนรายปี ครบทุกรายวิชาทุกชั้นปีอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยการนำผลประเมินคุณภาพผู้เรียนไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้นอยู่ในระดับมาก

4. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณ อยู่ในระดับมาก รองลงมาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยร่วมแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน อยู่ในระดับมาก มีการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยร่วมแสดงความคิดเห็นแก่การนำผลการประเมิน ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข ในปีการศึกษาต่อไป อยู่ในระดับมาก และข้อ

ที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบอยู่ในระดับมาก

5. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง (คุณภาพของผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยการระบุเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการนำผลประเมินคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น อยู่ในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก

6. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง (คุณภาพการบริหารจัดการเรียนรู้การศึกษาต่อเนื่อง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการวางแผนการสอนรายปีครบทุกรายวิชา ทุกชั้นปี อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูทุกคนในการนำแผนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการนำผลการประเมินใช้พัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก

7. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง (คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในการนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ อยู่ในระดับมาก รองลงมาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำผลการประเมินฯ ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษาต่อไป อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ การมี

ส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ อยู่ในระดับมาก

8. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย (คุณภาพของผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัย) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในการระบุนิเทศพัฒนาคุณภาพผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นระบบตามเป้าหมายการพัฒนาผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก รองลงมาการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัยตามเป้าหมายการพัฒนาผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำผลประเมินคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องไปพัฒนาผู้รับบริการให้มีคุณภาพสูงขึ้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการระบุเป้าหมายคุณภาพผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัย อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัยต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก

9. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย (ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูทุก

คนในการนำแผนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในเกี่ยวกับการวางแผนการสอนรายปีครบทุกรายวิชา ทุกชั้นปี อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยร่วมแสดงความคิดเห็นในการตรวจสอบและประเมินผู้รับบริการอย่างเป็นระบบ การมีการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำผลการประเมินใช้พัฒนาผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ การมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

10. การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชน ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย (คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำผลการประเมินฯ ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษาต่อไป อยู่ในระดับมาก รองลงมาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน อยู่ในระดับมาก มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ อยู่ในระดับมาก และข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ การการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณ อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพของผู้เรียน คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยการนำผลประเมินคุณภาพผู้เรียนไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

1.2 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยการนำผลประเมินคุณภาพผู้เรียนไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้นและมีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.3 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา คือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยร่วมแสดงความคิดเห็นแก่การนำผลการประเมินฯ ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษาต่อไป

2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง

2.1 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพของผู้เรียน การศึกษาต่อเนื่องคือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

2.2 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพการจัดการเรียนรู้การศึกษาต่อเนื่อง คือการมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นแก่ครูในการนำผลการประเมินใช้พัฒนาผู้เรียน

2.3 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา คือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน

3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพของผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัย คือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัยต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วม

ร่วมในการตัดสินใจ ในการระบุเป้าหมาย คุณภาพผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัย

3.2 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย คือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมแสดงความคิดเห็นในการนำผลการประเมินใช้พัฒนาผู้รับบริการ

3.3 แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนเรื่อง คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา คือ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ

อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองจันทน์แพร่ โดยรวมและรายด้านชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการศึกษานอกระบบการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาต่อเนื่องและด้านการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทนา แสงจำลาห์ (2553, น. 68-74) กล่าวว่า ได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านบึงมนูญวิทยาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการมัธยมศึกษาเขต 18 จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและ

รายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิจัย
ของ หลุณันท์ จันทะโช (2552) กล่าวว่า
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด
การศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ตำบลหัว
ปลวก อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย
พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด
การศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ตำบลหัว
ปลวก อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี ใน
ภาพรวมและรายด้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ
มากในด้านต่าง ๆ ตามลำดับ คือ ด้านการ
ดำเนินกิจกรรมตามแผน ด้านการประสานงาน
ด้านการวางแผน ด้านการประเมินผล และ
ด้านการจัดสรรทรัพยากร

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า
ผู้ปกครองที่มีอายุ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว
ต่อเดือนต่างกัน และระดับการศึกษา
ประถมศึกษา กับมัธยมศึกษา มีส่วนร่วมใน
การจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา
ตำบลหัวปลวก อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 ส่วนผู้ปกครองที่มีเพศ อาชีพความ
เกี่ยวข้องกับนักเรียนต่างกัน และระดับ
การศึกษาอนุปริญญา/ปวส. มีส่วนร่วมใน
การจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา
ตำบลหัวปลวก อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี
ไม่แตกต่างกัน

ระดับการมีส่วนร่วมด้านส่วนร่วมด้าน
การบริหารจัดการด้านการบริหารจัดการ
ด้านการศึกษาตามอัยยาศัย โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมีส่วนร่วมมาก และเมื่อพิจารณาเป็น
รายด้านพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมมากมีการใช้
บริการห้องสมุดประชาชนและศูนย์การเรียนรู้
ในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ในวันสำคัญต่าง ๆ ด้านการได้รับข่าวสาร
เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ของห้องสมุด
อย่างสม่ำเสมอและด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมี
ส่วนร่วมมาก ดังที่ อติทยา ขาวคม (2557)
กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ของผู้ปกครองโรงเรียนสิงห์สมุทร สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต
18 พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสิงห์
สมุทร โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกตาม
เพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ

แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา
โดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้าน
การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน คือ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมใน
การดำเนินงานการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการ
พัฒนาผู้เรียน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง คือ ควร
สนับสนุนการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นใน
การนำเสนอผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน
การศึกษาต่อเนื่องไปพัฒนาผู้เรียนให้มี
คุณภาพสูงขึ้น ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย คือ
ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
ในการระบุเป้าหมายคุณภาพผู้รับบริการ
การศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของ อำไพ แสงจำรัส (2555) ได้
ศึกษาเรื่อง ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน
เทศบาล 1 (สดาวร) สังกัดเทศบาลเมืองบ้าน
บึง จังหวัดชลบุรี พบว่าความต้องการมีส่วน
ร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน
โรงเรียนเทศบาล 1 (สดาวร) โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อทิทยา ขาวคม (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองโรงเรียนสิงห์สมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสิงห์สมุทร โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ เป็นองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์แก่องค์กรทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเพื่อนำเสนอให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

องค์ความรู้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กรเพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร ซึ่งบุคลากรจะรู้สึก

พึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร

องค์ความรู้หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ การศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัย

ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคม ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ ภาครัฐเครือข่ายเกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินการประจำปีงบประมาณ การนำผลการประเมินไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน การศึกษาต่อเนื่อง ผลการประเมินคุณภาพ

ผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

1.2 ควรจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินการประจำปีงบประมาณ การนำผลการประเมินไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง ผลการประเมิน

คุณภาพผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการขยายขอบเขตของประชากรในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อศึกษาประชากรในกลุ่มที่กว้างขวางและสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์และความแตกต่างได้

2.2 ควรต่อยอดการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพองค์กร

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/1.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-พ.ศ.2542-ฉ.อ.พ.เต.พ.ด.พ.>
- นันทนา แสนจำลาห. (2553). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน. บานบึง "มนูญวิทยาการ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง. (2563). ข้อมูลทั่วไป ศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลอง. สืบค้น 25 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.longnfe.go.th>
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, ศิริเดช สุขีวะ, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, อีรศักดิ์ ศรีสุรกุล, อีรศักดิ์ ศรีสุรกุล, และ ลิขสิทธิ์ พุฒเขียว. (2557). การประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยของสำนักงาน กศน. ตามแนวพระราชบัญญัติส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. วารสารครู ศาสตร์, 42(3), 74-92.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

หุชนันท์ จันทะโช. (2552). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียน
ประถมศึกษาตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต.

อติยา ขาวคม. (2557). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองโรงเรียนสิงห์สมุทร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

อำไพ แสงจำรัส. (2555). ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง
นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 (สทาวร). (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
บูรพา).

ศึกษาวิเคราะห์ปณาดิบัติที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานล้านนาเรื่อง ตำนานหอยไห้
ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
STUDY OF KILLING IN LANNA PALM-LEAF SCRIPTURE AS LEGEND OF HOIHAI,
WAT THADUER, SANPHISUEA SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT,
CHANG MAI PROVINCE

พระเกียรติศักดิ์ กิตติวาทโน (หลวงอิน)*

Phra Kaerdtisak Kitiwathana (Luangain)

Corresponding Author E-mail: m.0931871916@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักปณาดิบัติในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาปณาดิบัติ ที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยไห้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบปณาดิบัติ ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ใบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยไห้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ใช้การวิเคราะห์แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

การปณาดิบัติ คือ การทำร้ายชีวิตสัตว์ให้ตาย ตามองค์ประกอบของปณาดิบัติทั้ง 5 ประการ เป็นตัววัดในการกระทำผิด คือสัตว์นั้นมีชีวิต รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิตมีเจตนาที่จะฆ่า มีความเพียรที่จะเข้าไปฆ่าและสัตว์เหล่านั้นตายด้วยความเพียรพยายามในการฆ่าให้ตาย

ในคัมภีร์ใบลานล้านนา เรื่องหอยไห้ เป็นคัมภีร์นอกนิบาต สร้างขึ้นด้วยการจารลงบนใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนา เพื่อใช้ในการเผยแผ่อบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ให้รู้จักการรักษาศีลข้อปณาดิบัติ โดยเอาเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวันมาแต่งให้เป็นนิทานชาดกเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นและมองเห็นได้ชัดเจนขึ้น

ปณาดิบัติในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ใบลานล้านนานั้น มีสอดคล้องเหมือนกัน คือ เป็นหลักแห่งการปฏิบัติให้สรรพสัตว์ที่อาศัยบนโลกไม่การเบียดเบียนและทำร้ายกัน ผู้ประพฤติดิฆฆ่าสัตว์ มีใจทารุณโหดร้ายเมื่อตายไปจากโลกนี้แล้วย่อมตกสู่อบายภูมิ ทุกคติ วินิบาต นรก และเมื่อได้เกิดเป็นมนุษย์บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีอายุสั้น

คำสำคัญ: ปณาดิบัติ, คัมภีร์ใบลาน, หอยไห้

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the principles of killing in Theravada Buddhist philosophy; 2) to study killing in Lanna palm-leaf scripture as the legend of Hoihai, Wat Thaduea version, Sanphisuea sub-district, Muang district, Chiang Mai province; 3) to analyze and compare killing in Theravada Buddhist philosophy and Lanna scripture as legend of Hoihai, Wat Thaduea version, Sanphisuea sub-district, Muang district, Chiang Mai province. The research was documentary research with analysis and descriptive presentation.

* หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

The results of this research found that:

Killing means to injure animal to death according to the 5 elements of killing as the measure of wrong doing, namely, the animal was alive, knowing that animals was alive, having intent to kill, 4. having perseverance to go kill and the animal died in painstaking that effort to kill.

This palm-leaf scripture was pagan scripture created by engraving on palm leaves with Lanna Dhamma alphabets for use in propagation and giving guidance to the Buddhists to know how to observe the precept of killing by taking story of daily life to compose it into the jataka tale for easier understanding and clearer vision.

Killing in Theravada Buddhist philosophy and palm-leaf scripture had the same meaning as principle of practice in creating peace for all beings living on the planet without harassing and hurting one another. The person committing act of killing animal with cruel mind after passing away from this world would fall into state of misery and when he was born as a human again, he would be short-lived.

Keywords: Killing, Palm-leaf scripture, Hoihai

บทนำ

ด้วยความเจริญของพระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา พระสงฆ์ที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกได้ร่วมกับปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนาบันทึกและถ่ายทอดออกมาเป็นวรรณกรรมอันล้ำค่า (อุดมรุ่งเรืองศรี, 2528, น. 113) จึงก่อให้เกิดเป็นวรรณกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา โดยการปะทะสังสรรค์ระหว่างความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาและจารีตประเพณี ตลอดจนถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาที่มีต่อการสร้างผลงานด้านวรรณกรรมต่าง ๆ ของล้านนา ที่ได้จัดบันทึกลงบนใบลาน ใบลานจึงเป็นเอกสารที่บันทึกเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงหลักธรรมและคำสอนเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา (พระรัตนปัญญาเถระ, 2501, น. 69) ที่ใช้สั่งสอนพุทธศาสนิกชน ในฐานะที่เป็นส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัฒนธรรมและนามธรรมที่บรรพบุรุษ

ได้คิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและกระบวนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งในทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้น ยังมีวัฒนธรรมและวรรณกรรมเฉพาะตัว ที่ส่งผลให้เกิดพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ (พระชยานันท์, พระปลัดนฤดล กิตติภทฺโท, วรปรัชญ์ คำพงษ์, ฐิติพร สะสม, และ อรพินท์ อินวงศ์, 2562, น.128) ทว่าภูมิภาคนี้ยังกว้างขวาง หากแต่ความมั่งคั่งทางคัมภีร์ใบลานยังคงได้รับการค้นคว้าวิจัยน้อยมากเนื่องจากขาดการเข้าถึง แม้ว่าแหล่งข้อมูลปฐมภูมิมีอยู่อย่างมากมายก็ตาม นอกจากคัมภีร์ใบลานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประเพณีทางพุทธศาสนา นิภายเถรวาท คัมภีร์ใบลานส่วนมากเป็นคัมภีร์นอกนิบาต ซึ่งประกอบด้วยวรรณกรรมที่ใช้พรรณนาโวหารโดยเฉพาะชาดก ซึ่งเชื่อว่าโดยมากมีต้นกำเนิดมาจากประเพณีพื้นถิ่นของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

ในภาวะปัจจุบันนี้ได้มีการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปแบบมากมาย ด้วยเหตุและ

ปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านของสภาพสิ่งแวดล้อมของภายในประเทศ ที่มีแหล่งทรัพยากรทางอาหารลดน้อยลงไป ตามสถิติและแผนภูมิการฆ่าสัตว์ทั่วโลก : ปี 2022 โดยรวมแล้ว จำนวนโค ไก่ สุกร และแกะที่ถูกฆ่าในปี ค.ศ. 2020 อยู่ที่ 73,162,794,213 ตัว เพิ่มขึ้น 2.8% จากปี ค.ศ. 2018 ซึ่งอยู่ที่ 71,145,623,131 ตัว แต่ลดลง 2% จากปี 2019 ซึ่งอยู่ที่ 74,669,379,926 ตัวและ ในช่วงปี ค.ศ. 2018-2020 ประชากรโลกมีการเพิ่มขึ้น คิดเป็น 2.13% (Orzechowski, 2022) อันสืบเนื่องมาจากประชากรที่เพิ่มมากขึ้นในยุคปัจจุบัน ประกอบกับด้วยความที่มนุษย์ขาดการศึกษาในทางด้านของศีลธรรมจริยธรรม และการประพฤติปฏิบัติธรรม จึงก่อให้เกิดการขาดจิตสำนึกที่ตึกลงเป็นคนเห็นแก่ตัวมากขึ้นและมีการเอารัดเอาเปรียบกันในการทำมาหากิน และมีการเบียดเบียนชีวิตกันและกันโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องทางกฎหมาย บ้านเมืองและทางด้านของศีลธรรมจริยธรรมอันเริ่มมาจากปัญหาของทางเศรษฐกิจที่เป็นตัวแปร ตลอดถึงปัญหาของครอบครัว ที่มีรายได้ตกต่ำ ลดน้อยลงไป ตลอดถึงปัญหาเสพติด ที่รุนแรงและปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาอยู่ทุกวันนี้ จึงเป็นสาเหตุก่อให้เกิดการทำปาณาติบาต ในการพรากชีวิตและเบียดเบียนกัน อันเป็นสิ่งที่ทุกชีวิตไม่พึงประสงค์ตามหลักแห่งศีลธรรมข้อแรก คือ ปาณาติบาต ในพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง การฆ่าสัตว์ หรือการงดเว้นจากการเบียดเบียนชีวิตมนุษย์และสัตว์ โดยควรมีเมตตากรุณาต่อกัน (ณรงค์ เส็งประชา, 2541, น. 119) เพราะทุกชีวิตต่างก็อยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์ และในเมื่อทุกชีวิตต่างก็อยากมีชีวิตอยู่

ไม่อยากตาย ต่างก็รักสุข เกลียดทุกข์ เราจึงควรตั้งเมตตาจิตในสัตว์อื่นชีวิตอื่นให้เสมอตน ไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการเบียดเบียนกันและกัน ที่จะส่งผลให้เป็นวิบากกรรมสืบเนื่องชีวิตของเราตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นการเคลื่อนย้ายจากภพหนึ่งแล้วไปยังอีกภพหนึ่งตามผลที่สัตว์เหล่านั้นได้กระทำไว้มิว่าจะเป็นบุญหรือเป็นบาป

คัมภีร์โบลานลำนนาเรื่องตำนานหอยไฉ่ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนังสือโบราณประเภทหนึ่ง ซึ่งได้จารอักษรตัวธรรมล้านนาลงบนใบของต้นลาน เนื่องด้วยโบลานมีคุณสมบัติที่สามารถใช้จารหนังสือได้อย่างรวดเร็ว ทั้งมีน้ำหนักเบา และบาง สามารถนำติดตัวเคลื่อนที่ได้สะดวก ทนทาน มีอายุยาวนานมากกว่า 100 ปี (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2530, น. 33) โดยจะนำเอาโบลานมาจากต้นลาน แล้วมาผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ จนสามารถจดบันทึกตามขนาดความกว้างประมาณ 5-6 เซนติเมตร ส่วนความยาวของโบลานนั้นมีความยาวประมาณ 20-50 เซนติเมตร แล้วแต่ผู้จารจะทำขึ้น เหตุที่เรียกว่าคัมภีร์โบลานนั้นก็เพราะว่าเนื้อเรื่องที่บันทึกจารลงบนโบลานส่วนใหญ่เป็นพระธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา และด้วยเหตุที่พระธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญอันสูงสุดของพระพุทธศาสนา เมื่อบันทึกจดจารลงบนโบลาน และใช้ในการเทศน์สอนอบรมผู้คน จึงทำให้คัมภีร์โบลานมีความสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ ดังเช่น คัมภีร์โบลานลำนนาเรื่องตำนานหอยไฉ่ เป็นคัมภีร์ที่ใช้สั่งสอนมิให้กระทำความผิดศีลข้อปาณาติบาต โดยเนื้อหาในคัมภีร์ได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงด้วยกัน ในช่วงแรกของคัมภีร์ เป็นข้อความ

เบื้องต้นที่ได้กล่าวปรารภถึงในสมัยของพระพุทธเจ้าวิปัสสี ได้ตรัสรู้และสั่งสอนมวลมนุษย์ ส่วนในช่วงกลางของคัมภีร์ เป็นการอธิบายถึงเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ของครอบครัวเศรษฐีสองผิวเมีย และเรื่องราวของหอย ตลอดจนผลบุญกรรมของพระโพธิสัตว์นกจอกและสุนัข อันเกิดมาจากการกระทำอกุศลกรรม และในช่วงท้ายคัมภีร์ เป็นการกล่าวถึงอานิสงค์แห่งการให้ทานและเจริญเมตตาภาวนา ใช้อบรมสั่งสอนเหล่าพุทธศาสนิกชนเห็นถึงโทษหรือผลกระทบจากการกระทำผิดหลักของศีลข้อปาณาติบาต เพราะว่าเป็นเรื่องที่สามารถมองเห็นและเข้าใจได้ง่ายอันมาจากการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนทั่วไป

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอผลการศึกษาเรื่องของหลักปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาท รวมทั้งศึกษาหลักปาณาติบาต ที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยให้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความเป็นมาอย่างไร มีสอดคล้องกับหลักปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาทอย่างไร และวิเคราะห์เปรียบเทียบปาณาติบาต ระหว่างในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ไบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยให้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อจะได้นำไปพัฒนาตนเองและสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาท

2. เพื่อศึกษาปาณาติบาต ที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยให้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบปาณาติบาต ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ไบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยให้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งได้ กำหนดวิธีการวิจัยมีดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย

1.1 การศึกษาเอกสารปฐมภูมิ

1) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

2) คัมภีร์ไบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยให้ ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1.2 การศึกษาเอกสารทุติยภูมิ

1) เอกสารประเภทตำราและวิชาการ

2) รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

3) บทความทางวิชาการจากนิตยสาร และบทความวิชาการจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์อินเทอร์เน็ต

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Literature) จากพระไตรปิฎก

ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2539 เกี่ยวข้องกับหลัก
ปาณาติบาต

2) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้น
ทุติยภูมิ (Secondary Literature) จากอรรถ
กถาฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส ตำรา เอกสาร
งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องกับหลัก
ปาณาติบาต

3) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้น
ทุติยภูมิ จากตำรา ไบลานล้านนา เอกสาร
งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องกับหลัก
ปาณาติบาต

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และ
ประมวลผลเปรียบเทียบในเนื้อหา
ปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์
ไบลานล้านนาในตำนานหอยไห้ ในประเด็น
ของกระบวนการ องค์ประกอบปาณาติบาต
ประเภท การวินิจฉัยโทษของปาณาติบาต และ
อานิสงส์ของการรักษาศีลข้อสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดย
นำมาเรียบเรียง จัดเกล้า แกะไขเนื้อหาให้มี
สมบูรณ์จากนั้นนำมาเขียนรายงานการวิจัยให้
สมบูรณ์ในรูปแบบพรรณนาโวหาร

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุป
ประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. หลักปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ การประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย
โดยการทำลายเบียดเบียนชีวิตสัตว์อื่นให้
เดือดร้อนบาดเจ็บจนถึงแก่ความตาย โดย
เจตนา ซึ่งเป็นการกระทำด้วยตนเองหรือใช้ให้
ผู้อื่นกระทำก็ตาม ในการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิตนั้น

ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือทางใดทางหนึ่ง
คือ ในทางกายก็ดีทางวาจาก็ดี หรือทั้งทางกาย
และวาจาก็ดี แล้วจนทำให้สัตว์นั้นต้องตายลง
ไปด้วยการกระทำนั้น ๆ หากการกระทำ
ปาณาติบาตนั้น ประกอบด้วยเจตนาในการฆ่า
สัตว์อันมีอกุศลมูล อันได้แก่ ความโลภ ความ
โกรธ และความหลง ย่อมจะนำไปสู่ความทุกข์
โดยผู้ที่กระทำได้ชื่อว่าเป็นการฆ่าสัตว์ เป็นการ
ทำปาณาติบาต และต้องรับผลของวิบากกรรม
คือ จะทำให้ผู้ทำเมื่อตายไปก็จะตกลงไปสู่ทุคติ
ภูมิ เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์แล้ว มักมีจะทำ
ให้ปัญหาด้านของสุขภาพ เป็นคนไข้โรค มีโรค
เรื้อรัง รักษาไม่หาย รักษายุ่งยากมีอุบัติเหตุ
บ่อย ๆ อาจมี อุบัติกรรม คือ กรรมที่มาตัด
รอน ทำให้ตายก่อนอายุขัย อาจพิกลพิการ มี
ปัญหาร่างกายไม่สมบูรณ์ ไม่สมบูรณ์ประกอบ
อุปนิสัย มีปมด้อยด้านสังขาร กำพร้าพ่อแม่
คนใกล้ตัวโดนฆ่า อายุสั้น ตายอย่างทรมาน
ตายแบบเดียวกับที่ได้ลงมือฆ่าและไปทรมาน
สัตว์ไว้ในภพก่อน ๆ ที่เคยกระทำมา

2. ปาณาติบาตที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลาน
ล้านนา ภาษาล้านนาเป็นภาษาถิ่นที่ใช้กันใน
ภาคเหนือของประเทศไทย มีเอกลักษณ์ทั้ง
ภาษาพูดและภาษาเขียน เรียก “ตัวเมือง” ใช้
แพร่หลายในอดีต ทั้งเป็นภาษาราชการ และ
ใช้จารลงบนคัมภีร์ใช้ในการจดบันทึกเรื่องราว
ต่าง ๆ และคัมภีร์ไบลาน ยังเป็นเอกสารที่
บันทึกเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ในทาง
โลกและทางธรรม ซึ่งจะพบมากเป็นเรื่องราว
และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา
เมื่อใช้ไบลานเขียนออกมาตามแบบอักษร
ธรรมของล้านนาจะอ่านออกเสียงคัมภีร์ ว่า
กัมพิร์ (กำปี) (มูลนิธินิสิธนากรมวัฒนธรรมไทย
, 2542, น.224) ทั้งนี้คัมภีร์ไบลานที่เก่าที่สุด

ในล้านนา เท่าที่สำรวจพบในปัจจุบัน มีอายุ 546 ปี อยู่ที่วัดไหล่หิน จังหวัดลำปาง จารด้วยอักษรธรรมล้านนา พ.ศ. 2014 สมัยพระเจ้าติโลกราช (พระมหาประเสริฐ ภูทกจาโร (ยาดำนาน), 2561, น.21) จะเห็นได้ว่าคัมภีร์ใบลานล้านนา อันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษได้ใช้สติปัญญา ความอดทนในการจารเพื่อใช้ในการอบรมสั่งสอนผู้ที่สนใจในการเข้าวัดฟังธรรม นับได้ว่าเป็นของอันศักดิ์อย่างหนึ่งเดียวกับพระพุทธรูป

โครงสร้างของคัมภีร์แบ่งเป็น 3 ช่วงด้วยกัน ในช่วงแรกของคัมภีร์ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในสมัยของพระพุทธเจ้าวิปัสสิ ได้ตรัสรู้และสั่งสอนมวลมนุษย ช่วงกลางของคัมภีร์ เป็นการอธิบายถึงเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ของครอบครัวเศรษฐีสองผิวเมีย และเรื่องราวของหอย ตลอดจนผลบุญกรรมของพระโพธิสัตว์ นกกระจอกและสุนัข อันเกิดมาจากการกระทำอกุศลกรรม มีจำนวน 9 เหตุการณ์ 1) เรื่องราวของครอบครัวเศรษฐีสองผิวเมีย 2) เรื่องราวของพระโพธิสัตว์ 3) เรื่องราวของหอยให้ 4) เหตุแห่งการกระทำกรรมของแม่เศรษฐี 5) เหตุแห่งบุญกรรมของนกจอก 6) เหตุแห่งบุญกรรมของสุนัข 7) เหตุแห่งบุญกรรมของพระโพธิสัตว์ 8) ผลแห่งการกระทำกรรมกับหอย 9) ผลแห่งการปล่อยหอยและช่วงท้ายของคัมภีร์ เป็นการกล่าวถึงอานิสงค์แห่งการให้ทานและเจริญเมตตาภาวนา

เนื้อหาสาระของคัมภีร์ใบลานล้านนา เรื่องตำนานหอยให้ ได้กล่าวถึงการที่ครอบครัวเศรษฐีสองผิวเมีย และลูกชายหญิงเป็นคนชอบเข้าวัดฟังธรรม แต่ในจิตใจนั้นไม่มีหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย พอกลับจากวัดมาถึง

บ้านก็ออกไปหาเก็บหอยมาทำอาหารครอบครัวของเศรษฐีเป็นคนไม่มีศีล 5 ศีล 8 ติดตัวเลย เก็บหอยกลับมาก็นำเอาหอยไปซังไว้ ซึ่งหอยทั้งหมดต่างก็ร้องให้เป็นทุกข์เวทนา มาก พูดกันว่านับแต่ขึ้นไปเราทั้งหลายจะได้พลัดพรากจากกัน ทั้งพ่อแม่ลูกเมียสามีภรรยาและญาติพี่น้อง จะได้ตายจากกัน เพราะแม่เศรษฐีนั้นได้มาเบียดเบียนเราหมู่หอยเหล่าหอยทั้งหลายก็วิงวอนขอความเมตตากรุณาต่อแม่เศรษฐี แต่มีเศรษฐีผู้ที่ไม่เมตตาวิฆารธรรมในใจ ก็ได้ทำการตัดกันหอยและทำเป็นอาหารเลี้ยงครอบครัว เศรษฐีผู้เป็นสามีเมื่อได้กินแกงหอยต่าง ออกปากชื่นชม ชอบในแกงหอยเป็นอย่างมาก ถึงกับพูดว่า “แกงหอยเป็นสุดยอดของอาหาร ไม่มีอะไรอร่อยกว่าหอยอีกแล้ว” ด้วยเพราะต้นหาอันเป็นความอยากที่มีในใจ แม่เศรษฐีเห็นสามีและลูก ๆ ชอบก็ได้เก็บหอยมาทำอาหารอยู่เนืองนิจ

พระโพธิสัตว์ อดีตชาติได้เกิดเป็นลูกเศรษฐีมีข้าวของสมบัติมากมาย มีวันหนึ่งขอมานมาขอข้าวปลาอาหาร ผ่านงุ่มห่มที่บ้านพระโพธิสัตว์ ท่านก็ได้ทำบุญให้ทานแก่ชายขอมานนั้น ขณะที่ชายขอมานนั้นลงจากบ้านไป พระโพธิสัตว์ได้ยุให้หมาไล่กัดขอมาน จนหมดชาตินั้น พระโพธิสัตว์ก็ได้เกิดมาเป็นชายทุกคตที่มีความลำบากมาก ได้แต่หาเก็บฝืนมาขายเลี้ยงชีวิต แต่ไม่เคยทำผิดศีล 5 มีศีลประจำกายตลอดเวลา มีวันหนึ่งชายทุกคตได้เดินเข้าไปในป่าเพื่อเก็บฝืนมาขาย แต่เดินไปพบงูเข้า ก็ถูกงูกัดตายอยู่กลางป่าใหญ่อย่างนั้นได้ 500 ชาติ เมื่อหมดเวรกรรมก็ได้มากำเนิดในท้องแม่เศรษฐีนานได้ 5 เดือน ตัวของแม่เศรษฐีก็ยังออกเดินไปในนาเพื่อหาเก็บหอยมาทำอาหารอย่างตามเคย ในวันนั้นขณะที่

กำลังก้มเก็บหอยอยู่ ก็ได้ยินเสียงร้องไห้ ก็เงยบึ้ง เพื่อหาที่มาของเสียงนั้น ว่ามาจากไหน พอได้ยินว่าเสียงมาจากในห้องตัวเอง ก็คิดสงสัยแล้วเดินกลับไปบ้าน พอถึงบ้านเสียงร้องไห้ก็หายไป แม่เสกฐีก็นำหอยที่เก็บมาได้นำไปซังไว้ในหม้อ ที่อยู่กลางลานบ้าน ซึ่งในวันนั้นมีแดดแรงหอยที่ถูกซังอยู่ก็มาร้องไห้วิงวอนร้องด้วยความทุกข์ทรมานสาปแช่งว่าเสียงดังว่า “คนไหนที่ไม่ความเมตตาอินดูเปียดเบียนเราหมู่หอย ขอให้คนผู้นั้นมีอายุสั้นตายเร็ว ให้ได้พลัดพรากยังเพื่อนมิตรสหาย ทั้งอวอา ด้วยเหตุที่เอาหอยได้พลัดพรากจากกัน และ หากว่าคนไหนมีความเมตตาอินดูเหล่าหอย ขอให้พ้นจากความโศกเศร้าและโรคร้ายอย่าได้มีความทุกข์มาเบียดเบียน ให้มีญาติพี่น้องพี่น้องมากมาย มีมิตรสหายและพี่น้องที่รักกัน รักใคร่ก็ขอให้มีความสุขน้อยทั้งชายหญิง ให้มีอายุยืนยาว อย่าได้อายุสั้นตายเร็ว ให้ได้อยู่กับพ่อแม่สายใย ให้มีใจรักต่อกันทั้งเครือญาติให้ได้อยู่สุขร่มเย็นสบายทุกวัน ขอให้มีความสุขที่เบิกบาน มีเงินทองกองตรงหน้า ขอให้สมดังคำที่ข้าพเจ้าให้พร” ด้วยเสียงของหอยร้องดังดัง จนขึ้นไปถึงสวรรค์ชั้นดุสิต ด้านล่างดังไปถึงนรกชั้นอเวจี และในขณะนั้นแม่เสกฐีได้ยินเสียงร้องไห้เสียงดังเลยใช้ลูกไปดู ลูกเสกฐีก็ไปมองดูในหม้อ เห็นและได้ยินเสียงหอยร้องไห้ก็ได้หัวเราะว่าแปลกดีที่หอยร้องไห้ทำไมถึงได้มีเสียงเหมือนเสียงของมนุษย์มากเมื่อเห็นดังนั้นลูกเสกฐีก็เดินไปบอกแม่ ซึ่งขณะนั้นก็มีนกกระจอกตัวหนึ่งจับอยู่ที่ชายคาอยู่ได้เห็นผู้เป็นแม่ไม่เชื่อในสิ่งที่ลูกพูดนกกระจอกตัวนั้น จึงได้พูดกับสองแม่ลูก และอุปมาเล่านิทานเปรียบเทียบให้ฟังว่า “อดีตชาติตัวเรานี้ได้เกิดเป็นกษัตริย์อยู่เมืองหนึ่ง มีวันหนึ่ง

ได้สั่งให้สาวใช้ไปเก็บหอยมาทำอาหารกินอยู่เป็นประจำ พอหมดบุญจากชาตินั้นก็ได้มาเกิดเป็นนกกระจอกนี้” แม่เสกฐีได้ยิน ก็บอกให้ลูกไปบอกพ่อ ให้เล่าที่นกกระจอกนี้พูดให้ฟัง พอไปถึงก็เล่าให้พ่อเสกฐีฟัง พ่อก็มาหัวเราะชอบใจว่านกพูดได้อย่างไร โดยในขณะนั้นมีสุนัขตัวหนึ่งซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงของพ่อเสกฐีติดตามไปไหนด้วยกันไม่เคยขาด สุนัขตัวนั้นก็ได้พูดคุยกับพ่อเสกฐีว่า “ตัวเราอดีตชาติเคยเกิดเป็นนกกระยาง เก็บหอยกินเป็นอาหารทุกวัน พอหมดบุญก็ได้ไปเสวยผลวิบากกรรมในนรกนานได้ 500 ชาติ” แล้วจึงมาเกิดเป็นสุนัขนี้ พ่อเสกฐีได้ยินสุนัขพูดก็เกิดความสะอึกเกรงกลัวต่อผลกรรม ครอบครวัเสกฐีจึงได้นำเอาหอยไปปล่อยน้ำ และประพฤติปฏิบัติรักษาศีล 5 แต่นั้นเป็นต้นไป

พอพระโพธิสัตว์อายุครบ 15 ปี ก็อยู่ในศีลธรรม และสอนให้ครอบครัวและเพื่อนพ้องมิตรสหายให้รู้จักการให้ทาน รักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา และไตรลักษณ์ทั้งสาม ว่าชีวิตคนเราไม่แน่นอนควรรับสร้างชีวิตดี และกล่าวว่า “บุคคลผู้ใดให้น้ำเป็นทาน ก็จะมีผิวพรรณวรรณะอันผุดผ่องบริสุทธิ์มาก ให้เงินทองและธง ตุง เพดานกันบนเศียรพระพุทธรูปเป็นทานก็อาจจะได้เป็นถึงพญาอินทร์ ให้ข้าวเท่าอายุเป็นทานก็จะมีอายุหมื่นยืนยาวนาน ให้ผ้าไตรจีวรเป็นทาน ก็จะได้นำเอาสัตว์ออกจากนรก คนไหนได้ถวายทานพระพุทธรูป ก็จะได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่งในภพภาคหน้า บุคคลไหนให้น้ำผึ้งน้ำอ้อยเป็นทานก็จะมีหัวใจอันบริสุทธิ์ ได้ให้น้ำล้างหน้าเป็นทานก็จะมีเนื้อตัวอันขาวสะอาดผ่องใส และบุคคลไหนให้ยาเป็นทาน ก็จะได้สุขสวัสดิ์ และบุคคลไหนได้สร้างวิหารและกุฏิปลูกต้นไม้และได้เอาลูกมา

บวช แม่จะปรารถนาอันใดก็สมความปรารถนาทุกอย่าง ใครได้ตั้งใจเจริญสติภาวนาถึง คุณพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ ก็ได้อนิสงส์มากมาย บุคคลใดได้กระทำตามที่ว่ามานี้ ก็จะทำให้เหนียวเหนียวเหนียวไม่ได้” และพระโพธิสัตว์ก็พูดถึงอนิสงส์การให้ทานทั้งหลายต่าง ๆ เสร็จ ท่านก็ให้ทานเจริญเมตตาภาวนาไปตลอด ถึงเวลาตายจากก็ได้ไปกำเนิดในชั้นฟ้า ชั้นดุสิตฯ

หลักปาณาติบาตที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล จะเห็นได้ว่า ตามองค์ประกอบของปาณาติบาตข้อที่หนึ่ง สัตว์นั้นมีชีวิต หอยดาก็เป็นสัตว์ที่มีชีวิตอยู่ในน้ำ โดยอาศัยหากินตะไคร่น้ำเป็นอาหาร ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลที่ได้กล่าวไว้ว่า ตัวข้านี้เล่าชื่อว่าเป็น “สัตว์” องค์ประกอบข้อที่สอง รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต หอยดาก็อาศัยใช้ชีวิตอยู่แต่น้ำ ไม่ได้ไปเบียดเบียนใครแต่ก็ยังถูกแม่เศรษฐกิจ มาปลัดพรากจากที่อยู่อาศัย ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลที่ได้กล่าวไว้ว่า “อวยน่อเกิดมาได้เป็นหอยดาก็ถูกเขาทำให้ปลัดพรากจากบวบน้ำที่เคยเที่ยวไปมา” จึงถือว่ารู้ยั่วว่าสัตว์นั้นมีชีวิต แต่ยังตั้งใจกระทำการปลัดพรากสัตว์นั้นจากที่เคยอยู่อาศัย องค์ประกอบข้อที่สาม เจตนาจะฆ่า แม่เศรษฐกิจนั้นได้ไปเก็บหอยดำนานแล้วนำมาขังไว้ในหม้อขังไว้เพื่อจะใช้ทำเป็นอาหาร ถึงจะได้ยินเสียงบ่นด่าร้องไห้ แม่เศรษฐกิจก็ไม่มีจิตที่เมตตา ยังนำหอยมาขังไว้ไม่ยอมปล่อยไป ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลที่ได้กล่าวไว้ว่า “ย่าเศรษฐกิจได้เอาถุงสะพายบาแล้วเดินเข้าไปในนา เมื่อย่าเศรษฐกิจมาถึงเรือน มันก็พูดบ่นเสียงดังไปมา แล้วเดินไปเอาหม้อเก่า มาขังหอย ถึงเวลายามตอนกลางวันอากาศร้อนมาก หอยก็ร้องให้พูดออกปากเป็นภาษาคน” ซึ่งถือได้ว่า

แม่เศรษฐกิจมีเจตนาที่จะฆ่า องค์ประกอบข้อที่สี่ มีความเพียรพยายามที่จะเข้าไปฆ่า แม่เศรษฐกิจได้ใช้มีดตัดกันหอยออกเพื่อจะเตรียมทำเป็นอาหาร ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลที่ได้กล่าวไว้ว่า “ย่าเศรษฐกิจตำข้าว ได้เอาพริกมาตัดกันหอยออก กองไว้ตรงด้านข้างหอย” นับได้ว่าแม่เศรษฐกิจมีความเพียรพยายามในการฆ่ามัน และองค์ประกอบข้อที่ห้า สัตว์ตายด้วยความเพียรพยายามนั้น แม่เศรษฐกิจนั้นได้ทำการเตรียมหอย โดยทำการตัดกันหอยออกแล้วมาล้างน้ำทำความสะอาดหอย และนำหอยนั้นลงใส่ในหม้อแกง พอหอยสุก จึงจัดเตรียมขึ้นชั้นข้าวแล้วเรียกสามีและลูกมารับประทานอาหาร ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อนั้นย่าเศรษฐกิจทำการตัดกันหอยเสียงดัง ก๊ก ๆ กาก ๆ แล้วล้างหอยที่ได้ทำการตัดกันหอยออกไปแกง พอถึงยามตะวันตกใกล้พลบค่ำอาหารก็สุกแล้วพอดีก็ได้แต่งดาให้เสร็จสรรพทุกอย่าง ก็ได้เรียกร้องให้พวมา พร้อมทั้งลูกพี่ลูกน้องและผู้ชายมานั่งย่ายล้อมพร้อมกันกินด้วยความเอร็ดอร่อยทั้งครอบครัวต่างพูดออกปากชอบกันว่าแกงหอยนี้อร่อยที่สุด และหัวเราะชอบใจกันเสียงดังไปทั่ว” จึงนับได้ว่า หอยดานั้นตายลงด้วยความเพียรพยายามในการกระทำนั้น เป็นการกระทำที่เป็นปาณาติบาตที่ครบตามองค์ประกอบของปาณาติบาต จึงถือได้ว่าการล่วงละเมิดศีลข้อนี้เป็นอันสมบูรณ์แบบ เรื่องตำนานหอยไฉนนี้เป็นคัมภีร์นอกนิบาต ที่สร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาให้รู้จักการรักษาศีลข้อปาณาติบาต งดเว้นจากการเบียดเบียนสัตว์อื่น ในเนื้อธรรมบรรยายจะเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน

ประกอบเข้ากับหลักของศีลข้อที่หนึ่ง เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นและมองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. วิเคราะห์และเปรียบเทียบปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ไบเบิลสำหรับความหมายองค์ประกอบ ผลกรรมและอานิสงส์ของปาณาติบาต ระหว่างพุทธปรัชญาเถรวาทกับในคัมภีร์ไบเบิล จึงพบว่าความหมายของปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ไบเบิลล้วนมีความเหมือนกัน คือ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ การเบียดเบียน การฆ่าเป็นสิ่งที่ผิด และเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ เพราะหลักของปาณาติบาตเป็นหลักแห่งการปฏิบัติในการสร้างความสงบสุขของสรรพสัตว์ ซึ่งทุกชีวิตล้วนต่างรักชีวิตของตนเอง ไม่อยากตาย ไม่ควรเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่วนด้านหลักองค์ประกอบระหว่างในพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ไบเบิล นั้นมีความสอดคล้องกันว่าเป็นหลักในการกระทำปาณาติบาตสำเร็จมีองค์ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) สัตว์นั้นมีชีวิต 2) รู้ยั่วว่าสัตว์นั้นมีชีวิต 3) มีเจตนาที่จะฆ่า 4) มีความเพียรพยายามที่จะเข้าไปฆ่า 5) สัตว์เหล่านั้นตายด้วยความเพียรพยายามนั้น และแก่นสำคัญในการกระทำคือคำว่า เจตนา

สำหรับการเปรียบเทียบผลกรรมของปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาทกับในคัมภีร์ไบเบิล เมื่อผู้กระทำชีวิตจะเจอแต่ความเดือดร้อนทรมาน หากเมื่อได้อุบัติเกิดเป็นมนุษย์ มักมีจะทำให้อายุสั้นและเต็มไปด้วยความมีโรคภัยไข้เจ็บ ชีวิตไม่มีความสุข เมื่อตายไปก็จะตกลงไปสู่ทุกขภูมิ ส่วนด้านอานิสงส์ของการรักษาศีลข้อปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปาณาติบาตในคัมภีร์

ไบเบิล ล้วนได้แสดงถึงความประสบผลสำเร็จมี สุขภาพดี หน้าที่อันเฝ้า มีรักมี มีอายุยืน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ เมื่อทำกาละนี้แล้วย่อมไปสู่สุคติภพเป็นที่เสวย

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย โดยการทำลายเบียดเบียนชีวิตสัตว์อื่นให้เดือดร้อนบาดเจ็บจนถึงแก่ความตายโดยเจตนา ซึ่งเป็นการกระทำด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำก็ตาม ในการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิตนั้น ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือทางใดทางหนึ่ง สอดคล้องกับ อานาจ ยอดทอง (2565, น. 129) ที่ว่าปาณาติปาตา เวรมณี คือ การเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต

ปาณาติบาต จึงเป็นคำกล่าวแบบกลาง ๆ โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นการฆ่าสัตว์อย่างเดียวนั้น ยังรวมถึงมนุษย์และสิ่งที่มีชีวิตทั้งหมด โดยกระบวนการของปาณาติบาตในพุทธศาสนานั้น เกิดขึ้นจากการประพฤติดิโมกข์ในศีลข้อหนึ่ง อันมีต้นเหตุมาจากอกุศลมูลทั้ง 3 อย่าง คือ โลภะ โทสะ โมหะ ที่เป็นรากเหง้าของความไม่ฉลาด เป็นต้นตอแห่งความชั่วทั้งมวล โดยผู้กระทำจะไม่มี ความละอาย และเกรงกลัวต่อบาปกรรมที่จะคอยตามสนองให้ผล กระบวนการล่วงละเมิดปาณาติบาตของมนุษย์มีด้วยกัน 2 ทาง คือ กายบิโยคะ คือ การฆ่าด้วยตนเอง และวจิโยคะ คือ การฆ่าด้วยการใช้ให้คนอื่นฆ่าแทน สอดคล้องกับ พระครูธรรมธรธนดล (สุวณฺโณ แสงสุวรรณ), (2560, น. 20) ที่พบว่า การทำให้สัตว์ที่มีชีวิตให้ตาย ได้แก่ การฆ่าตนเอง การฆ่าผู้อื่นอาจเป็นการฆ่าด้วยกาย คือลงมือด้วยตนเอง หรือ ฆ่า

ด้วยวาจา โดยการใช้ให้ผู้อื่นฆ่า การฆ่าจึงเป็นการทำลายหรือเบียดเบียนชีวิตของเหล่าสัตว์นั้นให้ถึงแก่ความตาย ด้วยกรรมวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งในทางกายหรือวาจาก็ตาม สอดคล้องกับ พระครูพัชรปัญญาธู (ไกรทอง พานิชย์สุทฺธิคุณ) (2561) ที่ว่าการฆ่าสัตว์ การทำลายหรือเบียดเบียนชีวิตสัตว์ให้ถึงแก่ความตาย ได้แก่ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาในการฆ่า สัตว์ที่มีชีวิตในทางทวารใดทวารหนึ่ง คือ ทางกายทวารก็ดี ทางจิตทวารก็ดี หรือทั้งทางกายทวารและจิตทวารก็ดี จนทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องตายลงไปด้วยการกระทำนั้น ๆ และไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำก็ตามด้วยเจตนาในการฆ่า สัตว์อันมีอกุศลมูล อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง

โดยผู้ที่กระทำได้ชื่อว่าเป็นการฆ่าสัตว์นั้น จะต้องเข้ากัณฑ์ประกอบของปาณาติบาต จึงจะถือได้ว่าการทำปาณาติบาตนั้นได้สำเร็จแล้ว ดังในพระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ (2546, น. 85) กล่าวไว้ว่าองค์ที่เป็นเหตุแห่งปาณาติบาตนั้นมีอยู่ 5 อย่างดังนี้ คือ สัตว์นั้นมีชีวิตประการหนึ่ง รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิตประการหนึ่ง มีความจงใจจะฆ่าประการหนึ่ง ทำความพยายามเพื่อให้สัตว์ตายประการหนึ่ง และสัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้นประการหนึ่ง หากการกระทำไม่ครบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ หรือว่ายังขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่ง ไม่เป็นปาณาติบาต ไม่ผิดศีล หรือศีลไม่ขาด นับได้ว่าทำให้ศีลทะลุ ศีลต่างพร้อยเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบทั้ง 5 อย่างนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เจตนา ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการกระทำนั้นเป็นผลดีหรือผลชั่ว สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ (2546, น. 37)

ได้ให้ทัศนะ ศีลข้อปาณาติบาตหรือข้อที่ 1 นั้นขาด ได้นั้นต้องมีเจตนาฆ่าไม่ใช่เจตนาอย่างอื่น ต้องมีเจตนาที่จะฆ่าพยายามอย่างที่สุด แล้วมันก็ตาย ถือว่าเป็นบาปสมบูรณ์แบบโดยตรง จึงถือได้ว่าเป็นการทำปาณาติบาต นอกจากนี้ การกระทำปาณาติบาตยังมีข้อยกเว้นอีก 6 ประการ เพราะขาดเจตนาในการกระทำ คือ ผู้ไม่จงใจหนึ่ง ไม่รู้หนึ่ง ไม่มีความประสงค์จะฆ่าหนึ่ง เป็นผู้วิกลจริตหนึ่ง มีจิตฟุ้งซ่านหนึ่ง และบุคคลผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนาหนึ่ง ซึ่งล้วนเกิดจากผลของกรรมที่เคยกระทำไว้ ในลักษณะต่างกรรมต่างวาระ เมื่อถึงเวลากรรมเหล่านั้นย่อมตอบสนองต่อผู้เคยทำมาตามหลักของเหตุและปัจจัยต่อไป

ผู้กระทำจะต้องรับผลของวิบากกรรม คือ ทำให้ผู้ที่ลงมือกระทำและสั่งการ เมื่อตายไปก็จะตกลงไปสู่ทุกติภูมิ เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์แล้ว มักมีจะทำให้ปัญหาด้านของสุขภาพ เป็นคนไข้โรค มีโรคเรื้อรัง รักษาไม่หาย รักษายุ่งยากมีอุบัติเหตุบ่อย ๆ อาจมี อุปฆาตกรรม คือ กรรมที่มาดตรอน ทำให้ตายก่อนอายุขัย อาจพิกลพิการ มีปัญหาร่างกาย ไม่สมส่วน ไม่สมประกอบ อัมปลักษณ์ มีปมด้อยด้านสังขาร กำพร้าพ่อแม่ คนใกล้ชิดโดนฆ่า อายุสั้น ตายอย่างทรมาน ตายแบบเดียวกับที่ได้ลงมือฆ่าและไปทรมานสัตว์ไว้ในภพก่อน ๆ ที่เคยกระทำมา และเมื่อผู้ปฏิบัติรักษาศีลข้อปาณาติบาตสมบูรณ์ย่อมได้รับผล 5 ประการ คือ 1) ได้กองโภคทรัพย์ใหญ่ 2) ชื่อเสียงทั้งดงามขจรไปไกล 3) เมื่อเข้าไปในกลุ่มชนต่าง ๆ จะเป็นผู้ไม่มีความละอายต่อคนหมู่มาก 4) เป็นคนไม่หลงตอนสิ้นชีวิต 5) สิ้นลมแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

ปราศจากโรคภัยเป็นคนไม่ไข้โรค มีอายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บ หรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันควรจึงสอดคล้องกับ เทวรินทร์ เหลืองศักดิ์ดา (2561, น.12) ที่ว่าการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา เจตนาจึงมีบทบาทมากกว่าเจตสิกอื่นในฐานะเป็นสภาวะนำปรุงแต่งจัดแจงให้จิตมีคุณภาพดีและไม่ดีตามสภาพอารมณ์ที่มากกระทบทางอายตนะ ถ้ากระทบกับอารมณ์ที่ดี ก็แสดงออกมาในทางที่ดี ที่เป็นกุศลกรรม ถ้ากระทบกับอารมณ์ที่ไม่ดี ก็แสดงออกมาในทางที่ไม่ดี เรียกว่า อกุศลกรรม กรรมเกิดขึ้นก็เพราะมีกิเลสเป็นต้นเหตุแห่งการทำความกรรม แล้วยังส่งผลให้ได้รับผลของการกระทำนั้น ๆ ที่เรียกว่า วิบาก ที่เรียกรวม ๆ ว่า วิกฎะ 3 ได้แก่ กรรม กิเลส และวิบาก ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมไม่ดีก็ตาม คนที่ทำความกรรมนั้น ๆ จะต้องได้รับผลของกรรมไม่ว่าจะเป็นในชาตินี้หรือชาติหน้าต่อ ๆ ไปก็ตามต้องได้รับผลของกรรมนั้น ๆ

2. ปาณาติบาตที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล ล้านนา เรื่องตำนานหอยให้เป็นคัมภีร์นอกนิบาต ที่สร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา เพื่อถวายไว้กับศาสนาใช้สั่งสอนพุทธศาสนิกชนที่เข้าวัดฟังธรรม ให้รู้จักการรักษาศีลข้อปาณาติบาต งดเว้นจากการเบียดเบียนสัตว์อื่น ในเนื้อธรรมบรรยายจะเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน ประกอบเข้ากับหลักของศีลข้อที่หนึ่ง เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นและมองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นสอดคล้องกับ พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ วันจันทร์) (2559) ที่พบว่าพุทธจริยศาสตร์ในส่วนที่เป็นจริยธรรม มีบทบาทปฏิบัติ และมีเกณฑ์ตัดสินการละเมิดบทบัญญัติ

ชัดเจน เช่น ศีลข้อปาณาติบาตมีเกณฑ์ตัดสินการล่วงละเมิดคือ 1) สัตว์มีชีวิต 2) รู้ว่าเป็นสัตว์มีชีวิต 3) มีเจตนาจะฆ่า 4) มีความพยายามฆ่า 5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น และสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559, น. 113) ได้กล่าวอธิบายไว้ในกรรมกิเลส 4 คือกรรมเครื่องเศร้าหมอง โดยได้ให้ความหมายปาณาติบาตว่า การตัดรอนชีวิต ในเรื่องของศีล 5 หรือเบญจศีล ได้ให้ความหมายปาณาติบาตว่า เวรมณี คือเว้นจากการปลงชีวิต หรือการประทุษร้ายกัน ในศีล 8 ความหมายของปาณาติบาต เวรมณี ศีลข้อที่ 1 คือ เว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป ส่วนในกุศลกรรมบถ ทางแห่งกุศล ทางในการทำความกรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความสุข ความเจริญ ได้อธิบายความหมาย ปาณาติบาต ปหยาฯเปฯ สพพปาณภูติตานุมมี โหติ คือ ละการฆ่าการเบียดเบียนมีเมตตากฎณาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. วิเคราะห์ความหมายของปาณาติบาต พุทธปรัชญาเถรวาทและในคัมภีร์ไบเบิล นั้น ได้มีนัยยะความหมายของปาณาติบาตที่เหมือนกัน ในคัมภีร์หอยให้ได้กล่าวไว้ว่า “อย่าได้ฆ่าหอยดามาแก่งแคแล แก่งอ่อมอันนี้ ก็ย่อมผิดธรรมนักรแล” สอดคล้องตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่ว่าศีลข้อปาณาติบาต คือ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ การเบียดเบียน การฆ่าจึงเป็นเรื่องที่ผิด และเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ เพราะทุกชีวิตต่างก็รักชีวิตของตัวเอง ไม่อยากตาย

เมื่อวิเคราะห์ตามกระบวนการและองค์ประกอบของปาณาติบาตที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล คือ แม่เศรษฐีรู้ว่าหอยดำเป็นสัตว์มีชีวิต แต่ยังมีเจตนาในการเก็บมาแช่ใน

ถึงเพื่อรอทำอาหาร เลี้ยงสามีและลูก ๆ พอถึงเวลาก็นำหอยดามาทำการตัดกันหอยออก แล้วนำลงหม้อแกงทำอาหารเลี้ยงครอบครัว ทั้งเช้าเย็นอยู่ทุก ๆ วัน จะพึงเห็นได้ว่า กระบวนการของปาณาติบาตในคัมภีร์ไบลานกับพระสัทธัมมะโชติกะมีนัยยะที่เหมือนกัน คือ สัตว์นั้นมีชีวิต รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต มีความจงใจจะฆ่า พยายามเพื่อให้สัตว์ตาย และสัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น ด้วยผลแห่งการกระทำปาณาติบาตตามหลักของพุทธศาสนาที่ว่าบุคคลบางคน เป็นผู้มึนใจในการฆ่าสัตว์ มีใจทารุณโหดร้าย เมื่อตายไปจากโลกนี้แล้ว บุคคลผู้นั้นย่อมตกอบาย ทูคติ วินิบาต นรก เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ บุคคลผู้นั้นก็จะเป็นผู้มีอายุสั้น จึงสอดคล้องกับในคัมภีร์ไบลานที่ว่า “ผู้ใดยังมีความประมาท เขามัดตัดกันหอยไปแกง แด่ ตั้งอันขอให้อคนผู้นั้นมีอายุสั้น ตายเร็ว” เช่นเดียวกัน และในหลักของพุทธศาสนายังกล่าวถึงอีก คือ บุคคลบางคน เป็นผู้ชอบไปในทางเบียดเบียนสัตว์ให้เดือดร้อนลำบาก ด้วยมือ ด้วยก้อนดิน ด้วยท่อนหิน ด้วยศาสตราวุธ เมื่อตายไปจากโลกนี้แล้ว บุคคลผู้นั้นย่อมตกอบาย ทูคติ วินิบาต นรก เมื่อเกิดเป็นมนุษย์บุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้มีโรคมาก ดังคำที่กล่าวมามีความแตกต่างจากคัมภีร์ไบลานอยู่ด้วย 4 อย่าง คือ 1) เมื่อบุคคลไหนได้ฆ่าหอยดำจะต้องได้พลัดพรากจากพ่อแม่พี่น้อง และเครือญาติ 2) จะต้องได้พลัดพรากจากเพื่อนพ้องและมิตรสหาย 3) จะต้องได้อยู่แบบโดดเดี่ยว ไม่มีใครชอบ 4) หากเกิดมาเป็นมนุษย์หรือว่าเป็นสัตว์ต่าง ๆ จะต้องได้พลัดพรากจากทุกสิ่งทุกอย่าง

แต่หากว่าบุคคลไหนไม่เบียดเบียนฆ่าหอยดำ เป็นการรักษาศีลข้อปาณาติบาตตาม

หลักของพุทธศาสนาและในคัมภีร์ไบลานได้กล่าวถึงที่มีนัยยะเหมือนกัน คือ เป็นคนมีความสุข มีบริษัทบริวารมิได้พลัดพรากจากตน ข้าศึกศัตรูทำร้ายมิได้ มิได้พลัดพรากจากผู้รักหรือสิ่งที่รักและชอบใจ ป่วยไข้มีอายุยืน ไม่ตายด้วยความเพียรของผู้อื่น สอดคล้องกับในคัมภีร์ไบลานให้ที่ว่าขอให้มีความสุขซึ่งบานใจ อยู่ดีสบาย มีเงินทองมากมาย มีญาติพี่น้องมิตรสหายพ่อแม่ที่รักกันมิได้พลัดพรากจากกัน ข้าศึกศัตรูไม่มาทำร้าย จะมิได้พลัดพรากจากผู้เป็นที่รัก ชอบใจ ไม่ไข้โรค มีอายุยืน

ดังนั้นการรักษาศีล จึงเป็นขั้นพื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติเพื่อความดีงามของกาย วาจา และใจและ จึงเป็นหลักแห่งการปฏิบัติในการสร้างความสงบสุขของสรรพสัตว์ เพื่อให้ไม่ให้เกิดเบียดเบียนซึ่งกันและกันสอดคล้องกับ พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), (2562, น.336) ได้ให้คำสอนไว้ว่า ศีลข้อที่ 1 เป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต หมายถึงความปลอดภัย ความอยู่ดีมีสุขของชีวิต เพราะชีวิตจะไม่ได้รับอันตรายจึงเกิดความปลอดภัย ไม่ถูกบุคคลอื่นฆ่าและไม่ถูกเบียดเบียน ด้วยคนในสังคมด้วยกัน การละเว้นปาณาติบาต จึงเป็นการช่วยเหลือชีวิตให้ยืนยาวต่อไปได้อีก

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. ได้ทราบว่าหลักปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาท รวมถึงผลที่เกิดจากการรักษาและการล่วงละเมิดหลักปาณาติบาตที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอย่างถูกต้อง และได้ทราบว่าพระพุทธศาสนายังได้ยอมรับว่าสัตว์ มีพฤติกรรมในด้านศีลธรรม โดยสัตว์มีคุณค่าความสามารถในการที่จะกระทำกุศลกรรมดีหรือไม่ดีก็ได้ มีความรู้สึกที่พึงจะรักษาชีวิต

ของตนไว้ ซึ่งความสามารถอย่างนั้น ก็ไม่ได้แตกต่างจากของมนุษย์ ที่ต่างก็รักชีวิตตัวเอง การรักษาศีลข้อปาณาติบาตจึงเป็นคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม เป็นหลักประกันสิทธิทางร่างกาย

2. ได้ทราบว่าหลักปาณาติบาต ที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลล้นนาเรื่องตำนานหอยให้ฉบับวัดท่าเตื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้าใจถึงวิธีการเผยแผ่หลักธรรมและการอบรมสั่งสอนมนุษย์ ให้รู้จักการไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย เห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีลข้อปาณาติบาต และกรรมวิธีสร้างคัมภีร์ไบเบิล โดยวิธีการคัดเลือกไบเบิลที่จะนำมาใช้สำหรับการจารตัวหนังสือ นั้น จะต้องเลือกไบเบิลที่ไม่แก่เกินไปและก็ไม่อ่อนเกินไป โดยประมาณในปีหนึ่ง ๆ จะตัดไบเบิลครั้งหนึ่ง โดยใช้มีดเลาะออกจากก้านใบแล้วตัดส่วนที่เรียวหรือส่วนปลายออก จะได้ไบเบิลยาวประมาณ 50-57 เซนติเมตร เสร็จแล้วจึงนำไบเบิลมาซ้อนกันประมาณ 6-7 ใบ แล้วเจาะรูตรงปลายไบเบิลทุกใบแล้วม้วนไบเบิลนั้นให้กลมเป็นก้อน ๆ โดยใช้ตอกร้อยรูที่เจาะไว้ เมื่อครบแล้วก็ดึงตอกรัดให้แน่นเพื่อนำไปต้ม วันรุ่งขึ้นจึงนำไบเบิลไปคลี่ล้างให้สะอาดแล้วนำไปตากแดดให้แห้ง แล้วนำเข้าไม้ประกบ แล้วใช้มีดเจียนหัวท้ายและด้านข้างของไบเบิลให้เท่ากันแล้วจึงใช้เชือกมัดไม้ประกบให้แน่นแล้วนำไปจารต่อไป

3. ได้ทราบว่าวิธีการเผยแผ่แบบเชิงพุทธผสมกับวิถีชีวิต เป็นวิธีการแก้ปัญหาการเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบสัตว์อื่น โดยเอาเรื่องของการใช้ชีวิตที่เราทุกคนจะต้องได้

สัมผัส มาเป็นข้อคิดเพื่อให้เห็นได้ชัดและง่ายต่อความเข้าใจ ด้วยว่าสิ่งมีชีวิตทั้งสิ้นนั้นต่างมีความรักในชีวิตตนต้องการที่จะมีชีวิตรอดปลอดภัยเช่นเดียวกับมนุษย์ โดยผู้ที่มีเมตตาเห็นใจสัตว์อื่น ย่อมจะได้พบแต่ความรัก ความจริงใจพบแต่ความสุขทั้งปวง การจารคัมภีร์ไบเบิลเรื่องหอยให้ จึงเป็นการเน้นตระหนักให้เห็นถึงโทษของผู้ละเมิดศีลข้อปาณาติบาต ที่ว่าการทำลายชีวิตอื่น ย่อมจะเกิดโทษอย่างร้ายแรง ไม่มีมิตรแท้ ย่อมจะได้พบแต่ความพลัดพรากจากทั้งปวง มนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐจึงสมควรละเว้นจากการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หลักปาณาติบาตในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นหลักประกันเสมือนทำประกันชีวิต การตระหนักถึงชีวิตของกันและกันอันเหตุให้สังคมเกิดความสันติสุข การสั่งสอนนำเสนอให้ความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าของชีวิตไม่เบียดเบียนพรากชีวิตมีความจำเป็นยิ่งทั้งเริ่มต้นจากโรงเรียน วัด และองค์กรต่าง ๆ

1.2 คัมภีร์ไบเบิลล้นนาเรื่องตำนานหอยให้ เป็นคัมภีร์ไบเบิลล้นนาที่มีคุณค่าทั้งทางศาสตร์และศิลป์ กรรมวิธีการสร้าง การจาร การเก็บรักษา ความเพียรในการสร้างเหมาะการอนุรักษ์สืบสานรักษาชุดองค์ความรู้นี้ไว้ ส่วนศาสตร์อันเป็นองค์ความรู้ในเนื้อหาเรื่องตำนานหอยให้ไว้ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด ชุมชน หมู่บ้าน สังคม และ ห้องสมุดทั่วไป เพื่อสะดวกต่อการศึกษาเรียนรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

1.3 การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องปาณาติบาตพุทธปรัชญาเถรวาทกับคัมภีร์ไบ

ลานล้านนา นอกตระหนักเห็นและโทษของการ
ทำปาณาติบาต การส่งเสริมให้มีความรู้ความ
เข้าใจในอาณัติของการรักษาศีลข้อที่หนึ่งคือ
เว้นจากการทำปาณาติบาตจะทำให้รู้สีกมี
กำลังใจเป็นพลังด้านบวก รู้สีกมีสุขภาพ มีอายุ
เป็นการเน้นเนื้อหาเรื่องคุณค่าด้านทางดี

2. ข้อเสนอแนะการวิจัย

2.1 ควรวิจัย การศึกษาเปรียบเทียบ
การทำปาณาติบาตในพุทธศาสนาเถรวาทและ
มหายาน

2.2 ควรวิจัย การวิเคราะห์การรักษา
ศีล ข้อปาณาติบาตที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลาน
ล้านนาเรื่อง ตำนานหอยไ้ในเชิงการอนุรักษ์
วัฒนธรรมประเพณี

2.3 ควรวิจัย เปรียบเทียบการรักษา
ศีลในคัมภีร์ไบลานล้านนาเรื่อง ตำนานหอยไ้
กับการรักษาศีลข้อปาณาติบาตของผู้คนใน
สังคมไทยในปัจจุบัน

แหล่งอ้างอิง

- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2530). *การทำสมุทไทยและการเตรียมไบลาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ณรงค์ เลื่องประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เทวินทร์ เหลืองศักดิ์ดา. (2561). *ศึกษาวิเคราะห์กรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระครูธรรมธรณดล สุวณโณ (แสงสุวรรณ). (2560). *วิเคราะห์ผลของบุพกรรมจากการทำปาณาติบาตที่ปรากฏในพระคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระครูพัชรปัญญาวุธ (ไกรทอง พาณิษฐ์สุทธิคุณ). (2561). *ศึกษาวิเคราะห์เมตตธรรมกับการแก้ไขปัญหาการทำปาณาติบาตในสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระชยานันท์มณี, พระปลัดนฤดล กิตติภทโท, วรปรัชญ์ คำพงษ์, ฐิติพร สะสม, และ อรพินท์ อินวงศ์. (2562). การสืบค้นและการอนุรักษ์ไบลานล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 6(1), 126-145.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก.
- พระมหาประเสริฐ ภาทจาโร (ยาตำนาน). (2561). *ศึกษาวิเคราะห์คตินิยมและคุณค่าของคัมภีร์มหาวิภากฉบับล้านนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2562). *ศีล 5 รักษาโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- พระรัตนปัญญาเถระ. (2501). *ชินกาลมาลีปกรณ์*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

- พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์). (2559). *การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2546). *ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ 5 เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท.
- พุทธทาสภิกขุ. (2546). *ธรรมะกับการเมือง*. กรุงเทพฯ: สุขใจ.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 91 เล่ม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อำนาจ ยอดทอง. (2565). ปาณาติบาตในเบญจศีล: วิเคราะห์การใช้เครื่องจักรและโปรแกรมฆ่าสัตว์. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(1), 126-140.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2528). *วรรณกรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ: โครงการตำรามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Orzechowski, K. (2022). *สถิติและแผนภูมิการฆ่าสัตว์ทั่วโลก: ปี 2022 (ล่าสุด)*. สืบค้น 13 พฤษภาคม 2564, จาก <https://faunalytics.org/global-animal-slaughter-statistics-charts-2022-update-thai>

วิเคราะห์ประเพณีสงฆ์ขึ้นดอยสุเทพ : ศึกษาเฉพาะกรณีเดียวขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
ANALYSIS OF TRADITION OF BATHING BUDDHA'S RELICS: A SPECIFIC STUDY
OF TRADITION OF WALKING UP TO DOI SUTHEP, CHIANG MAI PROVINCE

พระอนุวัฒน์ อนุวัตตโน (บังเมฆ) *

Phra Anuwat Anuwattano (Bangmek)

Corresponding Author e-mail: anuwat.bangmek@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมา วิเคราะห์คุณค่า และเสนอแนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 รูป/คน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติความรู้ความสามารถด้านประเพณีและวัฒนธรรมล้านนา ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ปฐมภูมิและหัตถ์ภูมิ และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเนื้อหาที่ทำการศึกษาในลักษณะการเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จัดขึ้นทุกปี ในคืนก่อนวันวิสาขบูชา ที่ถูกปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมานับตั้งแต่สมัยพระยาโกนา ได้สร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้นจนได้ดอยสุเทพเป็นที่บรรจุพระธาตุเจดีย์นั้นจากนั้นมาจึงเกิดประเพณีสงฆ์ขึ้นดอยสุเทพขึ้นพร้อมกับการเดินขึ้นดอย 2) คุณค่าด้านศาสนบุคคล ทำให้ประชาชนและพระสงฆ์เกิดความสามัคคี ระลึกและตระหนักถึงบุญกุศลของบรรพบุรุษ คุณค่าด้านศาสนสถาน ทำให้สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ได้รับการดูแลรักษา เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน คุณค่าด้านศาสนพิธี ช่วยให้เกิดจิตของผู้เข้าร่วมมีความสงบ และมีพิธีอันเชิญน้ำสรงพระราชทานทำให้เกิดคุณค่าแก่การสืบสานภูมิปัญญาของล้านนา 3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรปลูกฝังให้คนเดินขึ้นดอยได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของดอยสุเทพ ควรมีการแต่งกายแบบพื้นถิ่น มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อกิจกรรม ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ความสำคัญของดอยสุเทพ พัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย มีการประกอบพิธีแต่พอตีพองาม ควรมีการเก็บรักษาแบบของการเดิน โรงทาน การรณรงค์ การรักษาสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ประเพณี, สงฆ์ขึ้นดอยสุเทพ, ดอยสุเทพ

ABSTRACT

The objectives of this research were: to study the history origins, to analyze the value and guidelines for promoting the tradition of walking up Doi Suthep. Chiang Mai Province. It is qualitative research. Study only in the area of Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province. In-depth interviews were conducted from 10 target groups/people. Target groups were selected purposively based on knowledge and competence in Lanna traditions and culture. Use in-depth interview tools primary and secondary yumi and analyzing the data together with the study content in a descriptive writing style.

* หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

The results of this research that: 1) according to history and background of the tradition of walking up to Doi Suthep, Chiang Mai province, (tradition of walking up to Doi Suthep) was held every year on the night before Vesak Day that had been carried on and on since the reign of Phra Ya Kue Na, the 6th King of Mangrai dynasty. He made a guess at construction of pagoda until he got Doi Suthep as place to contain Buddhas's relics. Since then, there had been tradition of bathing Phra That Doi Suthep together with walking up the mountain; 2) religious values make people and monks unite Remembering and recognizing the merits of the ancestors religious place values make the sacred place be maintained It is the center of the mind of Buddhists. Religious value helps the participants to have peace of mind. And there is a ceremony that invites the water to pour His Majesty resulting in the value of the continuation of Lanna wisdom; 3) Guidelines for promoting the tradition of walking up Doi Suthep Chiang Mai province found that should instill people walking up the mountain to learn the history of Doi Suthep. There should be a local dress. Budgets are allocated for activities. Promote public relations on the importance of Doi Suthep. Developing a form of tradition to suit the times. There was a ceremony, but it was just perfect. The pattern of walking, almshouses, environmental conservation campaigns should be maintained.

Keywords: Tradition, Bathing buddha's relics, Doi suthep

บทนำ

ความเชื่อ เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ ปสาทะ ความเลื่อมใส เห็นดี เห็นงาม อันเป็นจุดเบื้องต้นแห่งความดี ดังเช่น ความสำคัญของพุทธศาสนาต่อชาวล้านนา ซึ่งทำให้เกิดศรัทธาและความเชื่ออันเป็นบ่อเกิดของประเพณี 12 เดือน รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันที่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เช่น การบวช การสืบทอด การขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ชาวล้านนานิยมไปทำบุญเพื่อเดือนสติดนให้อยู่ในศีลในธรรมทำความดี เพราะการทำบุญจะช่วยส่งกุศลให้ตนไปเกิดบนสวรรค์ (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2565)

ดังนั้น ศาสนา จึงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และยึดถือกันมาช้านาน เกิดเป็นวันสำคัญทางวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล ในสังคมล้านนา

ทำให้เกิดการสืบทอดปฏิบัติตามจารีตพิธีกรรม และในวันเดือน 8 เพ็ญ ของภาคเหนือหรือล้านนาไทย ซึ่งตรงกับวันวิสาขบูชา (วันเพ็ญเดือน 6) คือ ตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ถือเป็นวันที่พุทธศาสนิกชนทั่วโลกจะทำพิธีรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ โดยการทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์และรักษาศีล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมกันทั่วไป

เมื่อถึงวันวิสาขบูชา ในล้านนาไทย พุทธศาสนิกชนและผู้สนใจพุทธศาสนา จะนิยมพากันไปสักการบูชาหรือทำบุญทำทานในสถานที่สำคัญ ๆ อย่างเช่น จังหวัดเชียงราย ไปนมัสการพระธาตุดอยมูสิและพระธาตุดอยตุง จังหวัดลำพูน ไปนมัสการพระธาตุนคร จังหวัดลำปาง ไปนมัสการพระธาตุน้อย จังหวัดแพร่ ไปนมัสการพระธาตุน้อย จังหวัดน่าน ไปนมัสการพระธาตุน้อยแห่ง

จังหวัดพะเยา ไปนมัสการพระเจ้าตนหลวงทุ่งเอี้ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปนมัสการพระธาตุดอยกองมู ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ พุทธศาสนิกชนจะพากันไปวัดพระธาตุดอยสุเทพ กระทั่งทำให้เกิดประเพณีเดินขึ้นดอย (เตียวขึ้นดอย)

ปัญหาในการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ ปัญหาความรู้ความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์อันดีงามของการเดินขึ้นไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ดังนั้น บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์ และส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่สืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร
กำหนดขอบเขตในการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 รูป/คน จากเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยคุณสมบัติทางความรู้ ความสามารถด้านประเพณีและ

วัฒนธรรมของล้านนา แบ่งเป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 6 รูป และผู้นำชุมชน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนถึงผู้อาวุโสในชุมชนจำนวน 4 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาของประวัติประเพณีการสรงน้ำพระธาตุในล้านนา และประวัติประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์คุณค่าด้านศาสนา สังคม ในประเพณีสรงน้ำพระธาตุเฉพาะกรณีประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาจากการสังเกตการณ์ในพื้นที่วัดผาลาด (สกทาคามิ) บริเวณเส้นทางเดินบนดอยสุเทพ และผู้เข้าร่วมงานประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ตำบลสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Individual IN depth interview) โดยผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ และมีคำถามแบ่งออกเป็นตอนดังนี้

คำถามตอนที่ (1) ประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ประกอบด้วย (1.1) ความเป็นมาและความสำคัญของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (1.2) จุดประสงค์ของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (1.3) ส่วนร่วมในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (1.4) การจัดศาสนพิธีและกำหนดการในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ

คำถามตอนที่ (2) คุณค่าของประเพณี
เดินขึ้นดอยสุเทพ ประกอบด้วย (2.1) คุณค่า
ด้านศาสนบุคคล (2.2) คุณค่าด้านศาสนสถาน
(2.3) คุณค่าด้านศาสนพิธี

คำถามตอนที่ (3) แนวทางการส่งเสริม
ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ประกอบด้วย (3.1)
แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุ
เทพด้านศาสนบุคคล (3.2) แนวทางการ
ส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสน
สถาน (3.3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดิน
ขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนพิธี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้เครื่องมือจากปฐมภูมิและทุติยภูมิ นำมา
ศึกษา ตรวจสอบ และศึกษาข้อมูลโดยวิธีการ
สัมภาษณ์เชิงลึก แสดงผลการศึกษาออกเป็น
ประเด็นตามคำถามในเครื่องมือการวิจัย และ
จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเนื้อหาที่
ทำการศึกษาในลักษณะการเขียนเชิงพรรณนา

การศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ประเด็น
ความเป็นมาและความสำคัญ จุดประสงค์ ส่วน
ร่วม การจัดศาสนพิธีและกำหนดการของ
ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ 2) ประเด็นคุณค่า
ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน ด้านศาสน
พิธี 3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้น
ดอยสุเทพด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน
ด้านศาสนพิธี

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณี
เดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (ในเส้นทาง
โบราณ) เกิดขึ้นในสมัยพระเจ้ากือนา กษัตริย์
ผู้ครองราชย์โดยย้อนกลับไประาว 650-700 ปี
โดยหาสถานที่สร้างวัดเพื่อประดิษฐานพระ

บรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และได้ทรง
ทำการเสี่ยงทายในวันวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือน
6 ทรงอธิษฐานเสี่ยงช้างมงคล และถือเอาการ
หยุดเดินของช้าง เป็นที่สร้างวัด กระทั่งช้างได้
หยุดเดิน ณ วัดพระธาตุดอยสุเทพบนดอยสุ
เทพ (ในปัจจุบัน) โดยทางเดินของช้าง ถือเป็น
เส้นทางที่พุทธศาสนิกชนใช้เดินขึ้นดอยสุเทพ
เพื่อไปสักการบูชา และทำการทวงน้ำพระบรม
สารีริกธาตุ พระธาตุดอยสุเทพ กระทั่งกลาย
มาเป็นประเพณีเดินขึ้นดอยพระธาตุดอยสุเทพ
สืบต่อมา

พระธาตุ หรือพระบรมสารีริกธาตุของ
พระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ มักจะได้รับการ
บรรจุอยู่ใต้ฐานของพระเจดีย์ ซึ่งในความเชื่อ
ของชาวล้านนา พระธาตุ จึงมีความสำคัญและ
ทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
กับพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากประเพณีการ
ทวงน้ำพระธาตุ ที่ทำให้เกิดประเพณีเดินขึ้น
ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่มาจวบจนปัจจุบัน

วรรณฤดี แก้วมีศรี และ มนัส ใจเมสสิทธิ์
(2561) กล่าวว่า การสรงน้ำพระธาตุเป็น
ประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับพุทธศาสนิกชน
โดยทั่วไปแล้วจะกระทำในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา หรือ วันงานเทศกาลประจำปี
เช่น วันสงกรานต์ เป็นต้น ด้วยหลักความเชื่อ
ที่ว่า การสรงน้ำพระธาตุเปรียบเสมือนได้แสดง
ความเคารพต่อองค์พระพุทธเจ้า ซึ่งในแต่ละ
ท้องถิ่นก็จะมีวิธีการปฏิบัติในการสรงน้ำที่
แตกต่างกันไปตามความเชื่อความศรัทธา

วัดของแต่ละชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ต่อ
การเกิดคติความเชื่อทางวัฒนธรรมร่วมกัน
และพระบรมธาตุ นับเป็นศูนย์กลางแห่งจิตใจ
ของพุทธศาสนิกชน ส่วนหนึ่งได้กลายเป็น
ความเชื่อในการกราบไหว้พระธาตุประจำปี

เกิด และถือเป็นโอกาสได้ชื่นชมศิลปะและสถาปัตยกรรมอันงดงามของวัดวาอาราม ซึ่งทำให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วย

ประเพณีการเดินขึ้นดอยสุเทพจะจัดขึ้นทุกปี ในคืนก่อนวันวิสาขบูชา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6) เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนชาวเชียงใหม่ โดยลูกหลานจะมาร่วมกันเดินขึ้นไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ณ พระธาตุดอยสุเทพ และในพิธีกรรมของการเดินยุคปัจจุบัน ผู้ร่วมเดินจะถือดอกไม้ เครื่องหอม ประทีป รูปเทียน เป็นริ้วขบวน บนเส้นทางเดินรถ หรือทางถนนด้าอันเป็นเส้นทางใหม่ (แยกจากทางข้างเดินในครั้งแรกที่สร้างโดยพระเจ้ากือนา) ที่เริ่มสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2477 โดยครูบาศรีวิชัย และคณะศรัทธา

ในขบวน พระสงฆ์จะสวดมนต์เดินนำหน้าขบวนของคณะต่าง ๆ ทั้งตัวแทนหมู่บ้าน บริษัทห้างร้าน องค์กรต่าง ฯลฯ การเดินในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพจะเริ่มกันตั้งแต่ตอนเย็น (เวลาประมาณ 16.00 น.) เริ่มต้นจากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผ่านหน้าสวนสัตว์เชียงใหม่ ผ่านอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย แวะกราบไหว้ครูบาศรีวิชัย ก่อนเดินไปตามถนนจนถึงวัดพระธาตุดอยสุเทพ ทำการนมัสการพระธาตุดอยสุเทพ หลังจากนั้นก็บำเพ็ญศีลวิปัสสนา ทำบุญตักบาตรในเช้าวันรุ่งขึ้น แล้วจึงเดินทางกลับ ถือว่าได้อานิสงส์แรงกล้าหรือได้บุญมากตามความเชื่อความศรัทธา

ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ นอกจากพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจในพระพุทธศาสนาจะได้สักการะองค์พระบรมธาตุฯ ยังถือว่าได้

เป็นการปฏิบัติธรรม ได้ร่วมบำเพ็ญศีลวิปัสสนา ทำบุญตักบาตร เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ทั้งยังเป็นการรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าที่ให้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และในประเพณีเดินขึ้นดอยยังแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทางล้านนา เช่น การตีกลองสะบัดไชย การเล่นส่ล้อซอซึง การขับร้องเพลงคำเมือง เป็นต้น

ในเส้นทางโบราณ ได้มีแนวคิดของการสร้างวัดไว้ตามทางเดิน ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นทางแห่งการบรรลุมรรคเพื่อเป็นอรหันต์ 4 ระดับ ได้แก่ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อรหันต์ ถือได้ว่าพระเจ้ากือนา มีส่วนสำคัญกับการสร้างพระธาตุดอยสุเทพเป็นอย่างมาก เพราะเป็นพระราชาของท่านที่ต้องการนำพระพุทธศาสนาเข้าไปผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมคือการนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับเป็นจุดเริ่มต้นให้คนหันมานับถือศาสนาพุทธมากยิ่งขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในพิธีกรรมและประเพณีการเดินขึ้นดอยสุเทพในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นจากผู้ประกอบพิธีกรรมทั้งที่เป็นพุทธศาสนิกชนคนไทย และผู้ที่สนใจชาติอื่น ๆ ด้วยความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานทางศาสนา ความเชื่อความศรัทธา ทั้งวัตถุดิบประสงค์หลักที่แท้จริงของประเพณีซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้คนล้านนามีวิถีปฏิบัติที่ตึงตามต่อกัน

ด้านสภาพพื้นที่ เฉพาะในเขตพื้นที่ของดอยสุเทพ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตการรักษาสัตว์ป่า พันธุ์พืช เขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ เขตต้นน้ำ ป่าไม้ และเป็นเขตหวงห้ามที่ได้รับการคุ้มครองโดยกรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ ก็ถือได้ว่ามีสภาพที่ทรุดโทรมด้วย

ความเข้าใจและความรู้ในเรื่องของคุณค่าด้านต่าง ๆ โดยประเพณีและสถานที่สำคัญบนพื้นที่ของดอยสุเทพ หากมองด้วยทัศนะด้านการเคารพรักษา ก็เปรียบเสมือนแรงศรัทธาต่อบรรพบุรุษ การไม่ทำลายบุรุษหรือก่อให้เกิดความเสียหายเสื่อมโทรม และหากวิเคราะห์ถึงที่มาของการสร้างวัดรวมถึงสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ตั้งแต่ในยุคสมัยโบราณ จวบจนปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผืนป่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีพและวิถีชีวิตของผู้คนชาวล้านนาเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับประเพณีเดินขึ้นดอย ที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างแรงศรัทธาอันเป็นกำลังสำคัญของความรักและห่วงใยในทรัพยากร รวมถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีผลต่อสภาพจิตใจของชาวล้านนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. คุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ คุณค่าด้านศาสนบุคคล ผู้วิจัยพบว่า ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระธาตุดอยสุเทพอันเป็นแรงบุญและมิ่งขวัญ กำลังใจของชาวเชียงใหม่ ทำให้ประชาชนและพระสงฆ์เกิดความสามัคคี เช่นการมอบหมายงาน ทำให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจจากเหง้าของล้านนา ได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ผู้คนทุกศาสนาและทุกชาติพันธุ์ได้ร่วมพลังกันเกิดความรักสามัคคีกัน เพิ่มโอกาสในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมล้านนาของกลุ่มคนรักบ้านเกิด ที่ต้องการห่วงใยวัฒนธรรมอันดีงามอันนี้ไว้ให้คงอยู่สืบไป

ผลการวิเคราะห์ คุณค่าด้านศาสนสถาน ผู้วิจัยพบว่า เป็นการช่วยส่งเสริมให้มีการ

อนุรักษ์สืบสานคุณค่าของพระพุทธศาสนาที่ได้สร้างสิ่งจรรโลงใจเป็นถาวรวัตถุทางศาสนาขึ้นให้คนล้านนาได้กราบไหว้บูชาและยึดเหนี่ยวจิตใจ ทั้งเป็นสถานที่สำหรับการเก็บรักษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและความเชื่อความศรัทธาที่มีความสำคัญต่อชาวเชียงใหม่ คุณค่าของศาสนสถานด้านจิตใจยังเป็นสิ่งหล่อหลอมศรัทธาความเชื่อความเลื่อมใส ทำให้ศาสนสถานได้รับการบำรุงดูแล โดยที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้

ผลการวิเคราะห์ คุณค่าด้านศาสนพิธี ผู้วิจัยพบว่า พิธีกรรมมีส่วนช่วยให้จิตใจของผู้เข้าร่วมมีพลัง มีความสงบเรียบร้อยและพร้อมเพรียงกันอย่างตั้งใจ ปัจจุบัน พระสงฆ์จะเจริญพระพุทธมนต์ในการประกอบพิธีกรรม ณ ลานครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ของชาวเชียงใหม่ และยังมีพิธีอันเชิญน้ำสรงพระราชทาน โดยหน่วยของงานราชการ สถาบันรัฐและเอกชนจะให้ความร่วมมือในการประกอบพิธีกรรม ประชาชนที่มาร่วมพิธีกรรมเกิดความสุขสบายและมีกำลังใจ ทำให้พุทธศาสนิกชนตระหนักในการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี และส่งผลให้เกิดสมาธิ สติ ปัญญา ที่เกื้อกูลต่อในการใช้ชีวิต

การวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่า รูปแบบของพิธีกรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย ด้วยปัจจัยทางเทคโนโลยีและเรื่องอื่น ๆ อันเป็นสิ่งที่ประกอบเข้ากับการทำพิธีกรรม และหากรูปแบบของพิธีกรรมได้รับการดูแลรักษาอนุรักษ์ไว้ให้สมบูรณ์เช่นในอดีต ก็จะสามารถได้ว่าศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนพิธีมีความศักดิ์สิทธิ์เกิดเป็นแรงศรัทธา และทำให้

เกิดประโยชน์ที่ความที่เชื่อมโยงกับเรื่องอื่น ๆ ทางสังคมได้อีก

3. แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนบุคคลพบว่า ควรมีการปลูกฝังให้ผู้คนเดินขึ้นดอยในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ได้เรียนรู้มากกว่าการเดิน โดยใช้ดอยสุเทพเป็นที่ตั้งของชุมชนในประวัติศาสตร์ ทุกหน่วยงานควรร่วมมือกันส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริงของประเพณีเดินขึ้นดอย เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ทำความสะอาด และสนับสนุนให้ใช้วิธีการเดินเท้าเท่านั้น ทั้งขึ้นและลงในประเพณีเดินขึ้นดอย ควรมีการรณรงค์เรื่องการแต่งกายให้สภาพเหมาะสม เน้นการแต่งกายแบบพื้นถิ่น ไม่ให้มีการตีแผ่สุราระหว่างการเดิน ควรมีการแบ่งหน้าที่ของพระภิกษุและสามเณรประจำตามจุดต่าง ๆ ระหว่างทางการเดินขึ้นดอย เพื่อดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และอำนวยความสะดวกเรื่องอื่นที่ไม่ผิดวินัยสงฆ์

ผลการวิเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนสถานพบว่า ควรมีการจัดสรรงบประมาณของภาคส่วนต่าง ๆ ลงสู่วัดในพื้นที่ของตำบลสุเทพ เพื่อใช้ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีเดินขึ้นดอย เช่น สถานที่พยาบาลฉุกเฉิน การดูแลความสงบเรียบร้อย และมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของดอยสุเทพ และพระธาตุดอยสุเทพในทิศทางของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีควรลบลู่ ควรมีการร่วมมือกันของวัดในเส้นทางเดินขึ้นดอยสุเทพ และวัดพระธาตุดอยสุเทพ โดยจัดให้มีการเผยแพร่

ประวัติศาสตร์ของวัด ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ควรมีการปรับปรุงพัฒนาศาสนสถานให้เหมาะสมต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เช่น การอนุรักษ์และเก็บรักษา บำรุงดูแล ไม่ควรนำของใหม่ไปเติมแต่ง หรือมีการปรับปรุงให้ศาสนสถานที่ชำรุดอยู่ในรูปแบบเดิม เพราะของใหม่อาจทำให้ลบล้างคุณค่าทางวัฒนธรรม และจิตใจของประชาชนลดลงได้

ผลการวิเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนพิธี ผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบัน ประชาชนจำนวนมากประกอบพิธี ณ. ลานครูบาศรีวิชัย ซึ่งคณะผู้จัดกิจกรรม จะมีการรับฟังความเห็นจากส่วนต่างๆ เพื่อปรึกษาให้เกิดแนวทางการพัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย ให้ทำแต่พอดี และควรร่วมกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรม และประวัติความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพผ่านสื่อต่างๆ ให้แก่ประชาชนในทุกมิติ เพื่อเป็นฐานข้อมูล และควรมีการประกอบพิธีแต่พอดีพองาม ไม่ให้พุทธศาสนิกชนเกิดความงมงาย และควรเทศนาสั่งสอนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์บ้านเมือง ใช้ความเป็นศาสนพิธีกล่อมเกลাজิตใจผู้คนเข้าใจถึงความดีงาม และควรมีการคิดร่วมกันถึงการเก็บรักษารูปแบบของการเดิน โรงทาน การรณรงค์ การรักษาสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ประเพณีสงฆ์พระธาตุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่” ได้พบข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริม

ประเพณีเดินขึ้นดอย ด้วยคุณค่า วิธีการส่งเสริม และประยุกต์ใช้บริบททางความเชื่อดั้งเดิมของสังคมล้านนา เพื่อพัฒนาให้กิจกรรมการเดินขึ้นดอย สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

โดยความสำคัญของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ เกิดขึ้นมาจากบรรพบุรุษ ในยุคสมัยพระยาเกี๋ยนา โดยประวัติความเป็นมาและตำนานหลายแหล่งได้กล่าวตรงกันถึงที่มาของพระสารีริกธาตุ ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของการสร้างพระธาตุ และทำให้ผู้คนในล้านนาในยุคสมัยนั้นเกิดความศรัทธา ทั้งมีความต้องการที่จะขึ้นไปสรงน้ำพระธาตุ ทำความสะอาดเก็บกวาด ทำบุญเป็นอาานิสงส์ให้ขึ้นสวรรค์ของบรรพบุรุษ แก้วมีศรี และมนัส ใจมะสิทธิ์ (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีสรงน้ำพระธาตุเชิงแกง ประจำปี 2561 พบว่าการสรงน้ำพระธาตุเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับพุทธศาสนิกชนที่จัดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นประเพณีปฏิบัติที่นิยมกระทำสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี การจัดประเพณีสรงน้ำพระธาตุจึงเปรียบเสมือนกับการได้แสดงความเคารพต่อองค์พระพุทธเจ้า โดยทั่วไปแล้วจะกระทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ในยุคปัจจุบัน วิธีและวิถีทางของการเดินหรือเดินขึ้นดอยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสภาพทางสังคม “และเมื่อมีการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพโดยครูบาศรีวิชัย จึงเริ่มมีการใช้รถยนต์เพื่อขึ้นไปสักการบูชาจนกลายเป็นเส้นทางหลัก” ซึ่งทำให้คุณค่าของแรงศรัทธาจากการเดินลดลง เห็นได้ว่าคุณค่าของการสรงน้ำถูกตัดทอนลงไปเป็นส่วนหนึ่งของ

การเดินขึ้นดอย ความสอดคล้องของ 2 ประเพณีนี้ จึงเป็นตัวแปรของเนื้อหาอันจะเป็นแนวทางการรวมกันของกลุ่มพุทธศาสนิกชนในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเกิดความรักและสามัคคี “พระธาตุดอยสุเทพ มีความสำคัญในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ การปกป้องรักษาจารีต” ทั้งคตินิยมโบราณที่ได้ถูกพิจารณาแล้วว่ามีค่าสำคัญต่อวิถีการเดินขึ้นดอย “ได้ถูกตีความในเชิงสัญลักษณ์ของการบรรลุธรรมเป็นขั้นลำดับ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อรหันต์” และเกิดประโยชน์ในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม การประสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพุทธศาสนิกชนและพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตที่เป็นสุขของชุมชน

2. คุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

คุณค่าด้านศาสนบุคคลเกิดขึ้นจากศรัทธาในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ซึ่งคุณค่าที่ได้มานั้นยังส่งผลให้เอื้อประโยชน์ต่อการสืบสานประเพณีเดินขึ้นดอยของคนเชียงใหม่ ดังจะเห็นได้ว่า “มีการมอบหมายงานอันเป็นภารกิจหลักในกิจกรรมที่จะทำให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อได้พัฒนาศักยภาพของตน” และในคุณค่าด้านศาสนสถาน “จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้วัดภายในพื้นที่ของกิจกรรมประเพณีเดินขึ้นดอย ได้มีการเตรียมความพร้อมในการดูแลจัดการสถานที่ให้เหมาะสม มีความสะอาดปลอดภัย” และ คุณค่าด้านศาสนพิธี “ช่วยให้จิตใจของผู้เข้าร่วมมีความสงบ เรียบร้อย พร้อมเพรียงกันอย่างตั้งใจ และทำให้เกิดคุณค่าแก่การสืบสานภูมิปัญญาของล้านนาต่อไป” สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, ชุตาทิ จิธรธรรม, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ และ นริสร่า พึ่งโพธิ์สม (2557, น. 15) เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนทางความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ที่เป็นเอกลักษณ์ มีการสืบทอดบรรทัดฐานทางสังคม และแบบแผนของพฤติกรรมอันเป็นประเพณี และถ่ายทอดเรื่องราวทางวัฒนธรรมสู่ชนรุ่นหลังเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อีกทางหนึ่ง

3. แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนบุคคล “ควรมีการปลูกฝังประวัติศาสตร์เรื่องประเพณีเดินขึ้นดอย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้คนอนุรักษ์รักษาวิธีการ ควรมีการรณรงค์เรื่องการแต่งกายให้สุภาพเหมาะสม เน้นการแต่งกายแบบพื้นถิ่น” แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนสถาน “ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีเดินขึ้นดอย ควรมีการร่วมมือกันของวัดในเส้นทางเดินขึ้นดอยสุเทพ และวัดพระธาตุดอยสุเทพ โดยจัดให้มีการเผยแพร่ประวัติศาสตร์ของวัด ควรมีการปรับปรุงพัฒนาศาสนสถานให้เหมาะสม”

แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนพิธี “ควรมีการรับฟังความเห็นจากส่วนต่าง ๆ เพื่อปรึกษาให้เกิดแนวทางการพัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย ให้ทำแต่พอดี ร่วมกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรม และประวัติความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพผ่านสื่อต่างๆ ควรมี

การคิดร่วมกันถึงการเก็บรักษารูปแบบของประเพณี” สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์ (2556, น. 7) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าสังคมไทยทุกวันนี้ สภาพสังคมเปลี่ยนไป คนมีเวลาน้อยลงและสนใจทำกิจกรรมอื่นกันมากกว่า การประกอบกิจกรรมทางศาสนาบ้านกับวัดเริ่มห่างกัน เนื่องจากบริบทของสังคมเศรษฐกิจ โดยภาพรวม ของสังคมไทย มีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทุกด้าน ประชาชนมองว่ากิจกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนใช้เวลามากในการร่วมหรือประกอบพิธี จึงทำให้ประชาชนสนใจน้อย ในส่วนพระพุทธรูปศาสนาเองก็ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือเมื่อคนรุ่นใหม่ไม่นิยมกิจกรรมทางพุทธศาสนาหรือการเข้ามามีส่วนร่วม ในศาสนพิธีทางพระพุทธรูปศาสนา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

คุณค่าในประเพณีเดินขึ้นดอย นอกจากพิธีกรรม บุคคล และสถานที่แล้ว ยังเกิดคุณค่าด้านการอนุรักษ์สืบสาน โดยการเปิดโอกาสเพื่อการแสดงออกของบุคคล การส่งเสริมให้บุคคลมีความรับผิดชอบและทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะทำให้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อเกื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านอื่น และยังทำให้กิจกรรมการเดินขึ้นดอยสุเทพมีความปลอดภัย สะอาด

แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จะสามารถมีส่วนช่วยประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวเชียงใหม่คงอยู่ และ

มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือวิธีการตามยุคสมัย เพื่อความสะดวกเหมาะสม ทำให้เห็นว่าในอนาคต แนวทางการพัฒนาของบุคคล สถานที่ และพิธีกรรม จะยังคงเกิดขึ้นต่อ ซึ่งเป็นนิมิตหมายอันดีว่า ประชาชนชาวเชียงใหม่ และท้องถิ่นอื่นๆ จะได้เรียนรู้และเข้าใจถึงองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของล้านนา จากประเพณีเดินขึ้นไปถึงยอดดอยฮ้อยช้างหรือวัดพระธาตุดอยสุเทพ ที่มีวัตถุประสงค์ตามอุดมคติความเชื่อ เพื่อไปทวงน้ำพระธาตุชำระล้างร่างกายจิตใจ และให้ความศรัทธานั้นเป็นตัวหนุนนำ ให้บรรลุถึงพระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของเชียงใหม่ ควรมีการประชุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจถึงรูปแบบ ขั้นตอนและกำหนดการจัดการจัดสถานที่ เพื่อเสนอหรือจัดสรรหน้าที่ในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเข้าใจและเกิดเป็นความสามัคคีขององค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานหรือกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป อาจมองถึงประเด็นวัดร้าง 4 แห่งตามทางเดินขึ้นดอยสุเทพ ว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีส่วนร่วมต่อสังคมล้านนาอย่างไรแบบไหน และมีคุณค่าต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร

2.2 ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป อาจจะศึกษาเรื่องของประเพณีทวงน้ำว่าสามารถรักษาผู้ป่วยร้ายแรงได้หรือไม่อย่างไร สามารถมีคุณค่าทางจิตใจอย่างไรต่อผู้ป่วยใน

โรคร้ายแรง และสามารถใช้เป็นวิธีการรักษาได้ด้วยวิธีไหน อย่างไร

2.3 ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป อาจจะศึกษาเฉพาะเรื่องความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับดอยสุเทพว่าส่งผลอย่างไรต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ว่าจะมีแนวทางไหนอย่างไร ที่จะทำให้คนเชียงใหม่ได้เข้าใจถึงความสำคัญที่แท้จริงทางจิตวิญญาณและกายภาพต่อคนเชียงใหม่

สรุป

ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพจะจัดขึ้นในทุกปี คืบก่อนวันวิสาขบูชา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนชาวเชียงใหม่ทุกเพศทุกวัย ด้วยเป็นแรงจูงตามศรัทธาและความต้องการเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ประเพณีเดินขึ้นดอยได้มีวัตถุประสงค์ที่เกื้อหนุนต่อศาสนา สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เป็นการสร้างความสามัคคีและลดการแบ่งแยกชนชั้นในสังคม ในปัจจุบัน มีการส่งเสริมให้ประเพณีเดินขึ้นดอยมีวัตถุประสงค์ร่วมในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงตัวเองกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คุณค่าด้านศาสนบุคคล ทำให้ประชาชนและพระสงฆ์เกิดความสามัคคี

คุณค่าด้านศาสนสถาน ช่วยส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สืบสานคุณค่าของพระพุทธศาสนา

คุณค่าด้านศาสนพิธี ช่วยให้จิตใจของผู้เข้าร่วมมีพลัง มีความสงบ

แนวทางด้านศาสนบุคคล ควรมีการปลูกฝังให้คนเดินขึ้นดอยได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของดอยสุเทพ ส่งเสริมให้ประชาชนทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ทำความสะอาด ปลดยาเสพติด และสนับสนุนให้ใช้วิธีการเดินเท้าเท่านั้นในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ

แนวทางด้านศาสนสถาน ควรมีการจัดสรรงบประมาณสู่วัดในพื้นที่ของตำบลสุเทพ เพื่อใช้ในการจัดตั้งสำหรับที่พัก สถานที่พยาบาลฉุกเฉิน การดูแลความสงบเรียบร้อย และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของดอยสุเทพ วัดในเส้นทางเดินขึ้นดอยสุเทพ

และวัดพระธาตุดอยสุเทพ ควรพัฒนาวัดและมีการปรับปรุงพัฒนาศาสนสถานให้เหมาะสมต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

แนวทางด้านศาสนพิธี คณะผู้จัดกิจกรรมจะมีการรับฟังความเห็นจากส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย ควรร่วมกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพผ่านสื่อต่างๆ และควรมีการประกอบพิธีแต่พอดีพองาม ควรเทศนาสั่งสอนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์บ้านเมือง และควรมีการเก็บรักษาแบบของการเดิน โรงทาน การรณรงค์ การรักษาสีงแวดล้อม

แหล่งอ้างอิง

- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, วิชชุดา กิจจรธรรม, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ และ นริสรา พิงโพธิ์สม. (2557). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรม ตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตทิวพัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ VeridianE-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์*, 6(1), 457-478.
- วรรณฤติ แก้วมีศรี และ มนัส ใจมะสีห์. (2561). *ประเพณีสรงน้ำพระธาตุขิงแกงประจำปี 2561*. สืบค้น 15 มีนาคม 2565, จาก http://www.clm.up.ac.th/project/local_database/uploadpdf/99.pdf
- สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2565). *ศาสนาและความเชื่อของชาวล้านนา*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2565, จาก <https://art-culture.cmu.ac.th/Lanna/articleDetail/857>

การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถ
ของครูในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

DEVELOPMENT OF A PARTICIPATORY ACADEMIC MANAGEMENT MODEL TO
ENHANCE TEACHERS' ABILITY IN LEARNING MANAGEMENT FOCUSING ON
THE 21st CENTURY SKILLS, WAT THA SATOI MUNICIPAL SCHOOL,
MUANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

ธัญฐา วุฒินิชย์ *

Thanuttha Wudhiwanich

Corresponding Author E-mail: teacherpui007@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา 2) พัฒนา 3) ศึกษาผลการดำเนินงาน 4) ประเมินความพึงพอใจและปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยและพัฒนา เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ คู่มือการดำเนินงาน แบบประเมินการมีส่วนร่วม แบบประเมินความสามารถของครู แบบประเมินทักษะของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วย t-test Dependent Sample และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลกาวิจัยพบว่า

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บุคลากรมีส่วนร่วมระดับมาก ผู้ปกครองและชุมชนระดับน้อย ความต้องการของบุคลากร ผู้ปกครองและชุมชน ระดับมาก วิเคราะห์รายด้าน การตัดสินใจ ระดับมากที่สุด การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ การประเมินผล ระดับมาก

2. ผลการพัฒนาแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมิน และเงื่อนไข วิธีดำเนินงาน ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับรู้ผลประโยชน์ และการประเมินผล การตรวจสอบรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ระดับมาก มีความเป็นประโยชน์ ระดับมากที่สุด

3. ผลการดำเนินงาน บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนระดับมากที่สุด ผู้ปกครองและชุมชน ระดับมาก การดำเนินงานตามรูปแบบ ทำให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ระดับมาก นักเรียนมีทักษะหลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. ประเมินความพึงพอใจและปรับปรุงรูปแบบ บุคลากร ผู้ปกครองและชุมชน มีความพึงพอใจ ระดับมาก โดยเพิ่มช่องทางการสื่อสาร ใช้ระบบเครือข่ายสารสนเทศสนับสนุน นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาออกแบบหน่วยการเรียนรู้เน้นบูรณาการ ส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานนักเรียน นำคู่มือการประเมินผล และเครื่องมือประเมินทักษะเผยแพร่ในระบบเครือข่าย ให้บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนสามารถนำไปใช้ได้สะดวก

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบ, การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม, ทักษะในศตวรรษที่ 21

* รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to develop the basic information and used it; 2) to develop; 3) study the performance; 4) assess satisfaction and improvement. This is development research. The research instruments used were interview questionnaires, interview forms, operational manuals, teachers' ability evaluation forms, students' skills evaluation forms, and satisfaction questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing using the t-test dependent sample and descriptive analysis.

The results of this research found that:

1. The study from the basic information found out that the personnel involved in the overall academic administration were at a high level. The parents and the community who participated in the overall academic administration were at a low level. The needs of personnel, parents and the community were at a high level. The analysis of each aspect in the decision making was at the highest level. Participation in the operations, benefits and evaluation were at a high level.

2. The results of the model development consisted of principles, objectives, systems and mechanisms, assessment guidelines and conditions. The operational methods included decision-making, implementation, recognition of benefits, and evaluation. In the examination of the model by the experts, it was found out that it was appropriate and feasible at the highest level.

3. The result of the performance of personnel who were involved in the development of learners was at the highest level. The parents and community were at a high level. The implementation of the model allowed the teachers to have the ability to manage learning at a high level. Students had higher post-operation skills than before, significantly at the .01 level.

4. Satisfaction assessment and improvement model. Parents and community personnel had high level of satisfaction by adding communication channels, using information network systems to support and using local resources to design integrated learning units to promote creativity. Disseminated assessment manuals and skill assessment tools in the network so that the personnel, parents and communities can use them conveniently.

Keywords: Model development, Participative academic administration, 21st century skills

บทนำ

ยุคศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทุกคนต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้นและต้องยืนหยัดอยู่ได้ในสังคมสมัยใหม่ พัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ของวันนี้และอนาคตข้างหน้าให้สมบูรณ์อย่างเต็มกำลัง สังคมที่โลกเต็มไปด้วย

ด้วยการเปลี่ยนแปลง การปรับตัว และการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในโลกในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 19 และ 20 อย่างสิ้นเชิง ทั้งด้าน เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในอดีตได้ถูกแทนที่ด้วยเศรษฐกิจและบริการที่ขับเคลื่อนด้วย

ข้อมูล ความรู้และนวัตกรรม และไม่ว่าจะหันไปทางใด ก็ จะเห็นการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตแทนการใช้แรงงานแบบเดิม (ณัฐวัฒน์ ล่องทอง, 2561) ดังนั้น ทุกประเทศจึงจำเป็นต้องเตรียมคนให้พร้อมออกไปเป็น คนทำงานที่ใช้ความรู้และทักษะที่จำเป็น สำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 และเป็นบุคคลที่พร้อมเรียนรู้พัฒนาตนเองให้มีความคิดสร้างสรรค์และรู้เท่าทันเทคโนโลยี แม้ว่าความรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เคยจำเป็น สำหรับการเรียนรู้ในหลักสูตรดั้งเดิมจะมีความสำคัญมากเพียงใด แต่ก็ยังไม่เพียงพอ สำหรับการเรียนรู้เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกยุคศตวรรษที่ 21 และในปัจจุบันการเรียนรู้เนื้อหาสาระวิชา ควรเป็น การเรียนจากการค้นคว้าและคิดค้นด้วยตนเองของผู้เรียน เพื่อให้เกิดทักษะการค้นหาคำความรู้ โดยบทบาทครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วย ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ ของตนเองได้ ดังนั้น การเรียนรู้ของนักเรียนใน ยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็น ต้องมี การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ตามกรอบเนื้อหา สาระแกนกลางที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เปลี่ยนไปเป็นการเรียนจากการคิดค้นและ ค้นคว้าของนักเรียนจากแหล่งความรู้ที่ทันสมัย โดยครูช่วยชี้แนะวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ ความต้องการของผู้เรียน ดังนั้น ครูจึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนา สมรรถนะของครูให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ใน 3 ทักษะที่สำคัญ คือ 1) ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม 2) ทักษะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (วิจารณ์

พานิช, 2555) ซึ่งผู้มีส่วนร่วมฝ่ายต่าง ๆ จะ เข้ามามีบทบาทในฐานะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ การบริหารสถานศึกษาขึ้น พื้นฐานโดยทั่วไปแล้วจะมีภารกิจ การบริหารงานหลัก 4 ด้านด้วยกัน คือ การบริหาร ทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหาร บุคคล และการบริหารวิชาการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553) เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะใน ศตวรรษที่ 21

สภาพการเรียนรู้ที่ผ่านมายังพบปัญหา ด้านการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะของ ผู้เรียน โดยปัญหาต่าง ๆ เกิดมาจากปัจจัยด้าน สมรรถนะเกือบทุกด้าน ซึ่งมีทั้งที่เกี่ยวข้องกับ ตัวนักเรียนเองและครูผู้เรียน ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาที่พบสำหรับผู้เรียนที่เห็นได้เด่นชัดที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ซึ่งสังเกตได้จากผู้เรียนยังขาดการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองและคิดวิเคราะห์ ไม่เป็น ไม่สามารถสื่อสารหรือแก้ปัญหาได้ทันท่วงที ดังนั้นจึงมีการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนระดับ มัธยม (ปริดา กลั่นแก้ว, 2552, น. 86) ส่วน ปัญหาที่พบสำหรับครูผู้สอน ที่เห็นได้ชัดเจน เป็นปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยี ความ เจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าโดยรวม แต่ขาด การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่มี ประสิทธิภาพ ขาดการบูรณาการ ขาดกลไก ประสานงานที่ชัดเจนในการแปลงนโยบายไปสู่ การปฏิบัติ รวมถึงการบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างพอเพียง และ เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็น สิ่ง ที่เป็นปัญหา (ศิริลักษณ์ นาทัน, 2550, น. 45)

และ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ (2560, น. 120) ได้ให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งมั่นพัฒนา งานวิชาการ พร้อมทั้งส่งเสริมการนิเทศภายใน สถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ อีกทั้งการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (พิชิต ฤทธิ์จรูญ และคณะ, 2554) ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิง นโยบายต่อสถานศึกษาว่า งานวิชาการเป็น งานหลักของสถานศึกษา ถ้าหากมีจุดอ่อนหรือ บกพร่องไป จะส่งผลกระทบต่องานวิชาการให้ตกต่ำลงไปด้วย หรืออาจเรียกได้ว่าด้วยคุณภาพ การศึกษาคคุณภาพต่ำ หรือการศึกษาไม่ได้ มาตรฐาน หรืออาจกล่าวเป็นหลักการว่า งาน วิชาการประเด็นเดียวส่งผลกระทบต่อ การไปสู่วิชาการเชิงพฤติกรรมและวิถีชีวิตโดยรวม ทั้งหมด (สันติ บุญภิรมย์, 2553, น. 19) ได้ สรุปว่า ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำทางด้าน วิชาการ มีวิสัยทัศน์ ตลอดจนบริหารจัดการข้อมูล อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมครูทางด้าน วิชาการให้ร่วมกันพัฒนาและสร้างบรรยากาศ ทางวิชาการภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการ เรียนรู้ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและ ชุมชน ใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการ บริหารงานวิชาการ ค้นหาและแก้ไขปัจจัยที่ เป็นสาเหตุที่แท้จริง เพราะจะส่งผลต่อการ พัฒนาผู้เรียนในระดับสูงต่อไป จึงจำเป็นที่ต้อง มีรูปแบบการพัฒนางานวิชาการที่เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่น และเน้นการมีส่วน

ร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เพราะเป็น ปัจจัยสำคัญให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งใน การบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 33-38) ดังนั้น แนวทางการพัฒนางาน วิชาการจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นวิถีทางที่สำคัญ ประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การ ดึงเอาชุมชนหรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาในทุกด้าน จึงเป็นแนวคิดที่ได้รับ การยอมรับ และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย ในปัจจุบัน (ณัฐกานต์ เกตุขวานา, 2554, น. 30) โดยการมีส่วนร่วมจะทำให้การนำเอา ความรู้ความสามารถของแต่ละคนมาทำงาน ร่วมกันแล้ว ย่อมจะเกิดประโยชน์ต่อองค์กร มากที่สุด การที่ผู้นำและผู้ตามมีบทบาท ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับ องค์กร และร่วมกันปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการ บริหารงานให้มีความเหมาะสม (ยุทธไชนันต์ พรหมนิกร, 2554, น. 76) และการบริหารงาน แบบมีส่วนร่วมจะส่งผลดีต่อสถานศึกษา 3 ด้าน คือ 1) ด้านผู้เรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น 2) ด้านโรงเรียน ได้แก่ ผลสำเร็จของการดำเนินงาน การสร้าง เครือข่ายทางการศึกษา 3) ด้านชุมชน ได้แก่ ความร่วมมือ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน (ทรง ศักดิ์ กวานปรัชชา, 2556, น. 40)

เหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยใน ฐานะที่ดำรงตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ สถานศึกษาฝ่ายวิชาการ จึงมีแนวคิดที่จะ พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมี ส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูใน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21

เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์และมีสมรรถนะที่สูงขึ้น รวมทั้งผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ภายใต้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบ มีการเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายร่วมกันอย่างชัดเจนภายใต้บริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะท้อน เพื่อให้การบริหารงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียน และชุมชน ตลอดจนได้แนวทางในการพัฒนาทางการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจและปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ บุคลากรของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะท้อน อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 38 คน และผู้ปกครองและชุมชน จำนวน 143 คน รวมทั้งสิ้น 183 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 38 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการ

จัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการนำรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบไปทดลองใช้ ในปีการศึกษา 2561 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 38 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 240 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม คู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม แบบประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 แบบประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 แบบประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการประเมินความพึงพอใจและปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ และการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการพรรณนา

วิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ พบว่า บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับน้อย สำหรับความต้องการมีส่วนร่วม พบว่า บุคลากรต้องการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด โดยรวมและรายด้าน ส่วนผู้ปกครองและชุมชนต้องการมีส่วนร่วมโดยรวมในระดับมาก โดยต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับรู้ผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับมาก

2. ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการ 5) แนวทางการประเมิน 6) เงื่อนไข โดยวิธีดำเนินงาน แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับรู้ผลประโยชน์ และขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ระดับมากที่สุด

3. การศึกษาผลการดำเนินงานตามรูปแบบ ดังนี้

3.1 การดำเนินงานตามรูปแบบ พบว่า บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน

ด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับมาก และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับมากที่สุด สำหรับผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ระดับมาก และมีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับปานกลาง

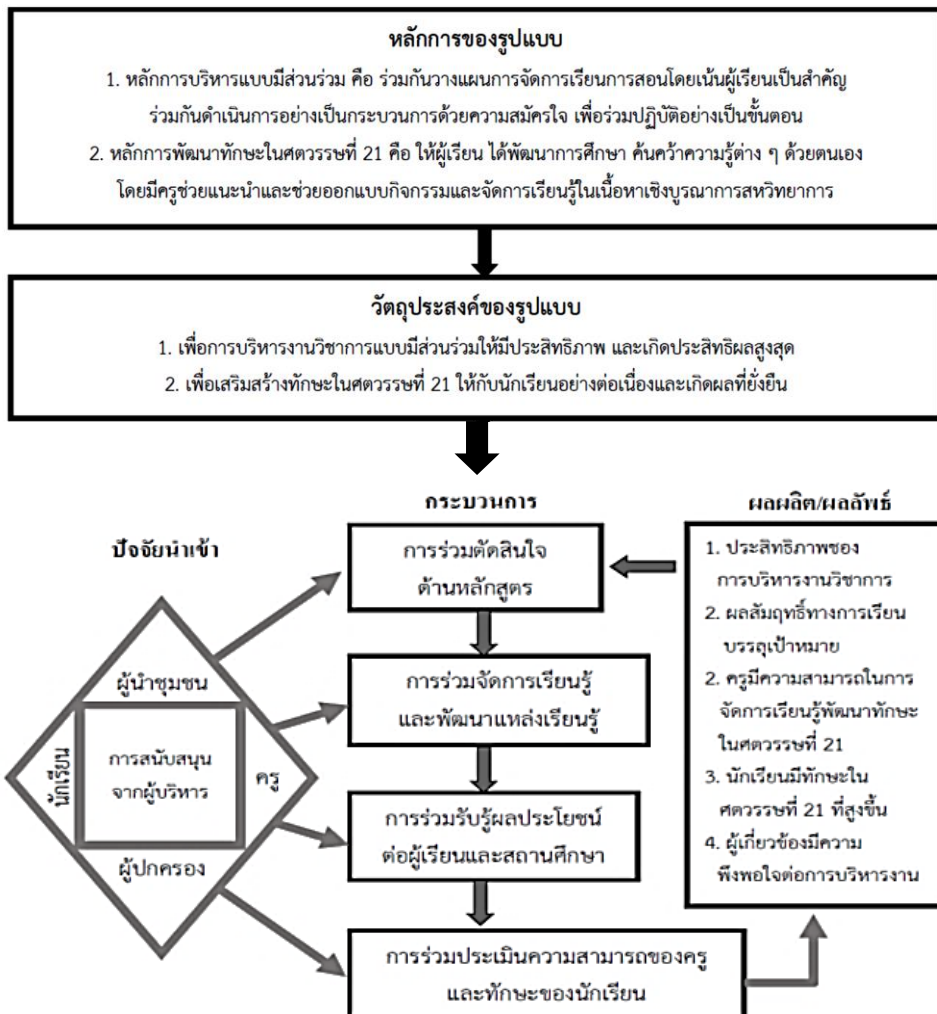
3.2 การดำเนินงานตามรูปแบบ ส่งผลให้ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) โดยครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ระดับมากที่สุด 2 ด้าน และระดับมาก 3 ด้าน

3.3 นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ก่อนการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 77.07 และ หลังดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 80.35 และมีทักษะในศตวรรษที่ 21 หลังดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ประเมินความพึงพอใจและปรับปรุงรูปแบบ พบว่า บุคลากร ผู้ปกครอง

และชุมชน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การปรับปรุงรายละเอียดของการดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ปรับปรุงโดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้ระบบเครือข่ายสารสนเทศสนับสนุนการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนและผู้เรียนแล้วนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้เน้นบูรณาการและส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน เพิ่มช่องทางการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพด้วยการใช้ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บุคลากร ผู้ปกครองและชุมชนสามารถสื่อสารกันได้สะดวกรวดเร็วและใช้ทรัพยากรร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลงานของนักเรียน หลังจากการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองได้รับทราบอย่างทั่วถึง และนำคู่มือการประเมินผลการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 เผยแพร่ในระบบเครือข่ายเพื่อให้บุคลากร หรือผู้ปกครองและชุมชนสามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้สะดวก

ผลจากการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ ดังนี้



ภาพประกอบ 1 รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย 4 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับความต้องการพบว่า บุคลากรต้องการมีส่วนร่วมในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน ส่วนผู้ปกครอง

และชุมชนต้องการมีส่วนร่วมโดยรวมในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับมากที่สุด มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับมาก แสดงว่าสภาพการดำเนินงานเดินผู้ปกครองและชุมชนยังมีส่วนร่วมน้อย จำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารงานให้มีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สอดคล้องกับการวิจัยของ วัชรพงษ์ น่วมมะโน และ กาญจนา บุญส่ง (2558) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านผู้บริหาร และด้านผู้เรียน อยู่ในอันดับต่ำสุด และความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหาร และสนับสนุนโรงเรียน และด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อยู่ในอันดับต่ำสุด 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร ประสิทธิภาพในการทำน่ายร้อยละ 71.50

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการ 5) แนวทางการประเมิน 6) เงื่อนไข โดยวิธีดำเนินงาน แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับรู้ผลประโยชน์ และขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมระดับมาก มีความเป็นไปได้ระดับมากและมีความเป็นประโยชน์ระดับมากที่สุด แสดงว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความชัดเจนและมีแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริง

ในการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดตามองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการ 5) แนวทางการประเมิน 6) เงื่อนไข โดยมีแผนภาพอธิบายกลไกการดำเนินงานตามรูปแบบและมีคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้อธิบายวิธีการดำเนินงานและเครื่องมือสำหรับการดำเนินงาน จึงทำให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของ เพชริน สงค์ประเสริฐ (2550, น. 114-116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสรุปขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบได้ว่า เริ่มจากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ จัดทำคู่มือเพื่อนำรูปแบบ ไปทดลองใช้ และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ รายละเอียดของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกันโดยมุ่งเป้าหมายหลักคือการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นระบบกลไกการดำเนินงานต่างๆ ภายในรูปแบบจึงมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมภาพ ลีภัยรัตน์ (2560) ค้นพบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย

องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียน
มาตรฐานสากล และกระบวนการบริหาร
คุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่วนที่ 3
เงื่อนไขความสำเร็จ การประเมินรูปแบบการ
บริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับ
ประถมศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม
ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ใน
ระดับมาก

3. ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการ
บริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อย
ยกระดับความสามารถของครูในการจัดการ
เรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า
บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนด้าน
ทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยรวมในระดับมาก
ที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ส่วนผู้ปกครองและชุมชน มี
ส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21
ของนักเรียนโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)
การดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารงาน
วิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับ
ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ
ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเทศบาลวัด
ท่าสะอาด ส่งผลให้ครูผู้สอนมีความสามารถ
ในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะใน
ศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$)
นักเรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 หลัง
ดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสำเร็จจาก
การดำเนินงานข้างต้นเป็นผลมาจากระบบและ
กลไกการดำเนินงานของรูปแบบที่สร้างขึ้นเน้น
การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารที่จะต้อง
สนับสนุนนโยบายการเสริมสร้างทักษะใน
ศตวรรษที่ 21 และครูต้องสามารถออกแบบ
กิจกรรมและจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การ
เสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้

นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้ง
นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ล้วนมีบทบาท
ต่อความสำเร็จของการดำเนินงานเพราะเป็น
ส่วนสนับสนุนให้การเรียนการสอนและการ
ประเมินผู้เรียนได้สอดคล้องกับความถนัด
ความสนใจ และอัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละ
คนที่แตกต่างกัน นอกจากนั้น ชุมชนยังเป็น
แหล่งเรียนรู้ที่ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอน
เป็นไปอย่างมีความหมาย ตามมาตรฐานของ
การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้น
พัฒนาทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญในตัว
ผู้เรียน โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ
สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนที่มีการบูร
ณาการความสาระเนื้อหา รายวิชาใน 8 กลุ่ม
สาระการเรียนรู้ทั้งในรายวิชา และข้าม
รายวิชา รวมทั้งบูรณาการสาระเนื้อหาความรู้
ในศตวรรษที่ 21 เข้าไปด้วย เน้นการสร้าง
ความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้าง
ความรู้แบบผิวเผิน กิจกรรมการเรียนรู้จึงต้อง
ออกแบบให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม
เพื่อนในเชิงการอภิปรายกลุ่ม อภิปราย
สนับสนุนหรือโต้แย้งยืนยันคำตอบ สร้าง
กระบวนการทดลอง การปฏิบัติพัฒนาชิ้นงาน
ผลงาน หรือนวัตกรรม ซึ่งเป็นการฝึกทักษะทำ
ให้เกิดความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการ
บอกเล่าเรื่องให้นักเรียนจดจำ การใช้สื่อหรือ
เครื่องมือที่มีคุณภาพจากการเรียนรู้ใน
สถานศึกษา การทำงานและในการดำรงชีวิต
ประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย
และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สำนัก
บริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560)
ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2551) กล่าวว่า การ

บริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อทำประโยชน์แก่หน่วยงาน เป็นการร่วม วางแผน ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการบริหารเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเพื่อเป็นการช่วยเหลือและทำประโยชน์

4. ประเมินความพึงพอใจ พบว่าบุคลากร ผู้ปกครองและชุมชน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน อีกทั้งยึดหลักสำคัญในการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ผลการประเมินความพึงพอใจได้นำมาปรับปรุงรูปแบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างระบบการมีส่วนร่วมให้กับบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ดังนั้น ช่องทางการสื่อสารด้วยระบบเครือข่ายสารสนเทศจึงช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมได้อย่างมากทำให้การรับรู้ความต้องการมีความรวดเร็ว และช่วยเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้เน้นบูรณาการและส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Balderson (2003) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษา กล่าวคือ การใช้ชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัวกับโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้นการสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง

กับนักการศึกษา ทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นนี้ช่วยส่งเสริมความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การวางแผนและพัฒนาการส่งเสริมทางวิชาการ 5) การนิเทศภายใน 6) การวัดและประเมินผล รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) การรับรู้สามารถให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ 2) การเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ 3) กระบวนการตัดสินใจ 4) การดำเนินงาน 5) การติดตามตรวจสอบ 6) การรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นเนื่องจากรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีขั้นตอนการดำเนินการในแต่ละขั้นอย่างเป็นระบบ มีรายละเอียดในการปฏิบัติที่ชัดเจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ หรือในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะท้อนในการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบที่ดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้จริง โดยมีคู่มือการใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานในรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มีขั้นตอนการดำเนินงานตรงตามแนวทางการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เกิดความตระหนักว่ามิงานใดที่ยังไม่ได้ดำเนินการ มีความละเอียด ชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการได้เป็นอย่างดี และมีแนวโน้มในการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1.1 การนำรูปแบบไปปฏิบัติ ผู้บริหารควรกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการ โดยมีการนิเทศที่ความเหมาะสมกับบริบท และสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน และมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เผยแพร่นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือ หน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.2 ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามรูปแบบควรศึกษาวิธีการใช้เครื่องมือตามคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะเครื่องมือที่

เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา จะต้องใช้อย่างต่อเนื่อง เพราะส่งผลให้การใช้รูปแบบประสบผลสำเร็จ ทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.3 การนำรูปแบบไปใช้ ควรเกิดจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้ง ผู้บริหาร ครู ผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ได้แก่ ผู้แทนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรศาสนา และศิษย์เก่า เป็นต้น ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านอื่น ๆ เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

2.2 ควรนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสมจนพัฒนาเป็น นวัตกรรมทางการศึกษาต่อไป

2.3 ควรมีการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด

แหล่งอ้างอิง

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก. หน้า 1-3.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษามาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณัฐวัฒน์ ล่องทอง. (2561). การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มที่มุ่งเน้นการรู้คิด-พฤติกรรม เพื่อเสริมสร้างความหย่อนตัวทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(2), 199-214.
- ณัฐกานต์ เกตุขานนา. (2554). ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ทรงศักดิ์ กวานปรัชชา. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ปรีดา กลั่นแก้ว. (2552). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนระดับมัธยม (รายงานผลการวิจัย). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ และคณะ. (2554). รายงานการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เพชริน สงค์ประเสริฐ. (2550). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ยุทธชัยันต์ พรหมนิกร. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนบนพื้นฐานการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ป่าชุมชนดงมัน จังหวัดยโสธร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).
- วัชรพงษ์ น่วมมะโน และ กาญจนา บุญส่ง. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. วารสาร Veridian E Journal ฯ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(1), 1120-1131.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริลักษณ์ นาทัน. (2550). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของโรงเรียนต้นแบบในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

- สมาพร ลีภัยรัตน์. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล. *สุทธิปริทัศน์*, 31(100), 261-273.
- สันติ บุญภิรมย์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุคพอยท์.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2551). *สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2560). *การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. (2560). *รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่น ที่ 15 (ภาคเหนือตอนบน 1) ประจำปีการศึกษา 2559*. เชียงใหม่: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- Balderson, D. W. (2003). *The Effects of a Personal Accountability and Personal Model on Urban Elementary Student Social and Off-task Behaviors*. (Master's thesis, University of Nevada).

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0

ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

SCHOOL ADMINISTRATION MODEL UNDER THE LAMPHUN PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN THE EDUCATION 4.0

อรพิน สุภาวงศ์ *

Orapin Supawong

ไพโรภ รัตนชูวงศ์ **

Pairop Rattanachuwong

Corresponding Author E-mail: orapin.sup@crru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 3) ประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 8 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า มี 4 องค์ประกอบ ด้านกระบวนการ (POLC) มี 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ การควบคุม และการมีส่วนร่วม โดยนำวิถีครูบาในการมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอน คือ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมใช้ประโยชน์หรือร่วมรับผลประโยชน์ ด้านผลผลิต มี 3 ด้าน ด้านผลลัพธ์ มี 3 ด้าน 4) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีความครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การพัฒนาสถานศึกษา, การศึกษา 4.0

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the current and desirable conditions the development of educational institutions in the Education 4.0; 2) to construct and develop administrative model to develop educational institutions in the age of Education 4.0; 3) to assessment of the management model for the development of educational institutions in the era of Education 4.0. The sample group consisted of 8 administrators and professors from universities. The data were statistically analyzed for percentage, mean and standard deviation.

* หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

The results of this research found that: the administration model for the development of educational institutions in the Education 4.0 era of schools under the Lamphun Provincial Administrative Organization comprised: 1) Principles of the Model; 2) Objectives of the Model; 3) System and Mechanisms of the Model involved Input Factors consisting of 4 components; Procedure consisting of 5 POLC components i.e. planning, organizing, leadership, control, and participation by integrating the KRUBA's Way to drive participation in every step i.e. planning, implementation, evaluating and benefits sharing; Productivity consisting 3 aspects; Outcome consisting of 3 aspects; and Success Conditions of the Model. The experts were of the opinion that the administration model for the development of educational institutions in the Education 4.0 era of schools under the Lamphun Provincial Administrative Organization was comprehensive, appropriate, feasible. and usefulness at a high level.

Keywords: Administration model, Educational development, Education 4.0

บทนำ

ประเทศไทยมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและมีแนวทางที่ชัดเจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายใน ปี 2579 ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย ที่มีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน มีความเป็นธรรมในสังคม ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและโลก ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล เข้มแข็งและเติบโตอย่างมีคุณภาพ เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างเป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม ระบบการบริหารภาครัฐมีประสิทธิภาพ ทันสมัย รับผิดชอบต่อ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชน มีส่วนร่วม คนไทยในอนาคตจึงต้องมี ศักยภาพและร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับบริบทการพัฒนาในอนาคต มีทักษะ ในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้ สังคมแห่งการเรียนรู้ที่คนไทยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2561, น. 90) ซึ่งยุทธศาสตร์ ดังกล่าวสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560, น. 17) ได้ให้แนวทางของคุณลักษณะ ของเยาวชนที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ใน สังคมปัจจุบัน ว่าต้องเป็นผู้ผลิตที่มีคุณภาพ และเป็นผู้สร้างสรรค์ไม่ใช่ผู้ตาม เป็นผู้มี วิจารณญาณ มีผลิตผล และมีความรับผิดชอบ ทั้งยังเสริมว่าประเทศไทยต้องการคนในสังคม ที่มีความคิดใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุล ระหว่างการพึ่งพิงและการเป็นอิสระมีความ พร้อม ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ บทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา 4.0 ลงสู่การปฏิบัติ ในด้านการศึกษาในการ ขับเคลื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา การ จัดการเรียนการสอน หลักสูตร คุณลักษณะ ของผู้บริหาร ด้านความรู้ความสามารถ ด้าน ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ และคุณธรรม การบูรณา การจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยี แสวงหาความรู้ ต่อยอดความรู้ และเป็น การศึกษาสู่อนาคต ที่เน้นการผลิตคนไป สร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างแท้จริง ให้มี

ประสิทธิภาพ เหมาะสม และสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด

จากสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏของระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันเน้นการปฏิรูปการศึกษาแต่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปธรรมที่ดีขึ้น ทั้งยังเป็นต้นตอที่นำไปสู่จุดอ่อนและปัญหาทางการศึกษาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันอย่างมากมาย ซึ่งหากไม่มีการปฏิรูประบบการเรียนรู้ครั้งใหญ่ก็ยากที่จะหนีพ้นจากปมปัญหาใหญ่หลวงนี้ (ภาวิข ทองโรจน์, 2551)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่มีมาตรฐานด้านปัจจัยอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ในขณะที่มาตรฐานผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับปัจจัยที่ใช้ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน จะต้องเร่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับมาตรฐานด้านผู้เรียนให้เพิ่มสูงขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งในจังหวัดลำพูน ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูนไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการศึกษา ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ขาดความต่อเนื่อง ทางารเมือง ครูขาดขวัญ กำลังใจและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ไม่เพียงพอ ยังต้องพึ่งพิงงบประมาณจากส่วนกลาง ทำให้ไม่มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดลำพูนจึงได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดระยะ 4 ปีขึ้น โดยเน้นการ

พัฒนาองค์กรเพื่อความยั่งยืนในการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตรความรู้ในสถานศึกษา สนับสนุนการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเพื่อส่งเสริม ยกระดับและพัฒนาหัตถกรรมในจังหวัดลำพูนด้วย นวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้จังหวัดลำพูนเป็นเมืองหัตถกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้การพัฒนาจังหวัดลำพูนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานจังหวัดลำพูน, น. 87-88)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีศักยภาพเพื่อรองรับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 นั้น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา 4.0 ลงสู่การปฏิบัติในด้านการศึกษา ในการขับเคลื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร คุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านความรู้ความสามารถ ด้านภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ และคุณธรรม การบูรณาการจัดการเรียนการสอน ด้วยการใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ ต่อยอดความรู้และเป็นการศึกษาสู่อนาคต ที่เน้นการผลิตคนไปสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างแท้จริง ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์เนื้อหา

1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามองค์ประกอบ ของขอบข่ายการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และครู จำนวน 58 คน รวม

ทั้งสิ้น 62 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียน องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย โรงเรียนมัธยมตากสินระยอง และโรงเรียนสามโคก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยนำข้อมูลจากการศึกษาองค์ประกอบ และแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ร่างรูปแบบการบริหารเพื่อ

พัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำไปสรุปเป็นความเรียงและแก้ไข

3. ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน (Planning) 2) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) 3) ด้านการนำ (Leading) 4) ด้านการควบคุม (Controlling) สรุปได้ว่า การบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 จะประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางวิชาการ นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ สร้างวัฒนธรรมองค์กร ปรับโครงสร้างการบริหารงาน กำหนดภารกิจมอบหมายงาน โดยนำวิถีครูบางงานหน้าหมู่ของครูบาศรีวิชัยมาใช้ คือ หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือรับผลประโยชน์ ให้เป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมตามบริบทของชุมชนและสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษาสภาพดังกล่าวไปจัดทำร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

2. สรุปผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน หลังจากการตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบ ด้านความครอบคลุมและความเหมาะสม โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาจนได้รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 หลักการของรูปแบบ คือ การบริหารจัดการสถานศึกษา 4.0 ที่เน้นความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาและ

เสริมสร้างศักยภาพคน โดยการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและการมีส่วนร่วม ความสำเร็จตามแนวทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับบริบทของความเป็นท้องถิ่น

2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อให้สถานศึกษานำแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ที่เป็นท้องถิ่น และการจัดการศึกษาในยุค 4.0 ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับระดับ และประเภทของการจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.3 ระบบและกลไกของรูปแบบ ประกอบด้วย ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) สมรรถนะและทักษะของครู 3) หลักสูตรสถานศึกษา 4) ปัจจัยสนับสนุน ด้านกระบวนการ (Process) มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) และ 5) การมีส่วนร่วม (Participation) โดยให้การมีส่วนร่วมมาขับเคลื่อนกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน คือ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมใช้ประโยชน์ ด้านผลผลิต (Output) มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านนักเรียน มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) 2) ด้านครู มีสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามสายปฏิบัติงาน และ 3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการบริหารองค์การการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ และด้านผลลัพธ์ (Outcome) มี 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อสังคมที่มั่นคง ยั่งยืน และ 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อสันติสุข

2.4 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ได้แก่ 1) ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) ครูพร้อมเปลี่ยนแปลงตนเอง และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ และ 4) โรงเรียนมีสภาพเหมาะสมกับการเรียนรู้ และมีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

3. ผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปว่า ด้านองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นหลักการของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยที่วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และหลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนด้านระบบและกลไกของรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นการควบคุมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบมีความครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความ เป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสรุปได้ว่าความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ผ่าน
เกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อ
พัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของ
โรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด
ลำพูน พบประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย
ดังนี้

1. สภาพรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา
สถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ที่
จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการ
วางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการนำ และ
ด้านการควบคุม พบว่า ประเด็น ที่มีความ
ต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการนำ ผู้บริหาร
ต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการงาน 4 ฝ่าย
คือ งานวิชาการ งานบริหารทั่วไป งาน
งบประมาณ และงานบุคคล ผลที่เป็นเช่นนี้
อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญที่จะ
นำองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ มีภาวะผู้นำเป็น
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมในการ
บริหารที่มีหลักการ มีความสามารถบริหาร
ทีมงานที่ร่วมมือร่วมแรงกันดำเนินงานให้
เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร สร้างแนวคิด
ในการบริหารและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มี
ความสามารถ ในการปรับตัว มีความยืดหยุ่น
และคล่องตัว ปรับเปลี่ยนความคิดวิธีการ
บริหารจัดการให้เหมาะสมกับการศึกษา 4.0 มี
การพัฒนาตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อเตรียม
ความพร้อมกับการศึกษา 4.0

สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการดังนี้
กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555, น. 20) ที่ได้
กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นการ

ตอบสนองเชิงจินตนาการ (imagination) และ
การนำบุคคลอื่น ๆ (Leading people) ด้วย
แนวทางใหม่ ๆ (New Solutions) หรือวิธีการ
ใหม่ ๆ (New Method) อย่างท้าทาย
(Challenging) และ มี ความ ยืดหยุ่น
(Flexibility) ที่สำคัญภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์
ยังเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อม (Environment)
เพื่อให้เกิดการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และสนับสนุนให้
ผู้อื่นได้มีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้
รัชฎากร อัครจันทร์ (2560, น. 271) ได้ศึกษา
รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มี 6 องค์ประกอบ
หลัก 13 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การมี
วิสัยทัศน์ มุ่งองค์ประกอบย่อย คือ การสร้าง
วิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ และการ
ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 2) การมีจินตนาการ มี
องค์ประกอบย่อย คือ ความคิดสร้างสรรค์และ
อารมณ์ขัน 3) การมีแรงจูงใจ มุ่งองค์ประกอบ
ย่อย คือ ความต้องการ และแรงขับ 4) ความ
ยืดหยุ่น มุ่งองค์ประกอบย่อย คือ การปรับตัว
เข้ากับสถานการณ์ และการคิดอิสระ 5)
ความสามารถในการแก้ปัญหา มุ่งองค์ประกอบ
ย่อย คือ สถิติปัญญา และประสบการณ์ และ 6)
การปฏิบัติ สู่เป้าหมาย มุ่งองค์ประกอบย่อย
คือ ความสามารถภายในตัวบุคคล การให้
ข้อมูลย้อนกลับ

2. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา
สถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนแนว
ทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุค
การศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การ
บริหารส่วนจังหวัดลำพูน ได้มีการดำเนินงาน
เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนารูปแบบผ่านการ

สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) นำไปสู่กระบวนการเชิงระบบ ซึ่งบทบาทของการบริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ที่มีประสิทธิผล ควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการเชิงนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อยุคการศึกษา 4.0 การปลูกฝังภาวะผู้นำให้กับบุคคลอื่น การปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาสมรรถนะและทักษะให้แก่ครูผู้สอน การบริหารจัดการกับคน ข้อมูล และกระบวนการ ซึ่งกระบวนการเป็นหน้าที่หรือกิจกรรมหลักที่ผู้บริหารต้องกระทำ ในปัจจุบันนิยมใช้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ POLC การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling) ซึ่งมีการพัฒนาการของแนวคิดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1916 ในสมัยของฟาโย (Henri Fayol) ซึ่งในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญของผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ากระบวนการบริหารจัดการนั้นยังขาดความเป็นท้องถิ่นของจังหวัดลำพูน จึงได้มีการเพิ่มเติมการมีส่วนร่วมหรือวิถีครูบางงานหน้าหมู่บ้าน ซึ่งเป็นนโยบายการดำเนินงานของผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ในขณะนั้นได้นำหลักการมีส่วนร่วมของครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา มาใช้เป็นแนวทางในกระบวนการเสริมสร้างการพัฒนาสถานศึกษาด้วยการอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยให้ทุกภาคส่วนได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานด้วยแรงศรัทธาตามแนวทางงานประสบความสำเร็จ สร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

หรือเป้าหมายขององค์กรต่อไป มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 การวางแผน (Planning) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา และเป็นแนวทางเพื่อบังคับสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน ให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ประหยัดเวลา และทรัพยากร การปฏิบัติงานจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ การวางแผน สอดคล้องกับ ไพฑูรย์สินลารัตน์ (2559, น. 164) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำในยุคการศึกษา 4.0 ของผู้บริหารระดับสูงในองค์กรว่า ควรมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อยู่ในตนเอง กล่าวคือ มีความสามารถในการรู้จักและเข้าใจสภาพการณ์ขององค์กร การเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตรวี ชื่อสัตย์ (2564, น. 285-290) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีวิสัยทัศน์ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนย่อมมีวิธีการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่มีความชัดเจน แสดงออกถึงภาพในอนาคตที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเป้าหมาย ของสถานศึกษานอกจากนี้ The Wallace Foundation (2012, p. 10) มุลินิธีให้ทุนสนับสนุนโครงการส่งเสริมความเป็นผู้นำการศึกษาใน 24 รัฐ ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Shaping a vision of academic success for all students) ได้

เสนอแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลควรนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการใช้ คือ การสร้างวิสัยทัศน์ เพื่อความสำเร็จทางวิชาการ สำหรับนักเรียน ความเข้าใจและมีส่วนร่วมของบุคลากรในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

2.2 การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาตามภาระงาน มอบหมายงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย การจัดองค์การที่ดีจะช่วยให้การบริหารการจัดการมีประสิทธิภาพได้ เนื่องจากทำให้ทราบขอบเขต แสดงให้เห็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ได้ชัดเจน ช่วยป้องกันการทำงานที่ซ้ำซ้อน ช่วยประสานงานในหน้าที่ต่าง ๆ ได้ดี และช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ดังงานวิจัยของ ปุณณต์ ไชยคำ (2561, น. 339) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย เน้นกระบวนการบริหารและการจัดการงาน 4 ฝ่าย คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป ตั้งแต่กระบวนการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย การจัดการรูปแบบโครงสร้างขององค์กร การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน การเลือกสรรคนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน การควบคุมให้งานที่ทำบรรลุผลสำเร็จเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วรชัย ภิรมย์ (2559, น. 231) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า ปัจจัย การบริหารเป็น

หนึ่งปัจจัยที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครู และบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน มีการคัดเลือกบุคลากรในการทำงานโดยอาศัยความรู้ความสามารถและความพึงพอใจเป็นหลัก เพื่อให้การดำเนินงานในโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.3 การนำ (Leading) ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการบริหารสถานศึกษา เป็นกลไกหลัก ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สำเร็จได้อย่างยั่งยืน บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของยุคการศึกษา 4.0 จะต้องเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาทั้งด้านโครงสร้าง กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษา และการปรับองค์กรตลอดจน การดำเนินงานในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา 4.0 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชัยยนต์ เพาพาน (2559, น. 4-5) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญ และเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะเป็นนักบริหารมืออาชีพจะสามารถนำพาการปฏิรูปไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และบริหารจัดการให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ นอกจากนี้ The Wallace Foundation (2012, p. 10) มุลนิธิให้ทุนสนับสนุนโครงการส่งเสริมความเป็นผู้นำการศึกษาใน 24 รัฐ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลควรนำไปใช้ 5 ประการ คือ

1) การสร้างวิสัยทัศน์เพื่อความสำเร็จทางวิชาการสำหรับนักเรียน การนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีส่วนร่วมของบุคลากรในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมาย 2) สร้างบรรยากาศ ที่อบอุ่น เพื่อการศึกษา ผู้บริหารต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับนักเรียน และบุคคลภายนอก เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์ กลางทางการเรียนและกิจกรรมบรรยากาศ มีความสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) การปลูกฝังภาวะผู้นำให้กับบุคคลอื่น ทั้งครูในโรงเรียนถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญในการบริหาร การสร้างให้ครูเป็นผู้นำทางวิชาการจะส่งผลให้โรงเรียนมีการพัฒนาไปสู่คุณภาพและมีมาตรฐานทางการศึกษา 4) การปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะมุ่งทำงานด้วยความเอาใจใส่ในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมุ่งถึงคุณภาพการสอน และให้บรรลุผลสำเร็จ ตามความคาดหวังของผู้เรียนและผู้ปกครอง และ 5) การบริหารจัดการกับคน ข้อมูล และกระบวนการ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรทั้งครู บุคลากร และผู้เรียนรวมทั้งการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาสารสนเทศเพื่อการบริหารและกระบวนการบริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยณัฐ วงศ์เครือศรี (2562, น. 245) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนางานผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุค ไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 พบว่า องค์ ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ของภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้นักเรียนยุคไทยแลนด์ 4.0 ของ

โรงเรียนประถมศึกษา คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด โครงสร้างเวลาเรียน ตลอดจนเกณฑ์การวัดประเมินผล ให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถกำหนดทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับตามความพร้อมและจุดเน้น โดยมีการออกแบบกลางเป็นแนวทางที่ชัดเจน เพื่อตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีความพร้อมในการก้าวสู่สังคมคุณภาพ ประกอบด้วย การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 การวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษา ปี 2561 การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกโรงเรียน การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

2.4 การควบคุม (Controlling) เป็น การกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา มีระบบงานขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และหลักเกณฑ์ประเมิน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการปฏิบัติงานและประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์ ทั้งในส่วนของการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล

ปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และจัดทำ รายงานประเมินตนเอง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ฝ่ายมีส่วนร่วมวางแผน ปรับปรุง และพัฒนา อีกทั้งร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและ คุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรชร ปราจันทร์ (2559, น. 266-267) ได้ทำ การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระบบ ของ สถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมการคิดเชิง นวัตกรรม คือ เน้นบริหารแบบบูรณาการเข้า ด้วยกันเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างลงตัว มี ปฏิสัมพันธ์กับทุกฝ่ายเพื่อถ่ายทอดและสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกัน มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนผลการ ดำเนินงานมาปรับปรุง โดยมีระบบการให้ รางวัลและการยอมรับ ระบบการจัดการ ความรู้และข้อมูลข่าวสาร หากสถานศึกษามี ระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และมีระบบการสร้างขวัญและกำลังใจที่ เหมาะสมจะส่งผลให้บุคลากรเกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดแนวคิดใหม่ในการ สร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย และ สาโรจน์ ขจรจันทะ (2560, น. 181-185) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหาร สถานศึกษาอาชีวศึกษาประเภทช่าง อุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 การพัฒนากระบวนการบริหารภายใน สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการ พัฒนากระบวนการติดตามและรายงานผลการ ดำเนินงานพัฒนาระบบการประเมินและการ รับรองคุณภาพ มีการนิเทศภายในสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง รายงานผลการ ดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์อย่าง

สม่ำเสมอ และจัดระบบการประกันคุณภาพให้ มีคุณภาพและมาตรฐานไม่แตกต่างกันระหว่าง สถานศึกษาช่วงอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาด กลาง หรือขนาดใหญ่

2.5 การมีส่วนร่วม (Participation) ถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามี ความสำคัญและจำเป็นในสังคม โดยเฉพาะ อย่างยิ่งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจหรือ เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ การจัดทำรูปแบบ การบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุค การศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดลำพูน จึงนำเอา กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักวิถี ครุบามาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วม ในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล การมีส่วนร่วมในการใช้และรับ ผลประโยชน์และร่วมกันดูแลรักษา ซึ่งหากทุก คนที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกระบวนการมี ส่วนร่วมดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์แบบ สอดคล้องกับ พระชนกพันธ์ ญาณิสโร (2560, น. 216-221) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนา สังคมตามหลักอารยธรรมวิถีของสี่ครูบาใน จังหวัดลำพูน พบว่า การพัฒนาสังคมตามหลัก อารยธรรมวิถีครูบาในจังหวัดลำพูนนั้นมี จุดเริ่มต้นจากกระบวนการสร้าง การเรียนรู้ หลักวิถีครูบา เมื่อกระบวนการสร้างการเรียนรู้ เกิดขึ้น สิ่งตามมาคือกระบวนการสร้างการมี ส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ร่วมวางแผน เพื่อ เสนอความต้องการ ปัญหาและสรุปเป็น โครงการ 2) ร่วมดำเนินการ คือการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทุน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการ ทำงานภายใต้การบริหารจัดการของครูบา 3) ร่วมติดตามประเมินผล เป็นการร่วมกันของทั้ง

ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันตรวจสอบผลการดำเนินการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ และ 4) ร่วมใช้ และรับผลประโยชน์ เป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากโครงการต่าง ๆ รวมทั้งการร่วมกันดูแลรักษา ซึ่งหากชุมชนสามารถที่จะดำเนินการตามกระบวนการ มีส่วนร่วมดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์แบบก็จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยใช้หลักวิถีครูบา ในการพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วมได้อย่างยั่งยืน รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำแบบร่วมมือ สร้างสิ่งที่เรียกว่าจิตสำนึกความเป็นเจ้าของร่วมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาก็จะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตน์ (2556, น. 2) ได้กล่าวถึงทัศนคติ 10 ประการสำหรับผู้ผู้นำในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องการภาวะผู้นำแบบร่วมมือ มากกว่าแบบใช้อำนาจหรือการบังคับ ผู้นำจะต้องให้การศึกษาและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามและจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยีและการสื่อสารผู้นำในปัจจุบันและอนาคตจะต้องพัฒนาทัศนคติใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

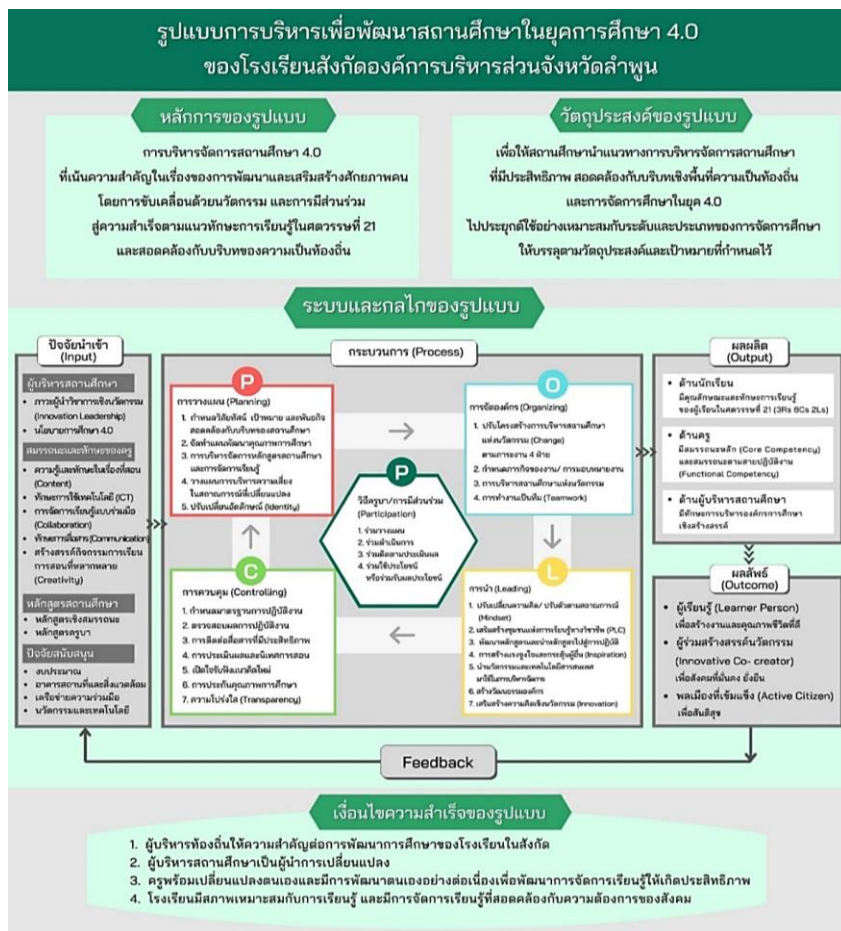
3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ซึ่งได้ผ่านการประเมินด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์ เป็นนักวิชาการหรือเป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เป็นอาจารย์หรือนักวิชาการความเชี่ยวชาญทางด้านบริหารการศึกษา

หรือด้านการพัฒนารูปแบบ เนื่องจากกระบวนการ พัฒนารูปแบบ มีขั้นตอนที่ถูกต้อง เหมาะสม มีความสอดคล้องของขั้นตอนการพัฒนา แต่ละขั้นตอนดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยการใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูล ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น และการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนโดยการยกร่างรูปแบบโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบรูปแบบ โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบโดยการใช้แบบประเมินซึ่งขั้นตอนดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ วาโร เฟิงส์วีสต์ (2553, น. 11) ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้ โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติและงานวิจัย บางเรื่องนั้น ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุปและสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Bown & Moberg (สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2554, น. 241) ที่ได้สังเคราะห์รูปแบบมาจากแนวคิดเชิงระบบกับหลักการบริหารตามสถานการณ์ ได้สรุปการสร้างรูปแบบ ไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าควรทำอย่างไร แต่โดยทั่วไปจะต้องเริ่มต้น

จาก การหาองค์ความรู้ ที่เกี่ยวกับรูปแบบ และสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยของ โสภ อำนวยรัตน์ (2555, น. 20-24) และ จีระพงษ์ หอมสุวรรณ (2556, น. 37) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ มีกระบวนการวิจัย 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ยก ร่างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นด้วย แบบประเมินโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีองค์ประกอบของรูปแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ ในการนำไปสู่การปฏิบัติ รายละเอียด ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหาร เพื่อพัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด ลำพูน เป็นรูปแบบหนึ่งที่มียุทธศาสตร์ประกอบของ รูปแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ รูปแบบที่ พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม และมีความ เป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุน ให้มีการนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา สถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนไปใช้ และทำการประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริม ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารสถานศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ให้ สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนและ ท้องถิ่น

1.3 ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ จัดการตามหาต้องตระหนักและเห็น ความสำคัญด้านการส่งเสริมพัฒนาทักษะ ผู้เรียนในยุคการศึกษา 4.0 และต้อง ดำเนินการอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับนโยบาย จนถึงระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้บริหาร สถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการ ขับเคลื่อนให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ผู้บริหาร สถานศึกษาควรวิเคราะห์สภาพบริบท รวมทั้ง เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเพื่อ

พัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ให้ ประสบความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบ ข้อสังเกตและนำไปสู่ข้อเสนอแนะการนำ ผลการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ควรมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารเพื่อ พัฒนาสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของ ผู้เรียนในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้าง ผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเป็นมนุษย์ใน ศตวรรษที่ 21 อย่างสมบูรณ์ ต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า หลักการของ รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาใน ยุคการศึกษา 4.0 คือ การบริหารจัดการ สถานศึกษา 4.0 ที่เน้นความสำคัญในเรื่อง ของการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน โดยการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและการมี ส่วนร่วมสู่ความสำเร็จตามแนวทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังสอดคล้อง กับทักษะด้านอารมณ์ (Soft skills) และ 4c ซึ่งเป็นทักษะที่ทุกคนในศตวรรษที่ 21 ต้องมี อันได้แก่ 1) Communication ทักษะใน การสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 2) Collaboration ทักษะในการทำงานกับ ผู้อื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับ Leadership ทักษะใน การเป็นผู้นำ และTeamwork ทักษะใน การทำงานเป็นทีมกับผู้อื่น 3) Critical thinking ทักษะในการคิดวิเคราะห์และทักษะในการ แก้ปัญหา Problem Solving 4) Creativity ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะเอามาใช้ ในการทำงานและการคิดแก้ปัญหา อีกทั้งยังเป็นเป้าหมายที่ 1 เป้าหมายด้านผู้เรียน ของ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560- 2579 ดังนั้นในการวิจัย ครั้งต่อไปจึงควรมีการ พัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา

สถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของผู้เรียนใน ความพร้อมในการเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ 21
ระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างผู้เรียนให้มี อย่างสมบูรณ์ต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- จิตรวี ชื่อสัตย์. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).
- จิระพงษ์ หอมสุวรรณ. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(ฉบับพิเศษ), 34-42.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). *แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 1-9.
- ปิยณัฐ วงศ์เครือสร. (2562). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร). สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก https://gsmsis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=59620248104
- ปณณต์ ไชยคำ. (2561). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- พระนฤพันธ์ ญาณิสสุโร. (2560). *กระบวนการพัฒนาลังคมตามหลักอารยธรรมวิถีของลี้ครุบา ในจังหวัดลำพูน*. ลำพูน: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2560). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิข ทองโรจน์. (2551). *สภาสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.dusit.ac.th/course1/standard/No-3.pdf>
- รัชฎากร อัครจันทร์. (2560). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- วรชัย ภิรมย์. (2559). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาน.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- สาโรจน์ ขอจ่วนเดียว. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภท ช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานจังหวัดลำพูน. (2560). แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ.2561-2564). ลำพูน: กลุ่มงาน ยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.
- สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).
- โสภา อำนวยรัตน์. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14(3), 20-24.
- อรชร ปรารจันทร์. (2559). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- The Wallace Foundation. (2012). *The school principal as leader: guiding schools to better teaching and learning*. Retrieved 2018, 1 May, from <https://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/Documents/The-School-Principal-as-Leader-Guiding-Schools-to-Better-Teaching-and-Learning-2nd-Ed.pdf>

แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5

GUIDELINES FOR THE USE OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE PERFORMANCE
OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS ADMINISTRATORS IN GENERAL
EDUCATION DIVISION UNDER THE PHRA PARIYATTIDHAMMA EDUCATIONAL
AREA DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION AREA OFFICE 5

พระชนพันธ์ รัชเมธี*

Pra Tanapun Ratchamettee

ธีระภัทร ประสมสุข*

Teerapat Prasomsuk

ชัชรินทร์ ชวนวัน*

Chatcharin Chuanwan

เสกชัย ชมภูณูช*

Sekchai Chompoonuch

Corresponding Author E-mail: tanapun.2530@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้และศึกษาแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 เป็นงานวิจัยแบบปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 191 รูป/คน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการรองลงมาด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานงบประมาณ ตามลำดับแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 ดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารควรใช้การรู้จักเหตุ รู้จักตนเองในการวิเคราะห์สภาพความต้องการของโรงเรียน ผู้เรียน และชุมชน การกำหนดความมุ่งหมาย เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ตามหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนจัดทำโครงการใช้งบประมาณประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับระยะเวลาที่กำหนดเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรจัดทำแผนงานการบริหารบุคลากร การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง รับย้ายบุคลากรอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีวินัยและการรักษาวินัยความตรงต่อเวลา ด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารควรนำผลจากการวัดผลและประเมินผลการปฏิบัติงานมาประยุกต์ใช้จัดแบ่งงานและมอบหมายงานอย่างความเหมาะสม ควรพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงาน, ผู้บริหาร, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

* คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ABSTRACT

The objective of this research was to study the use of Buddhist Principles in the Performance of Phrapariyattidhamma Schools Administrators in General Education Division under the Phra Pariyattidhamma Educational Area, Department of General Education Area Office 5. This is quantitative research. Samples of the study were altogether 191 persons comprised of educational institutional administrators and teachers. Data collection was conducted by questionnaires. Frequency, percentage, average, standard deviation and content analysis were used for data analysis.

The study was found that the level of using of Buddhist Principles in the Performance of Phrapariyattidhamma Schools Administrators in General Education Division under the Phra Pariyattidhamma Educational Area 5 as a whole was at high. When considering each aspect of administrative, they were all at high. Ranking by average value from maximum to minimum, they were administrative of academic, personnel, general, and budgeting respectively. The suggestion guidelines from the study were divided in each aspect of administrative as follows. For academic aspect, when analyzing the requirement of schools, learners and communities, the causes and school analysis should be conducted by administrators as well as their aims, objectives and visions had to be established accordance with their curriculum. For budgeting, annually project planning with budget spending should be conducted efficiency accordance with the timeframe and the educational institutional context. In terms of personnel management, it should be recruitment, placement, appointment and job mobility planning systematically conducted by administrators together with the encouragement of the disciplinary and punctuality discipline. For general administrative, administrators should make use of personnel work performance assessment for task assignment and allocation. And there should be up to date information system and network developed.

Keywords: Buddhist Principles in Job Performance, Administrator, Phrapariyattidhamma School in General Education Division

บทนำ

กระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหากลยุทธ์ในการพัฒนาความสามารถของประชากรในประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือด้านการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความจำเป็นอย่างยิ่งใน

การพัฒนา ปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา คือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มครูผู้สอน โดยที่เมื่อผู้บริหารมีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนามีสามารถเป็นผู้นำให้ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อผู้สอนมีความรู้ความสามารถและมี

ความเชี่ยวชาญแล้ว กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาชาตินั้นทำได้ยาก แต่นับเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง สามารถทำได้และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ในมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ มีอิสระในการตัดสินใจในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและกระบวนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลที่ดีต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารในฐานะตัวแทนของบุคลากรในสถานศึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารและการดำเนินงานเพื่อเปิดโอกาสให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษามากขึ้น การบริหารโรงเรียนโดยนำหลักพุทธศาสนานับเป็นอีกหนึ่งกระบวนการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการบริหารที่เกิดผลดีทั้งด้านผลลัพธ์และด้านการขัดเกลาให้ผู้เรียนเป็นคนดีของสังคม โดยเฉพาะหลักพุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขของคนในสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการนำหลักธรรมที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน เนื่องด้วยโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่แก่นักเรียนทุกคน

จากความความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นั่นก็คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 และ เพื่อสังเคราะห์แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 ให้ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในการนำไปปฏิบัติใช้เป็นลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 385 รูป/คน แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 28 รูป/คน และครู จำนวน 357 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและ ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย อัมมัญญตา อัตถัญญตา อุตตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา ปุคคลัญญตา ในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป รวมจำนวนข้อคำถาม 32 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 99-100)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นปลายเปิด (Open Ended) ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5

3. การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 ดังขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตำรา สิ่งพิมพ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5

3.2 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert)

3.3 สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดวัตถุประสงค์ และองค์ประกอบเพื่อให้ทราบถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมเชิงพุทธ ของผู้บริหารในการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) อัมมัญญตา 2) อัตถัญญตา 3) อุตตัญญตา 4) มัตตัญญตา 5) กาลัญญตา 6) ปริสสัญญตา 7) ปุคคลัญญตา ในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงาน

งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป รวมจำนวนข้อคำถาม 32 ข้อ

3.4 นำแบบสอบถามไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาในการทำการค้นคว้าอิสระ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของสำนวนที่ใช้ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

3.5 ทำการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (IOC: Index of item objective Congruence)

3.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โรงเรียนเมธีวุฒิกร "วัดพระธาตุหริภุญชัย" ลำพูน จังหวัดลำพูน

3.8 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

3.9 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนพระ

ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำมาเสนอในรูปแบบตาราง

4.2 การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4.3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 โดยการสังเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จากข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิด แล้วนำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมาด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานงบประมาณตามลำดับ

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ด้านการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารควรใช้การรู้จักเหตุ รู้จักตนเองในการวิเคราะห์สภาพความต้องการของโรงเรียน ผู้เรียน และชุมชน การกำหนดความมุ่งหมาย เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ตามหลักสูตรการเรียนการสอน

ด้านการบริหารงานงบประมาณ คือ ผู้บริหารควรวางแผนจัดทำโครงการใช้งบประมาณประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับระยะเวลาที่กำหนดเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ด้านการบริหารงานบุคคล คือ ผู้บริหารควรจัดทำแผนงานการบริหารบุคลากร การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง รับย้ายบุคลากรอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีวินัยและการรักษาวินัยความตรงต่อเวลา

ด้านการบริหารงานทั่วไป คือ ผู้บริหารควรนำผลจากการวัดผลและประเมินผลการปฏิบัติงานมาใช้จัดแบ่งงานและมอบหมายงานอย่างความเหมาะสม ควรพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย

อภิปรายผลการวิจัย

การใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เขต 5 ทั้ง 4 ฝ่าย ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ให้ความสำคัญ

ร่วมมือความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนงานบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป อย่างเป็นรูปธรรม มีการสร้างเครือข่ายในการบริหารงานในองค์กร และการนำผลการบริหารมาประเมินเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง จัดทำระบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 อย่างชัดเจน มีแนวทางในการสื่อสารให้บุคลากรรับรู้และเข้าใจ ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการรองลงมาด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานงบประมาณ ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระปลัดพัฒนะ วฑฒโน (เฟื่องเนียม) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับการบริหารอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน และด้านที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบริหารงานวิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุวิทย์ ปัญญาดิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า การบริหารตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

หากพิจารณาผลเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและคณะครูได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ พัฒนาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน มีความเอาใจใส่ร่วมกันในการวางแผนงานวิชาการ ร่วมกันคิดแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารบริหารงานวิชาการโดยมีการวางแผนกำหนดงานย่อย อย่างละเอียด มีจุดมุ่งหมายกำหนดให้ผู้รับผิดชอบรายงานผลการปฏิบัติงานเสนอขึ้นตามลำดับขั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุวิทย์ ปัญญาดิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า การบริหารตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่การบริหารโรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์และ

นโยบายพิจารณาจากเศรษฐกิจสังคมของประเทศ อาจเป็นผลมาจากผู้บริหารและคณะครูส่งเสริมการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของทุกคนในสถานศึกษา ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน เพื่อให้กระบวนการบริหารงานวิชาการเกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระปลัดพัฒนะ วฑฒโน (เพื่องเนียม) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านมีระดับการบริหารอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน และ ด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นผลมาจาก ผู้บริหารและคณะครู บุคลากร ได้จัดทำแผนการบริหารบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ ประสานความร่วมมือกับบุคคลภายนอกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ ผู้บริหารมีการใส่ใจ

ทุกรายละเอียดในองค์กร ตลอดจนทุกกระบวนการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบ รวมถึงการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้เกิดความราบรื่นในการทำงานด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประภาส ปณฺญาคโม (ดอกไม้) (2563) ได้ทำการค้นคว้าเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระปลัดพัฒน ะ วฑฒโน (เฟื่องเนียม) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน มีระดับการบริหารอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารจัดทำแผนการบริหารงานทั่วไปไว้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้ครูและบุคลากรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ สำหรับการบริหารจัดการให้ครอบคลุมขอบข่ายงานในโรงเรียน จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานกำหนดตาม

ระยะเวลา ให้บรรลุเป้าหมายภาระงานอย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควมคุม กำกับ การใช้งบประมาณปฏิบัติงานของ บุคลากรตามระเบียบและข้อบังคับ บริหารงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระปลัดพัฒน ะ วฑฒโน (เฟื่องเนียม) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน มีระดับการบริหารอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมาด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานงบประมาณตามลำดับ

แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ด้านการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารควรใช้การรู้จักเหตุ รู้จักตนเองในการวิเคราะห์สภาพความต้องการของ

โรงเรียน ผู้เรียน และชุมชน การกำหนดความมุ่งหมาย เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ตามหลักสูตรการเรียนการสอน

ด้านการบริหารงานงบประมาณ คือ ผู้บริหารควรวางแผนจัดทำโครงการใช้งบประมาณประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับระยะเวลาที่กำหนดเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ด้านการบริหารงานบุคคล คือ ผู้บริหารควรจัดทำแผนงานการบริหารบุคลากร การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง รั้งย้ายบุคลากรอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีวินัย และการรักษาวินัยความตรงต่อเวลา

มาใช้จัดแบ่งงานและมอบหมายงานอย่างความเหมาะสม ควรพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยนี้ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับ การส่งเสริมบทบาทหน้าที่ตามภาระงานที่ทันต่อยุคสมัย การให้รางวัลครูและบุคลากรที่สอดคล้องการประเมินความตรงต่อ เวลา และการอุทิศตน การจัดทำแผนงานบริหารที่สอดคล้องตามนโยบายของโรงเรียน

แหล่งอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

1.2 จากผลการวิจัยนี้ สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาควรจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ตามภาระงานที่ทันต่อยุคสมัย การให้รางวัลครูและบุคลากรที่สอดคล้องการประเมิน ความตรงต่อ เวลา และการอุทิศตน การจัดทำแผนงานบริหารที่สอดคล้องตามนโยบายของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 เพื่อเป็นการต่อยอดในการควรทำวิจัยเรื่อง การส่งเสริมบทบาทหน้าที่ตามภาระงานยุคความปกติใหม่ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่เขต 5

2.2 ควรทำวิจัยเรื่อง การใช้ผลการประเมินในการพิจารณาความดีความชอบครูของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่เขต 5

ควรทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมความตรงต่อเวลา และการอุทิศตน ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่เขต 5

ควรทำวิจัยเรื่อง การนํานโยบายของโรงเรียนสู่การจัดทำแผนงานบริหาร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่เขต 5

พระประภาส ปณฺญาคโม (ดอกไม้). (2563). การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(4), 250-265.

พระปลัดพัฒนะ วฑฺฒโน (เฟื่องเนียม). (2563). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 27-38.

พระมหาสุวิทย์ ปัญญาดิษฐ์. (2556). การบริหารตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *วารสารวิชาการราชภัฏตะวันตก*, 8(1), 19-30.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ
ศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5
FACTORS AFFECTING THE EFFICIENCY OF EDUCATION ADMINISTRATION OF
PHRAPARIYATTIDHAMMA GENERAL SECTION SCHOOL UNDER THE EDUCATIONAL
DISTRICT OF PHRAPARIYATTIDHAMMA GENERAL SECTION OFFICE 5

พระดนุศิลป์ วัฒนธีระกาญจน์*

Pra Danuwasin Wattanatheerakarn

ธีระภัทร ประสมสุข*

Teerapat Prasomsuk

ปรีชาชาญ อินทรชิต*

Preechachan Intarachit

เพ็ญพรรณ แสงเนตร*

Phenphan Saengnet

Corresponding Author E-mail: danuwasin2524@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 527 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสมรรถนะขององค์กร ด้านการกำกับ ติดตาม ด้านบรรยากาศ และวัฒนธรรมองค์กร ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านการติดต่อสื่อสารตามลำดับ

แนวทางการส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ควรวางแผนงานวิชาการ จัดโครงการสอน ให้ครูได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านสมรรถนะขององค์กร ควรกำหนดวิสัยทัศน์ ที่เหมาะสมสามารถปฏิบัติได้ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร ควรกำหนดนโยบาย แผนงาน และเป้าประสงค์ของโรงเรียนที่ชัดเจน ด้านการกำกับ ติดตาม ควรเปิดโอกาสให้บ้าน และวัดมีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ปัจจัย, ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

* คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were to study factors affecting the efficiency of educational management of Phrapariyattidhamma School, General Education Department. and to study ways to promote factors affecting the efficiency of education management. The population consisted of administrators and teachers of Phrapariyattidhamma School, General Education Department. under the jurisdiction of the Phrapariyattidhamma School District Office, General Education Division, Region 5, academic year 2020, this is mixed methodology research, totaling 527 photographs/person. The research tools were questionnaire and interview form Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean and standard deviation. and analyze the content

The results of this research found that: Factors Affecting Educational Management Efficiency of Phrapariyattidhamma School, General Education Department under the Office of the Scripture Education Area, General Education Division, Region 5 overall was at a high level. sort the average from descending to the top, namely organizational performance, supervision, monitoring, organizational atmosphere and culture Academic Leadership the organization of the learning process and communication, respectively

Guidelines for promoting factors affecting educational management efficiency of Phrapariyattidhamma School, General Education Division are: Academic Leadership should plan academic work teaching project to the teacher correctly and appropriately the organization of the learning process Teaching and learning should be centered on students. organizational performance should set a vision appropriate can be practiced Corporate atmosphere and culture Policies, work plans and goals of the school should be clearly defined. and the temple participated in continuous monitoring of learner behavior.

Keywords: Factors, Efficiency of Educational Administration, Phrapariyattidhamma General Section

บทนำ

รายงานสภาวะการศึกษาไทย การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล ปี 2561/2562 พบว่าจำนวนนักเรียนนักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษาเริ่มลดลง สัดส่วนของวัยเรียนที่ไม่ได้เรียนและ/หรือออกกลางคัน มีสัดส่วนสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนจากการประเมินผลทั้งภายในประเทศ (O-NET) และเปรียบเทียบระหว่างต่างประเทศ (PISA) ยังคงอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ความสามารถในการแข่งขันและสมรรถนะการศึกษาของไทย ในด้านการพัฒนาคุณภาพ/ประสิทธิภาพประชากรและ

พัฒนาเศรษฐกิจสังคมได้ในเกณฑ์ต่ำ ปัญหาการหลักและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของไทย มีปัญหาหลัก 2 ด้าน 1) ปัญหาเชิงปริมาณ ไม่สามารถให้บริการแก่เยาวชนประชาชนทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง 2) ปัญหาเชิงคุณภาพ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังสอนแบบท่องจำ แบบบรรยายเนื้อหาให้นักเรียนอ่านสอบแบบปรนัย นักเรียนขาดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้น้อย และสภาวะการศึกษาไทย การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษากการปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัลพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการทดสอบ

ระดับชาติในวิชาหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ไม่สูงขึ้น และบางวิชามีแนวโน้มต่ำลง สอดคล้องกับผลการประเมินภายนอกด้านผู้เรียนที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าศักยภาพที่มีอยู่โดยเฉพาะในเรื่องความสามารถในการคิด ในการใฝ่รู้ และผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

เขตโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดตั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาขึ้น ซึ่งสำนักงานเขตโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาครอบคลุมพื้นที่การปกครอง 3 จังหวัด มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำนวน 42 โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 61 รูป/คน ครูผู้สอน 466 รูป/คน รวมประชากร จำนวน 573 รูป/คน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) ผลจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2560 – 2563 ของสำนักงานเขตโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชาหลัก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ในรายวิชา คณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยลดลงและต่ำ กว่าระดับชาติ คือ คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ -3.57 คะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ -6.03

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คือ วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ในรายวิชา คณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยลดลงและต่ำ กว่าระดับชาติ คือ คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ร้อยละ -5.1 คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษ -2.21 คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ -5.31 คะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ -1.31 นอกจากนี้ ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 42 โรงเรียน ได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผ่านการรับรองอยู่ในระดับคุณภาพผ่านการรับรอง จำนวน 22 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.66 ระดับคุณภาพไม่ผ่านการรับรองจำนวน 19 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 46.34 ซึ่งสอดคล้องกับ ผลจากการดำเนินการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา

จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5 เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศจากผลการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษา ให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5 ได้มีประสิทธิภาพ และมีผลต่อคุณภาพของนักเรียนที่มารับบริการได้รับประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 527 รูป/คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีจำนวน 5 ประการ คือ สมรรถนะขององค์กร ภาวะผู้นำทางวิชาการ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ บรรยายภาคและวัฒนธรรมองค์กร และการกำกับติดตาม (วิโรจน์ สารรัตน์, 2553, น. 93-126)

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 5 ด้าน 1) ด้านสมรรถนะขององค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านบรรยายภาคและวัฒนธรรมองค์กร และ 5) ด้านการกำกับ

ติดตาม และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยผู้บริหารโรงเรียน และครู สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบสอบถาม นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสัมภาษณ์ โดยการบรรยายเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยผู้บริหารโรงเรียน และครู สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสมรรถนะขององค์กร ด้านการกำกับ ติดตาม ด้านบรรยายภาคและวัฒนธรรมองค์กร ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ และด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ แต่ละด้านมีผลดังนี้

ด้านสมรรถนะขององค์กรโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ พบว่า มีการพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง เป็นโรงเรียนคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ มีการกำหนดพันธกิจเพื่อที่จะดำเนินงานพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับ มากที่สุด และมีการ

กำหนดพันธกิจเพื่อที่จะดำเนินงานพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนการดำเนินงานที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของโลก อยู่ในระดับ มาก

ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ พบว่า การปรับปรุงการเรียนการสอนมีการนิเทศภายในโรงเรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือ การจัดตารางสอนรายวิชา สอดคล้องกับเวลาและหลักสูตรการเรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด และมีการวางแผนจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนการดำเนินงานที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ มีการวางแผนงานวิชาการที่ช่วยให้เป้าหมายการสอนบรรลุผล อยู่ในระดับ มาก

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ พบว่า ครูสามารถใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือ ครูได้รับการเรียนรู้และพัฒนา ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับ มากที่สุด และครูมีการปรับพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการดำเนินงานที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ ครูมีการพัฒนาระบบจัดการระเบียบงานการเรียนการสอนที่ดี อยู่ในระดับ มาก

ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ พบว่า มีการจัดระบบอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับ มากที่สุด

รองลงมาคือ มีการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสายงานต่าง ๆ ในโรงเรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนการดำเนินงานที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ มีโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้สามารถทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เป็นโรงเรียนต้นแบบได้ อยู่ในระดับ มาก

ด้านการกำกับ ติดตาม โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ พบว่า ครูสามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนสอนได้ อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือ บ้าน วัด โรงเรียน มีการประเมินผล การเรียนการสอนเพื่อปรับปรุง คุณภาพร่วมกัน อยู่ในระดับ มากที่สุด และครูมีการใช้ผลการประเมินไปเป็นข้อมูลในการแนะแนวผู้เรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนการดำเนินงานที่น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ ครูมีความเข้าใจและสามารถในการทาวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับ มาก

แนวทางการส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5

ด้านสมรรถนะขององค์กร แนวทางคือ ควรกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของโลก ควรปฏิบัติตามนโยบาย ที่สำนักงานพระพุทธศาสนากำหนดไว้ ควรกำหนดวิสัยทัศน์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เหมาะสมและสามารถ

นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมด้วยปัญญาพุทธธรรม ควรกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญให้ได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับ

ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ แนวทางคือ ควรวางแผนงานวิชาการที่ช่วยให้เป้าหมาย การสอนบรรลุผล ควรจัดโครงการสอน ให้ครู ได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ควรการวางแผน จัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรจัด ครูเข้าสอนไม่มีความเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ควรอบรมผู้นิเทศการสอนให้มี ความรู้และประสบการณ์ ควรจัดหาแบบเรียน ไม่มีเพียงพอและสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา ควรบริการห้องสมุดให้มีหนังสือและสื่อ ที่ ผู้เรียนสามารถใช้ได้อย่างสะดวก

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวทาง คือ ควรการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญห้องเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนการสอน ควรมีการพัฒนากระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่ดี ควรจัดหา สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีมีไม่ เพียงพอ ควรอบรมครูให้มีความสามารถใช้ ภาษาสื่อสาร ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ควร อบรมครูความสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการ เรียนรู้ด้วยระบบสื่อของสถานศึกษาได้ ควรมี การจัดระบบสื่อและเทคโนโลยีเสริมการเรียน การสอน

ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร แนวทางคือ ควรกำหนดนโยบายแผนงาน และ เป้าประสงค์ของโรงเรียนที่ชัดเจน ควร กระจายอำนาจหน้าที่ในองค์การอย่างมี ประสิทธิภาพ ควรอบรมวิธีการทำให้เกิด ชุมชนพุทธธรรมที่เข้มแข็งและเพิ่มขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง ควรจัดโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนา ผู้เรียนให้สามารถทำให้โรงเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญ เป็นโรงเรียนต้นแบบได้ ควรเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญของโลก ควรจัดบรรยากาศโดยรอบ สถานศึกษาให้มีความปลอดภัยต่อผู้เรียน

ด้านการกำกับ ติดตาม แนวทางคือ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้บ้านและวัด มีส่วน ร่วมในการติดตามพฤติกรรม ผู้เรียนอย่าง ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ควรเปิดโอกาสให้บ้าน และวัดมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับ ดูแลการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ ได้คุณภาพมาตรฐาน ควรเปิดโอกาสให้ บ้าน วัด และโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย แผนงาน และวัตถุประสงค์ ควรเปิด โอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อพัฒนาการเรียนและการสอนในแต่ละรอบ ปีการศึกษา ควรอบรมให้มีความเข้าใจและ สามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรวางแผน ให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้รับการนิเทศ ภายในอย่างเป็นระบบ

สรุปแนวทางในภาพรวม คือ ควรให้มี ส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อประเทศ ไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญของโลก ควรอบรมวิธีการปฏิบัติ ตามนโยบาย ที่สำนักงานพระพุทธศาสนา กำหนดไว้ ควรวางแผนจัดการเรียนรู้ ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรอบรมครูด้านการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควร ส่งเสริมการจัดห้องเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนการสอน ควรมีส่วนร่วมกำหนด นโยบาย แผนงาน และเป้าประสงค์ของ

โรงเรียนที่ชัดเจน ควรกระจายอำนาจหน้าที่ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเปิดโอกาสให้บ้านและวัด มีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรม ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ควรมีระบบการตรวจสอบและกำกับดูแลการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านสมรรถนะขององค์กรโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เป็นเพราะว่า มีการพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง ให้เป็นโรงเรียนคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม มีการกำหนดพันธกิจเพื่อที่จะดำเนินงานพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีการกำหนดพันธกิจเพื่อที่จะดำเนินงานพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสม แตกต่างจาก พระประภาส สิริโคคาพณิชกุล (2553) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัจจุบันมีการบริหารงานวิชาการในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับปัญหา มีในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน การสำรวจปัญหาการบริหารงานวิชาการจากคำถามปลายเปิด พบว่า มีปัญหาด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเทียบโอนบางวิชาที่ไม่มีระเบียบที่ชัดเจนทำให้บางวิชาเทียบโอนไม่ได้ และยัง ขาดแคลนคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนนยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษายังมีน้อยเนื่องจากการขาดการอบรมครูให้ทำวิจัย และไม่มีที่ปรึกษาในการทำวิจัย และในด้านการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ คือโครงการรักการอ่านยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และยังใช้แหล่งเรียนรู้ไม่คุ้มค่าแตกต่าง ภัทรพร อุตพันธ์ (2551) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านบุคลากร พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย มีเพียงประชาชนบางกลุ่มที่เข้ามาช่วยสอนในวิชาที่ขาดแคลน และสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ พบว่ามีปัญหา คือ ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของ โรงเรียนไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ระบบการบริหารงานงบประมาณไม่ดี ครูไม่มี คุณภาพ ช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับการดี อนันต์ นาวิ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ประถมศึกษาพบว่า ตัวแปรที่ ส่งผลทางบวกสูงสุดต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือ สถานการณ์โรงเรียน รองลงมาคือคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร และบรรยากาศของโรงเรียนตามลำดับ สอดคล้องกับ พระครูวุฒิชัยธรรมานันท์ (พิมพ์เทพ พุทธาโณ) (2554, น. 59) ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้านเรียงลำดับจากมากไป

หาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมและด้านการบริหารบุคคล ตามลำดับ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจากข้อคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ และมีความทันสมัย เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียน ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรมีการเพิ่มเติมทักษะความรู้ ความสามารถในเชิงวิชาการและการบริหาร โดยการสนับสนุนให้ไปเรียนต่อในระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก หรือหลักสูตรประกาศนียบัตร ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม ควรมีการรณรงค์ในการรักษาความสะอาดของ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหารงบประมาณควรมีการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีให้เป็นระบบในการเบิกจ่าย

ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เป็นเพราะว่า การปรับปรุงการเรียนการสอน มีการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดทำตารางสอนรายวิชา สอดคล้องกับเวลาและหลักสูตรการเรียน และมีการวางแผนจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างจากพระปราชส สิริโกศาพนิชกุล (2553) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัจจุบันมีการบริหารงานวิชาการในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับปัญหา มีในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน การสำรวจ

ปัญหาการบริหารงานวิชาการจากคำถามปลายเปิด พบว่า มีปัญหาด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเทียบโอนบางวิชาที่ไม่มีการเทียบที่ชัดเจนทำให้บางวิชาเทียบโอนไม่ได้ และยัง ขาดแคลนคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนนยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษายังมีน้อยเนื่องจากการขาดการอบรมครูให้ทำวิจัย และไม่มีที่ปรึกษาในการทำวิจัย และในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือโครงการรักการอ่านยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และยังใช้แหล่งเรียนรู้ไม่คุ้มค่าแตกต่างจาก ภัทรพร อุตพันธ์ (2551) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านบุคลากร พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย มีเพียงประชาชนบางกลุ่มที่เข้ามาช่วยสอนในวิชาที่ขาดแคลน และสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ พบว่ามีปัญหา คือ ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของ โรงเรียนไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยของชุมชน ระบบการบริหารงบประมาณไม่ดี ครูไม่มี คุณภาพ ช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับภารดี อนันต์นาวิ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ประถมศึกษาพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลทางบวกสูงสุดต่อ

ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือ สถานการณ์โรงเรียน รองลงมาคือคุณลักษณะ ผู้นำของผู้บริหาร และบรรยากาศของโรงเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับ พระครูวุฒิชรรมานันท์ (พิมพ์เทพ พุทธาโณ) (2554, น. 59) ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมและด้านการบริหารบุคคล ตามลำดับ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจากข้อคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ และมีความทันสมัย เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ หลากหลายของนักเรียน ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรมีการเพิ่มเติมทักษะความรู้ ความสามารถในการเชิงวิชาการและการบริหาร โดยการสนับสนุนให้ไปเรียนต่อในระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก หรือ หลักสูตรประกาศนียบัตร ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม ควรมีการรณรงค์ในการรักษาความสะอาดของ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหารงบประมาณควรมีการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีให้เป็นระบบในการเบิกจ่าย

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เป็นเพราะว่า ครูสามารถใช้

คอมพิวเตอร์เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ ครูได้รับการเรียนรู้และพัฒนาด้านหลักสูตร และครูมีการปรับพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเสมอ แตกต่างจาก พระประภาส สิริโกคาพนิชกุล (2553) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า 1. สภาพปัจจุบันมีการบริหารงานวิชาการในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับปัญหามีในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน การสำรวจปัญหาการบริหารงานวิชาการจากคำถามปลายเปิด พบว่า มีปัญหาด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเทียบโอนบางวิชาที่ไม่มีระเบียบที่ชัดเจนทำให้บางวิชาเทียบโอนไม่ได้ และยัง ขาดแคลนคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนนยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษายังมีน้อยเนื่องจากการขาดการอบรมครูให้ทำวิจัย และไม่มีที่ปรึกษาในการทำวิจัย และในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ โครงการรักการอ่านยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และยังใช้แหล่งเรียนรู้ไม่คุ้มค่า แตกต่างจาก ภัทรพร อุตพันธ์ (2551) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านบุคลากร พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย มีเพียงประชาชนบางกลุ่มที่เข้ามาช่วยสอนในวิชาที่ขาดแคลน และสอนภูมิ

ปัญหาท้องถิ่น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมใน ภาคใต้ พบว่ามีปัญหา คือ ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของ โรงเรียนไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ระบบการบริหารงบประมาณไม่ดี ครูไม่มี คุณภาพ ช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับ ภารตินันต์นาวิ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ประถมศึกษา พบว่า ตัวแปรที่ ส่งผลทางบวกสูงสุดต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือ สถานการณ์โรงเรียน รองลงมาคือคุณลักษณะ ผู้นำของผู้บริหาร และบรรยากาศของโรงเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับ พระครูวุฒิชัย มานันท์ (พิมพ์เทพ พุทธาโณ) (2554, น. 59) ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหาร สภาพแวดล้อมและด้านการบริหารบุคคล ตามลำดับ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่ ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจาก ข้อคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็น ประเด็นได้ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ควรมี การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ และมีความทันสมัย เพื่อ เสริมสร้างการเรียนรู้ที่ หลากหลายของ นักเรียน ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการ สนับสนุนให้บุคลากรมีการเพิ่มเติมทักษะ

ความรู้ ความสามารถในการเชิงวิชาการและการ บริหาร โดยการสนับสนุนให้ไปเรียนต่อใน ระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก หรือ หลักสูตรประกาศนียบัตร ด้านการบริหาร สภาพแวดล้อม ควรมีการรณรงค์ในการรักษา ความสะอาดของ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหาร งบประมาณควรมีการจัดทำแผนงบประมาณ ประจำปีให้เป็นระบบในการเบิกจ่าย

ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เป็นเพราะว่า มี การจัดระบบอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการ ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสายงานต่าง ๆ ใน โรงเรียน และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม แตกต่างจาก พระประภาส สิริโกคาพณชกุล (2553) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบันและ ปัญหา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ผล การศึกษา พบว่า 1. สภาพปัจจุบันมีการ บริหารงานวิชาการในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับปัญหามีในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน การสำรวจปัญหาการบริหารงาน วิชาการจากคำถามปลายเปิด พบว่า มีปัญหา ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอน ผลการเรียนรู้มากที่สุด โดยเฉพาะด้านการ เทียบโอนบางวิชาที่ไม่มีระเบียบที่ชัดเจนทำให้ บางวิชาเทียบโอนไม่ได้ และยัง ขาดแคลน คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล เกณฑ์ การให้คะแนนยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยังมีน้อยเนื่องจากการขาดการอบรมครูให้ทำ วิจัย และไม่มีที่ปรึกษาในการทำวิจัย และใน

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ โครงการรักการอ่านยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และยังใช้แหล่งเรียนรู้ไม่คุ้มค่า แตกต่างจาก ภัทรพร อุตพันธ์ (2551) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านบุคลากร พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย มีเพียงประชาชนบางกลุ่มที่เข้ามาช่วยสอนในวิชาที่ขาดแคลน และสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ พบว่ามีปัญหา คือ ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ระบบการบริหารงบประมาณไม่ดี ครูไม่มี คุณภาพ ช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับ การดี อนันต์นาวิ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ประถมศึกษา พบว่า ตัวแปรที่ ส่งผลทางบวกสูงสุดต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือ สถานการณ์โรงเรียน รองลงมาคือคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร และบรรยากาศของโรงเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับพระครูวุฒิชัยธรรมานันท์ (พิมพ์เทพ พุฑฺธฺาโณ) (2554, น. 59) ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารอยู่

ในระดับมากถึง 4 ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมและด้านการบริหารบุคคล ตามลำดับ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจากข้อคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ และมีความทันสมัย เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียน ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรมีการเพิ่มเติมทักษะความรู้ ความสามารถในการเชิงวิชาการและการบริหาร โดยการสนับสนุนให้ไปเรียนต่อในระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก หรือหลักสูตรประกาศนียบัตร ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม ควรมีการรณรงค์ในการรักษาความสะอาดของ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหารงบประมาณควรมีการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีให้เป็นระบบในการเบิกจ่าย

ด้านการกำกับ ติดตาม โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เป็นเพราะว่า ครูสามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนสอนได้ บ้าน วัด โรงเรียน มีการประเมินผล การเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพร่วมกัน และครูมีการใช้ผลการประเมินไปเป็นข้อมูลในการแนะแนวผู้เรียน แตกต่างจาก พระประภาส สิริโกคาพนิชกุล (2553) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5 ผลการศึกษา พบว่า 1. สภาพปัจจุบันมีการ

บริหารงานวิชาการในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับปัญหามีในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน การสำรวจปัญหาการบริหารงาน วิชาการจากคำถามปลายเปิด พบว่า มีปัญหา ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอน ผลการเรียนรู้มากที่สุด โดยเฉพาะด้านการ เทียบโอนบางวิชาที่ไม่มีระเบียบที่ชัดเจนทำให้ บางวิชาเทียบโอนไม่ได้ และยัง ขาดแคลน คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล เกณฑ์ การให้คะแนนยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยังมีน้อยเนื่องจากการขาดการอบรมครูให้ทำ วิจัย และไม่มีที่ปรึกษาในการทำวิจัย และใน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ โครงการรักการอ่านยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม สารการเรียนรู้และยังใช้แหล่งเรียนรู้ไม่คุ้มค่า แตกต่างจาก ภัทรพร อุตพันธ์ (2551) ได้ ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้าน วิชาการ พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด การศึกษาด้านบุคลากร พบว่าชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมน้อย มีเพียงประชาชนบางกลุ่มที่เข้า มาช่วยสอนในวิชาที่ขาดแคลน และสอนภูมิ ปัญหาท้องถิ่น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมใน ภาคใต้ พบว่ามีปัญหา คือ ระบบการ บริหารงานด้านวิชาการของ โรงเรียนไม่เอื้อต่อ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ระบบการ บริหารงบประมาณไม่ดี ครูไม่มี คุณภาพ ช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมี ส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับ ภารดี

อนันต์นาวิ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ประถมศึกษา พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลทางบวกสูงสุดต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือ สถานการณ์โรงเรียน รองลงมาคือคุณลักษณะ ผู้นำของผู้บริหาร และบรรยากาศของโรงเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับ พระครูวุฒิศรร มานันท์ (พิมพ์เทพ พุทธาโณ) (2554, น. 59) ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารอยู่ ในระดับมากทั้ง 4 ด้านเรียงลำดับจากมากไป น้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหาร สภาพแวดล้อมและด้านการบริหารบุคคล ตามลำดับ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่ ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจาก ข้อคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็น ประเด็นได้ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ควรมี การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อที่ใช้ในการเรียนการ สอนให้เพียงพอ และมีความทันสมัย เพื่อ เสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายของ นักเรียน ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการ สนับสนุนให้บุคลากรมีการเพิ่มเติมทักษะ ความรู้ ความสามารถในการเชิงวิชาการและการ บริหาร โดยการสนับสนุนให้ไปเรียนต่อใน ระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก หรือ หลักสูตรประกาศนียบัตร ด้านการบริหาร สภาพแวดล้อม ควรมีการรณรงค์ในการรักษา ความสะอาดของ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหาร

งบประมาณควรมีการจัดทำแผนการเบิกจ่าย
งบประมาณประจำปีให้เป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัด
การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ

ด้านสมรรถนะขององค์กร คือ กำหนด
วิสัยทัศน์ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษา เพื่อประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของโลก
ควรกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้
เป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมด้วยปัญญาพุทธธรรม

ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ วางแผน
งานวิชาการที่ช่วยให้เป้าหมายการสอน
บรรลุผล การวางแผนจัดการเรียนรู้ ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ อบรมผู้นิเทศการสอนให้มี
ความรู้และประสบการณ์ บริการห้องสมุดให้มี
หนังสือและสื่อเพียงพอ

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การ
จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี
การพัฒนาระบบจัดการระเบียบงานการเรียน
การสอนที่ดี อบรมครูให้มีความสามารถใช้
ภาษาสื่อสาร ได้อย่างถูกต้อง จัดระบบสื่อและ
เทคโนโลยีเสริมการเรียนการสอน

ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร
คือ อบรมวิธีการทำให้เกิดชุมชนพุทธธรรมที่
เข้มแข็ง จัดโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนา
ผู้เรียนให้สามารถทำให้โรงเรียนพระปริยัติ
ธรรมแผนกสามัญ เป็นโรงเรียนต้นแบบได้
เสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็น
ศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนก
สามัญของโลก จัดบรรยากาศโดยรอบ
สถานศึกษาให้มีความ

ด้านการกำกับ ติดตาม คือ โรงเรียนเปิด
โอกาสให้บ้านและวัด มีส่วนร่วมในการกำหนด
นโยบาย แผนงาน วัตถุประสงค์ และการ
ติดตามพฤติกรรมผู้เรียน ตรวจสอบและกำกับ
ดูแลการเรียนการสอน อบรมการทำวิจัยในชั้น
เรียนและวางแผนการนิเทศภายในอย่างเป็น
ระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ
ศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติ
ธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5 ควรวางแผน
งานวิชาการ การพัฒนาระบบการบริหารการ
เรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้นแบบ
การทำวิจัยในชั้นเรียน ควรกำหนดวิสัยทัศน์
ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระ
ปริยัติธรรมแผนกสามัญของโลก การวางแผน
งานวิชาการ การพัฒนาระบบการบริหารการ
เรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้นแบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมกำหนด
วิสัยทัศน์ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญของโลกของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 5

ควรวิจัยเรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียนของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 5

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระครูวุฒิธรรมมานันท์ (พิมพ์เทพ พุทธาโณ). (2554). *ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระประภาส สิริโกคาพณิกุล. (2553). การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2. *วิทยาทจารย์*, 111(2), 57-59.
- ภัทรพร อุตพันธ์. (2551). *แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2564, จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/52620>
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มนตรี.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *ข้อมูลการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองพุทธศาสนศึกษาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนา.

แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร GUIDELINES FOR QUALITY ASSURANCE AT PROGRAM LEVEL

ปาริชาติ บัวเจริญ*

Parichat Buacharoen

ประภัสสร สมสถาน*

Prapatsorn Somsathan

Corresponding Author E-mail: parichat_b@payap.ac.th

บทคัดย่อ

การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรเป็นแกนสำคัญเพื่อวางแผนแนวทางการจัดการศึกษา กำหนดทิศทางของการศึกษาที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้างเจตคติ ตลอดจนการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และส่งผลทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการกำหนดจุดมุ่งหมายจะบอกถึงความมุ่งหวังว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน

สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร เพื่อสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้ และผลิตบัณฑิต ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มากขึ้น และการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 โดยมีการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของหลักสูตร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานการศึกษา

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษา

ABSTRACT

Quality assurance of higher education requires quality assurance of curriculum education. The curriculum is the core to plan the approach to educational management. The researcher determines the direction of education to instruct. Enhancing attitudes throughout practice in various areas to enable learners to improve their learning outcomes. The curriculum is at the heart of teaching and learning. This enables education to progress towards the goals set out and results in effective and quality education. Developing a good curriculum must be in line with the

* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ

needs of the learner and society. It has meaning for the life of learners, is flexible as appropriate, and is created with the cooperation of stakeholders to provide quality courses. In the process of developing a curriculum, the aim will tell you the hope of developing students to be qualified and knowledgeable, skilled, and attitude-based, which guide the determination of material. Teaching activities and learning experiences, have measured and evaluated learners' learning.

Higher education institutions need to develop system and mechanisms for quality assurance of curriculum education. To reassure society that they can develop knowledge and produce graduates, respond to the national development strategy more and establish international competitiveness, the quality assurance system must meet the intent of the National Education Act B.E. 2562 (2019). with review and evaluation of the performance of the curriculum to benefit stakeholders, ensuring that higher education institutions can produce quality educational productivity and meet educational standards.

Keywords: Quality assurance

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่เกี่ยวข้องกับ การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้เกี่ยวกับ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานของ สถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพภายในเป็นการสร้างระบบและกลไกในการพัฒนา ติดตามตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และระดับคุณภาพตามมาตรฐาน ที่ กำหนดโดยสถานศึกษาและ/หรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษากำหนดให้มี ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพ

ภายในเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อสภาสถาบัน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งภารกิจหลักสถาบันอุดมศึกษา มี 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจ ทั้ง 4 ประการดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว ปัจจุบันมี ปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ ปัจจัยดังกล่าว คือ

1. คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและบัณฑิตภายในประเทศที่มีแนวโน้มแตกต่างกัน

มากขึ้นซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมโดยรวมของ ประเทศในระยะยาว

2. ความท้าทายของโลกาภิวัตน์ต่อการอุดมศึกษา ทั้งในประเด็นการบริการการศึกษา ข้ามพรมแดนและการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและบัณฑิต การประกอบอาชีพของบัณฑิตในอนาคต อันเป็นผลจากการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทั้งสองประเด็นต้องการการรับประกันของคุณภาพการศึกษา

3. สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็น ที่จะต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้และผลิตบัณฑิต ตอบสนองต่อ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มากขึ้นไม่ว่าจะ เป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับ สากล การพัฒนาภาคการผลิต ทั้งอุตสาหกรรม และบริการ การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็น อยู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน

4. สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ข้อมูลสาธารณะ (Public information) ที่ เป็นประโยชน์ ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป

5. สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม (Participation) มี ค ว า ม โ ป ร ง ใ ส (Transparency) และมีความรับผิดชอบซึ่งตรวจสอบได้ (Accountability) ตามหลักธรรมาภิบาล

6. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 “มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง สำหรับระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวง อื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562, น. 51)

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาระดับ

หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนาไปสู่วิสัยทัศน์ และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยมีการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด ดังนั้น คณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้มีกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561, 2561, น. 19) มุ่งเน้น

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นกลไกระดับหน่วยงานในการส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามหลักการข้างต้น โดยมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยจะครอบคลุมด้านผลลัพธ์ผู้เรียน การวิจัยและนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่ สังคม ศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทย และการบริหารจัดการ ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน โดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณลักษณะของคนไทยที่ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยมาตรฐานการอุดมศึกษา ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน จะมุ่งเน้น คือ

1. เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ในการสร้างสัมมา อาชีพ ความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีทักษะการ เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นผู้มีคุณธรรม ความ เพียร มุ่งมั่น มานะ บากบั่น และยึดมั่นใน จรรยาบรรณวิชาชีพ

2. เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มี ทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไข ปัญหาสังคม มีคุณลักษณะความเป็น ผู้ประกอบการ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของ สังคมและของโลก สามารถสร้างโอกาสและ เพิ่มมูลค่าให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และ ประเทศ

3. เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง รู้คุณค่าและรักความเป็นไทย ร่วมมือร่วมพลัง เพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาและเสริมสร้างสันติ สุข อย่างยั่งยืนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประชาคมโลก (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2562)

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแกนสำคัญในการวางแผนทางการจัดการศึกษา เป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้าง เจตคติ ตลอดจนการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และทำให้การศึกษา มีประสิทธิภาพ หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอม ผู้เรียนที่ดีและมีคุณภาพ ขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่า ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติ อย่างไร การพัฒนาหลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องรู้ถึง ปัญหา สภาพของปัญหาก่อนแล้วจึงระดม ความคิดในการแก้ไขปัญหา หลักสูตรที่ดีต้อง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและ สังคม มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และสร้างขึ้น ด้วยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หลายฝ่ายเพื่อให้หลักสูตรที่ผ่านการพัฒนานั้น มีคุณภาพ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการ กำหนดจุดมุ่งหมายเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ขั้นตอนหนึ่ง เพราะจะบอกถึงความมุ่งหวังว่า จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและความรู้ ความสามารถในการลักษณะใดรวมทั้งยังเป็น แนวทาง ในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งการวัด

และประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรจึงต้องพิจารณากำหนด จุดประสงค์อย่างรอบคอบ กำหนดอย่าง ชัดเจนและเหมาะสมสอดคล้องกับปรัชญาและ ค่านิยมของสังคม สภาพปัญหาและความ ต้องการของสังคมและผู้เรียน ตลอดจนมีความ สมดุลระหว่างความรู้และทักษะหรือระหว่าง ทฤษฎีกับการปฏิบัติ

การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบ หลักสูตร ให้เป็นไปตามมาตรฐานการ ศึกษาศาสนาอันอุดมศึกษาจะต้องมีการ วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้น เพื่อ กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ใน ระดับสถาบัน ซึ่งหลักสูตรจะได้นำข้อมูลไปใช้ ในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับ หลักสูตร และ การออกแบบกระบวนการเรียน การสอน ได้แก่ การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ ระดับรายวิชา การเขียนจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม การกำหนดวิธีสอน วิธีการวัดผล และประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ ทักษะความสามารถ และสมรรถนะวิชาชีพ ตามความต้องการผู้ใช้บัณฑิต สถาน ประกอบการ และตลาดแรงงานทั้งในประเทศ และนานาชาติ ดังนั้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ของ หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา หลักสูตรและการออกแบบหลักสูตร ส่วนการ นำหลักสูตรไปใช้ และการบริหารหลักสูตรเป็น กระบวนการในการดำเนินการที่มีผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักศึกษา อาจารย์ ผู้สอน เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน และสื่อการ สอน คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ที่เป็น สิ่ง สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของ

หลักสูตร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร โดยใช้ระบบ การประกันคุณภาพภายในของสำนัก คณะกรรมการการอุดมศึกษา (Internal Quality Assurance : IQA) เริ่ม ตั้งแต่ปี การศึกษา 2557 และต่อมาได้มีการยกระดับ คุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร โดยนำเอา ระบบคุณภาพการศึกษาที่ยอมรับในระดับ สากล มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อาทิเช่น ระบบการประกันคุณภาพเครือข่าย มหาวิทยาลัยอาเซียนระดับหลักสูตร (Asean University Network Quality Assurance : AUN-QA) เกณฑ์ AUN-QA นั้นเป็นระบบการ รับรองคุณภาพและมาตรฐานระดับหลักสูตร เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล มี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้ เป็นมาตรฐานเดียวกันในกลุ่มประเทศอาเซียน 2) เพื่อเป็นมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนผู้เรียน ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 3) เพื่อมุ่งสู่ การเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจารย์ และบุคลากรของ สถาบันอุดมศึกษา 4) เพื่อสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้าน คุณภาพการศึกษาในเขตภูมิภาคอื่น ทำให้ กรอบมาตรฐานคุณภาพระดับอุดมศึกษามี ความสอดคล้องกัน 5) เพื่อยกระดับความ เชี่ยวชาญในด้านการประกันคุณภาพของกลุ่ม ประเทศอาเซียน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเกณฑ์ AUN-QA นั้นเป็นแนวทางที่สามารถนำ หลักสูตรสู่ความเป็นสากล (Internalization) ได้ หลักการและเหตุผลของ เกณฑ์ AUN-QA มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับ คุณภาพของ บัณฑิต ความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต สถาน

ประกอบการและตลาดแรงงาน การสร้างความ เป็นสากลให้กับสายอาชีพ และการมุ่งสู่ความ เป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) การปกป้อง ลูกค้าหรือผู้ใช้บัณฑิต การขยายขอบเขต การศึกษาจากมหาวิทยาลัยชั้นนำสู่การ อุดมศึกษาในระดับมวลชน การตอบสนองต่อ ความต้องการของสังคม การให้ความสำคัญ อย่างยิ่งกับคุณภาพของการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา และการสร้างโอกาสในการ แลกเปลี่ยนผู้เรียนและความร่วมมือระหว่าง ประเทศ

หลักการสำคัญของเกณฑ์ AUN-QA เป็น การมุ่งเน้นให้เกิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งเน้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Learning : OBE) กล่าวคือ มุ่งเน้นการ พิจารณาการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ และ การออกแบบกระบวนการในการบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่ง สู่ผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยระบบ การดำเนินการของเกณฑ์ AUN-QA มีความ สำคัญของการดำเนินการ คือ การ กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา พิจารณา ผลสำเร็จของหลักสูตรที่เห็นแนวโน้มดีขึ้น ในช่วงอย่างน้อย 3-5 ปี หรือ นักศึกษาสำเร็จ การศึกษาแล้ว 3-5 รุ่น การตรวจประเมินไม่มี เกณฑ์ในรูปแบบของตัวเลขขั้นต่ำ แต่เน้นการ พิจารณาตามบริบทการวางแผนบริหาร หลักสูตรที่มีความสอดคล้องกัน บัณฑิตที่ สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรเป็นผู้ที่สะท้อน คุณภาพของหลักสูตร ดังนั้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่หลักสูตรคาดหวังให้เกิดขึ้นจึงควรเป็นส่วน สำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการ หลักสูตร โดยการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ คาดหวังนั้นควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

การครอบคลุมทั้งความรู้และทักษะทั่วไป รวมทั้ง ความรู้และทักษะเฉพาะทางของ สาขาวิชานั้น ๆ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ จะทำให้บัณฑิตสามารถพัฒนาตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง การให้ความสำคัญกับความมุ่งมั่น หวัง ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพิจารณา คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของ มหาวิทยาลัย อันแสดงถึงอัตลักษณ์ของ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมาพิจารณาให้ตรงกับ ความคาดหวังของหลักสูตร

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับโปรแกรม หรือระดับหลักสูตรการศึกษา

รูปแบบการประกันคุณภาพระดับ โปรแกรมหรือระดับหลักสูตรเน้นที่การจัดการ เรียนการสอนโดยพิจารณาคุณภาพภายใน 3 มิติ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ ผลผลิต/ผลลัพธ์ โดยมีรูปแบบเริ่มจากผลการ ลัพธ์เรียนรู้ที่คาดหวังที่จะให้เกิดกับตัวผู้เรียน การแปลงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังไปสู่ โปรแกรมการศึกษาและวิธีที่จะทำให้บรรลุผล สมฤทธิ์ผ่านกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การประเมินคุณภาพ ระดับโปรแกรมการศึกษาหรือระดับหลักสูตร การศึกษาของเกณฑ์ AUN-QA ใช้ระบบการ ประเมินจากคะแนนเต็ม 7 ในลักษณะมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating scale) เกณฑ์การ ประเมินคุณภาพระดับโปรแกรมหรือระดับ หลักสูตรการศึกษา ประกอบด้วย เกณฑ์ AUN-QA (Version 4.0) 8 เกณฑ์หลักและใน แต่ละเกณฑ์ยังประกอบด้วยเกณฑ์การ พิจารณาย่อย ๆ 53 ข้อกำหนด สำหรับเกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) ประกอบด้วย 11 เกณฑ์หลัก ในการประเมินคุณภาพสามารถ

สรุปแนวคิดของเกณฑ์ AUN-QA ได้ กล่าวคือ เกณฑ์ AUN-QA มุ่งเน้นการเชื่อมโยงและสอดคล้องกันระหว่างการออกแบบเป้าหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Expected Learning Outcomes) การออกแบบกลยุทธ์ การเรียนการสอน (Learning Strategies) และการออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ (Student Assessment)

จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ AUN-QA มุ่งเน้นให้ หลักสูตรมีความสอดคล้องระหว่างการออกแบบเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน การออกแบบกลยุทธ์การเรียนการสอน และการออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ หรือ อาจกล่าวได้ว่ามุ่งเน้นการดำเนินการอย่างเป็นระบบนั่นเอง หากหลักสูตรมีการวางแผนการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และการจัดกระทำข้อมูลของหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ เช่น ผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต ผู้สอน สถาบัน รวมถึงหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ การดำเนินการอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดประโยชน์กับหน่วยงานระดับคณะ/วิทยาลัย ที่ดำเนินการบริหารหลักสูตร กล่าวคือ เมื่อคณะดำเนินการพัฒนาคุณภาพตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศแล้ว การดำเนินการบริหารหลักสูตรตามแนวทางเกณฑ์ AUN-QA นั้นจะเป็นการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการทำงานในด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจหลักของคณะ และมหาวิทยาลัย ในครั้งนี้ จะกล่าวถึงระบบคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร เกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) มีรายละเอียดของแต่ละเกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) ประกอบด้วย 11 เกณฑ์หลัก

ดังต่อไปนี้ (ASEAN University Network, 2015)

1. Expected Learning Outcomes หมายถึง ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง หลักสูตรมีการสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างชัดเจนและแปลงลงสู่หลักสูตร สนับสนุนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังครอบคลุมความรู้และทักษะทั่วไปและเฉพาะทาง และสะท้อนถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกระบวนการกำหนด ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ซึ่งประกอบด้วย การนำความต้องการของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) ได้แก่ นักศึกษา ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต และการนำ มคอ.1 มาตรฐานทางวิชาการที่ยอมรับตามหลักวิชาชีพ สมาคมวิชาชีพในสาขาวิชานั้น ๆ สมรรถนะสากลที่พึงประสงค์มาร่วมในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) นอกจากนี้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจัดประชุมทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของหลักสูตรโดยรับฟังเสียงสะท้อนของนักศึกษาผ่านผลการประเมินการเรียนการสอน และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิตจากวิชาฝึกงาน สหกิจศึกษา รวมทั้งผลการประเมินของผู้ประกอบการจากการนิเทศ วิชาฝึกงาน สหกิจศึกษา

2. Programme Specification หมายถึง ข้อกำหนดของหลักสูตร ชุดเอกสารที่แสดงถึงหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยสรุปและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง โครงสร้างรายวิชา เมทริกซ์ที่แสดงวิธีการที่ทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรบรรลุเป้าหมายโดยผ่านรายวิชา

รายละเอียดของรายวิชาต่าง ๆ ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตรมีความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และแสดงวิธีการได้มาซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าว รวมถึงมีการสื่อสารข้อมูลของหลักสูตรไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. Programme Structure and Content หมายถึง โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะทั่วไป และเฉพาะทาง สะท้อนถึงวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยวิชาแต่ละ วิชาเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง มีการบูรณาการระหว่างวิชา แสดงให้เห็น ถึงความกว้างและความลึกของเนื้อหา และมีรายละเอียดวิชาพื้นฐาน วิชาชั้นกลาง วิชาเฉพาะทาง และ Project Thesis หรือ Dissertation

4. Teaching and Learning Strategy หมายถึง กลยุทธ์การเรียนการสอน คณะหรือภาควิชาแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์การสอนและการเรียนอย่างชัดเจน สามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้ความรู้ดังกล่าวในเชิงวิชาการได้ และมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

5. Student Assessment หมายถึง การประเมินผู้เรียน ซึ่งการประเมินผู้เรียนเริ่มตั้งแต่กระบวนการรับผู้เรียนเข้าศึกษา ระหว่างเรียน และการสอบเพื่อจบการศึกษา โดยมีหลักเกณฑ์ที่ ชัดเจน มีวิธีการประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ที่หลากหลาย ชัดเจน และครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

6. Academic Staff Quality หมายถึง คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ มีการวางแผนบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว การกำหนดสัดส่วนภาระงาน การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร และระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีจำนวนเหมาะสมและเพียงพอสำหรับหลักสูตร มีการรับสมัคร และเลื่อนตำแหน่งอย่างเป็นธรรม การกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ของบุคลากรอย่างชัดเจน การจัดสรรงานมีความเหมาะสมกับคุณสมบัติประสบการณ์ และทักษะ ภาระงานและ แรงจูงใจสนับสนุนคุณภาพการเรียนการสอน มีกฎระเบียบที่มีมาตรฐาน มีการวางแผนการเลิกจ้างและการเกษียณอายุ

7. Support Staff Quality หมายถึง คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน มีการวางแผนบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีระบบการสรรหาคัดเลือก การมอบหมายงาน เลื่อนขั้นตำแหน่งที่ชัดเจน และได้รับการสื่อสารให้บุคลากรทราบ และมีระบบการฝึกอบรมและพัฒนา ตลอดจนระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรสายสนับสนุน ได้แก่ บุคลากรที่ให้บริการในห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ศูนย์คอมพิวเตอร์และการให้บริการผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ และมีจำนวนเพียงพอที่จะให้บริการในระดับที่ทำให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ

8. Student Quality and Support หมายถึง คุณภาพผู้เรียนและการสนับสนุนผู้เรียน หลักสูตรมีนโยบายการรับผู้เรียนที่ชัดเจน มีกระบวนการรับผู้เรียนที่เหมาะสม และการจัดการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้

ในหลักสูตร มีระบบการติดตาม ความก้าวหน้าของผู้เรียน กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การวิจัยและคุณภาพชีวิตโดยรวม

9. Facilities and Infrastructure หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน หลักสูตรมีทรัพยากรทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องที่ใช้จัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอและฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันสมัย รวมทั้งการปฏิบัติตามมาตรฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัย

10. Quality Enhancement หมายถึง การพัฒนาคุณภาพ หลักสูตรได้รับการทบทวนและพัฒนาปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลและผลสะท้อนกลับจากผู้เรียน ผู้สอน ศิษย์เก่า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากอุตสาหกรรมหรือสายอาชีพนั้น ๆ โดยมีระบบการรับฟังผลสะท้อนกลับที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน

11. Output หมายถึง ผลผลิต หลักสูตรมีการประเมินและเทียบเคียงคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาได้แก่ อัตราการสำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ และอัตราการลาออกกลางคันอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เวลาเรียนเฉลี่ยที่ผู้เรียนเรียนจบ อัตราการจ้างงาน กิจกรรมการวิจัยของผู้เรียนได้รับการประเมินและเทียบเคียง ความพึงพอใจของผู้เรียน บุคลากร ศิษย์เก่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ได้รับการประเมินและเทียบเคียงอย่างเป็นระบบ และหลักสูตรสามารถบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

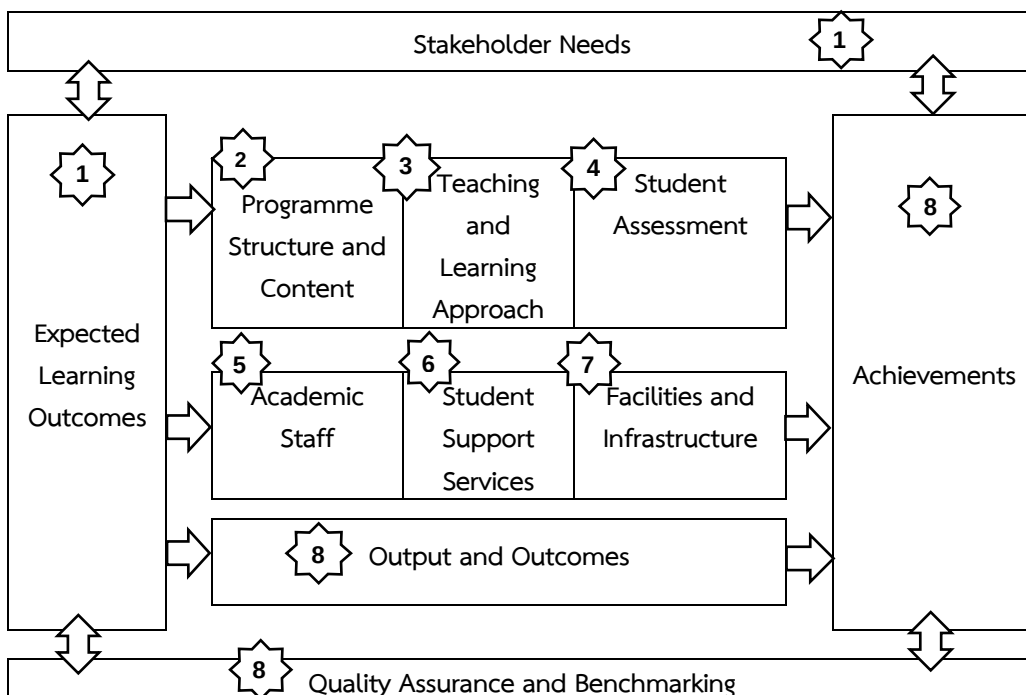
ระบบคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร เกณฑ์ AUN-QA ได้พัฒนาเกณฑ์เป็น AUN-QA (Version 4.0) ประกอบด้วย 8 เกณฑ์หลัก โดยมีการรวมบางเกณฑ์ AUN-QA (Version 3.0) ซึ่งประกอบด้วย 11 เกณฑ์หลัก ดังแผนภูมิ Changes to AUN-QA Assessment Criteria at Programme Level ข้างล่างนี้

AUN-QA V3.0	AUN-QA V4.0
1.0 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes)	1.0 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes)
2.0 ข้อกำหนดของหลักสูตร (Programme Specification)	2.0 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (Programme Structure and Content)
3.0 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (Programme Structure and Content)	
4.0 กลยุทธ์การเรียนการสอน (Teaching and Learning Approach)	3.0 กลยุทธ์การเรียนการสอน (Teaching and Learning Approach)
5.0 การประเมินผู้เรียน (Student Assessment)	4.0 การประเมินผู้เรียน (Student Assessment)

AUN-QA V3.0	AUN-QA V4.0
6.0 คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ (Academic Staff Quality)	5.0 บุคลากรสายวิชาการ (Academic Staff)
7.0 คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (Support Staff Quality)	6.0 บริการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Services)
8.0 คุณภาพผู้เรียนและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Quality and Support)	
9.0 สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้าง พื้นฐาน (Facilities and Infrastructure)	7.0 สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้าง พื้นฐาน (Facilities and Infrastructure)
10.0 การพัฒนาคุณภาพ (Quality Enhancement)	บูรณาการเข้ากับเกณฑ์อื่น ๆ (Integrated into the other criteria)
11.0 ผลผลิต (Output)	8.0 ผลผลิตและผลลัพธ์ (Output and Outcomes)

แผนภูมิ 1 Changes to AUN-QA Assessment Criteria at Programme Level (ASEAN University Network, 2020, p. 14)

AUN-QA Version 4.0



ภาพที่ 1 AUN-QA Assessment Model at the Programme Level (Version 4.0)
(ASEAN University Network, 2020, p. 12)

การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA จะมีเกณฑ์การวัด 7 ระดับ เพื่อให้มหาวิทยาลัยและผู้ ประเมินใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบวัดระดับคุณภาพว่ามีความก้าวหน้ามากน้อยถึงระดับใด โดยใช้เกณฑ์ 7 ระดับ ตามรายละเอียดต่อไปนี้

ระดับ 1 คุณภาพไม่เพียงพออย่างชัดเจน ไม่ปรากฏผลการดำเนินการ ไม่มีเอกสาร ไม่มีแผน หรือไม่มีหลักฐานที่สนับสนุนการดำเนินงาน คุณภาพไม่เพียงพออย่างชัดเจน จำเป็นต้องปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาอย่างเร่งด่วน

ระดับ 2 คุณภาพไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการปรับปรุง มีการวางแผนแต่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ เนื่องจากข้อมูล เอกสาร และหลักฐานไม่เพียงพอในการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา

ระดับ 3 คุณภาพไม่เพียงพอ แต่การปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาเพียงเล็กน้อยสามารถทำให้มีคุณภาพ เพียงพอได้ มีเอกสาร แต่ยังไม่เชื่อมโยงต่อการปฏิบัติ หรือมีการดำเนินการตามเกณฑ์ประกันคุณภาพ พบแนวทางการพัฒนาบ้าง มีหลักฐาน เอกสาร บ้าง แต่ขาดความชัดเจน ผลการดำเนินงานยังไม่สมบูรณ์ในบางผลลัพธ์

ระดับ 4 มีคุณภาพของการดำเนินการของหลักสูตรตามเกณฑ์ มีเอกสาร และหลักฐานการดำเนินการตามเกณฑ์ ผลลัพธ์เกิดขึ้นตามที่คาดหวัง

ระดับ 5 มีคุณภาพของการดำเนินการของหลักสูตรดีกว่าเกณฑ์ มีเอกสาร และหลักฐานชัดเจนที่แสดงถึงการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเกณฑ์ส่งผลให้ เกิดผลดีในการพัฒนาระบบ

ระดับ 6 เป็นตัวอย่างของแนวปฏิบัติที่ดี มีเอกสาร หลักฐานสนับสนุนที่ดีตามเกณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลลัพธ์การดำเนินการที่ดี และมี แนวโน้มผลการดำเนินการในเชิงบวก

ระดับ 7 ระดับดีเยี่ยม เป็นแนวปฏิบัติในระดับโลกหรือแนวปฏิบัติชั้นนำ มีการดำเนินการตามเกณฑ์อย่างมีนวัตกรรม มีผลลัพธ์ที่โดดเด่นในระดับโลก มีแนวโน้มเชิงบวกให้ เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งผลงานการดำเนินงานสามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติชั้นนำได้

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes : ELOs)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes : ELOs) ของหลักสูตรถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตบัณฑิต โดยกระบวนการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) หรือ อาจจะเรียกว่า PLOs (Programme Learning Outcomes) ซึ่ง ประกอบด้วย การนำความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Needs :SHs' Need) ได้แก่ นักศึกษา ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต และนำ มคอ.1 มาตรฐานทางวิชาการที่ยอมรับตามหลักวิชาชีพ สมาคมวิชาชีพในสาขาวิชานั้น ๆ มาตรฐานสากล สมรรถนะที่พึงประสงค์ในการประกอบอาชีพ มาร่วมในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) นอกจากนี้ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจัดประชุม ทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของหลักสูตรโดยรับฟังเสียงสะท้อนของ นักศึกษาผ่านผลการประเมินการเรียนการสอน และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้ใช้

บัณฑิตจากวิชาฝึกงานสหกิจศึกษา รวบรวมผลการประเมินของ ผู้ประกอบการจากการนิเทศก์วิชาฝึกงานสหกิจศึกษา

การเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ยึดหลักการของพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) โดยใช้คำกริยาที่บ่งบอกพฤติกรรมที่สังเกตได้และวัดพฤติกรรมได้ พฤติกรรมการณ์เรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) แบ่งเป็น 6 ระดับชั้น ได้แก่ ความรู้ความจำ (Remember) ความเข้าใจ (Understand) การประยุกต์ความรู้ (Apply) การวิเคราะห์ (Analyze) การประเมิน (Evaluate) และ ความคิดสร้างสรรค์ (Create) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ต้องมีลักษณะเป็นการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome Based Education : OBE) โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) มีความเชื่อมโยง (Alignment) กับวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ในระดับมหาวิทยาลัย คณะ และสาขาวิชา นอกจากนี้ คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตลาดแรงงาน หรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งสามารถอธิบายชี้ให้เห็นถึงการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของหลักสูตรต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยหลักสูตรมีปรัชญาการศึกษา และมีการนำปรัชญาการศึกษาไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาเฉพาะ (Subject Specific Learning Outcomes : SSLOs) และผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาทั่วไป (Generic Learning Outcomes : GLOs) หลักสูตรมีการสื่อสารปรัชญาการศึกษาไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(Stakeholders :SHs) ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ผู้สอน โดยสื่อสารผ่าน แผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 มคอ.4) เว็บไซต์ หรือเพจหลักสูตร สื่อการสอนในรายวิชา และการประชุมผู้ปกครองนักศึกษา

การสร้างและออกแบบ ผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาเฉพาะ (SSLOs) และ ผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาทั่วไป (GLOs) ให้ครอบคลุมผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) โดยกำหนดจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) หลักสูตรนำเอาผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาเฉพาะ (SSLOs) และ ผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาทั่วไป (GLOs) กระจายลงในรายวิชาโดยกำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (Course Learning Outcome : CLOs) ของแต่ละรายวิชาในแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 มคอ.4) หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษาหลักสูตรจะต้องมีการประชุมเพื่อทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) โดยวิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (CLOs) ที่กำหนดไว้ใน แผนการสอนรายวิชา ทฤษฎี (มคอ.3) เทียบกับ การรายงานผลการดำเนินการสอน (มคอ.5) และแผนการสอนรายวิชาปฏิบัติ (มคอ.4) เทียบกับการรายงานผลการดำเนินการสอน (มคอ.6) เพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ของผู้เรียนในแต่ละรายวิชา ดังนั้นหลักสูตรต้องทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา (CLOs) ทุกภาคการศึกษา และปีการศึกษา โดยทำการสำรวจความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) อาจใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักศึกษา ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต แล้วนำผลการ

สำรวจมาพิจารณาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) โดยการสร้างตารางความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs) กับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความต้องการความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ และทักษะของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้วยการทบทวนความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (SHs' Need) ทุกปีการศึกษา

การศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcomes-based education : OBE) หมายถึง การออกแบบหลักสูตรบนพื้นฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และจะบรรลุผลเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาของหลักสูตร การศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์นี้จะมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ของการเรียนเป็นสำคัญ โดยมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และอุปนิสัยในการคิดสิ่งที่ผู้เรียนถูกคาดหวังให้เรียนจะมีการระบุไว้อย่างชัดเจนและแสดงออกมาในรูปของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังมาจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งนำไปสู่การสร้างหลักสูตร ทั้งนี้ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจะเน้นความสำเร็จของผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าจุดมุ่งหมายของผู้สอนที่มักจะเขียนในรูปของเป้าหมาย เป้าประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร นอกจากนี้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ควรจะเขียนในสิ่งที่กระบวนการเรียนการสอน จะสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ที่สังเกตและวัดผลประเมินผลได้ นอกจากนี้การออกแบบหลักสูตรควรคำนึงถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลที่จะช่วยให้ ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง Biggs และ Tang (2003) เรียกกระบวนการดังกล่าวว่า “ความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง” (Constructive

alignment) คำว่า “เชิงโครงสร้าง” (Constructive) หมายถึง แนวคิดที่ว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และสร้างความหมายได้โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกัน ส่วน “ความสอดคล้อง” หมายถึงสถานการณ์ที่มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลที่สอดคล้องกันเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างในรายวิชาต่าง ๆ หมายรวมถึง การระบุถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังที่สามารถวัดผลได้ การเลือกใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง การประเมินว่าผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังได้ดีเพียงใด การประเมินผลผู้เรียนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ส่งผลโดยตรงต่ออาชีพในอนาคตของผู้เรียน ดังนั้นจึงต้องดำเนินการอย่างเชี่ยวชาญและคำนึงถึงองค์ความรู้ทั้งหลายที่มีอยู่ในขั้นตอนการทดสอบ การวัดผล และการประเมินผล ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันอุดมศึกษา ทั้งในด้านประสิทธิภาพการสอนและการสนับสนุนผู้เรียน การประเมินผล ผู้เรียนควรจะต้องได้รับการออกแบบให้วัดผลความสำเร็จตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

การประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเกณฑ์ AUN-QA เป็นการประกันคุณภาพและพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของหลักสูตรในสถาบันการศึกษา หากในอนาคตมีการปรับใช้การประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของโลก ประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มเติมนอกจากการประกัน

คุณภาพภายในระดับหลักสูตร คือ 1) การได้รับความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอาเซียน หลักสูตรได้มาตรฐานเทียบเคียงเกณฑ์คุณภาพการศึกษาระดับอาเซียน 2) นักศึกษาในกลุ่มอาเซียนมีความสนใจเข้ามาเรียนหลักสูตรในประเทศไทยมากขึ้น ทั้งนี้เกณฑ์ AUN-QA สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การเข้ามาศึกษาต่อ 3) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ผู้ประกอบการองค์กร รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) หลักสูตรได้การรับรองคุณภาพหรือประกาศนียบัตรจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Certificate) ซึ่งเป็นการยอมรับที่มีความน่าเชื่อถือในระดับประเทศและระดับนานาชาติ 5) ความได้เปรียบในการแข่งขันระดับสากล และ/หรือ ในประเทศอย่างยั่งยืน (Sustainability) 6) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาต่างประเทศได้หลากหลาย เช่น การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การเทียบโอนรายวิชา การสร้างหลักสูตรร่วม เป็นต้น 7) แนวทางในการพัฒนาความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน การวิจัยสำหรับอาจารย์อันจะนำไปสู่ การเกิดนวัตกรรมใหม่ 8) บัณฑิตมีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้จ้างงาน หรือสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

บทสรุป

หลักสูตรมีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังได้รับการจัดทำขึ้นอย่างเหมาะสมตามหลักผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning taxonomy) โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด

ขึ้นสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยและมีการสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด หลักสูตรแสดงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยถูกออกแบบมาและได้รับการจัดรูปแบบอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังประกอบด้วยทั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ทั่วไป (ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารต่าง ๆ ทั้ง การเขียน การพูด การแก้ไขปัญหา เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการทำงานเป็นทีม ฯลฯ) และผลลัพธ์การเรียนรู้เฉพาะทาง (ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และทักษะของสาขาวิชา) มีการรวบรวมข้อกำหนดหรือความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครบถ้วน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจะสามารถบรรลุกับผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร ซึ่งมีการแสวงหาวิธีการปรับปรุงและหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีการสร้างและการรักษาความมั่นใจและความเชื่อถือแก่นักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับอุดมศึกษา ผ่านการประกันคุณภาพที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทำให้มั่นใจว่าหลักสูตรนั้น ได้รับการออกแบบที่ดี มีการกำกับดูแล และการตรวจสอบคุณภาพเป็นประจำเพื่อรับประกันความสอดคล้องและคุณภาพที่ใช้การประกันคุณภาพและการปรับปรุงหลักสูตรตามความคาดหวัง รวมถึงการออกแบบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้

งานวิจัยในการสอน การวัดผลประเมินผล นักศึกษา ทรัพยากรสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการต่าง ๆ ตลอดจนกลไกการรับข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

แหล่งอ้างอิง

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 17 สิงหาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนพิเศษ 199 ง. หน้า 19-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49-53.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เอกสารการบรรยายพิเศษ มาตรฐานการศึกษาสู่การยกระดับคุณภาพคนไทย 4.0*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ASEAN University Network. (2015). *Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 3.0*. Bangkok: ASEAN University Network.

ASEAN University Network. (2020). *The Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 4.0*. Bangkok: ASEAN University Network.

Biggs, J., & Tang, C. (2003). *Teaching for Quality Learning at University* (2nd ed.). England: McGraw Hill.

การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนด้วยศาสตร์พระราชา
และหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม

THE REDUCTION OF INEQUALITY AND DEVELOPMENT A QUALITY OF LIFE FOR
COMMUNITY BY THE KINGS PHILOSOPHY AND
DHAMMIKATTHASANGWATTANIKTAM

อภิชาติ เหมือยไธสง *

Aphichit Mueathaisong

อาทิตย์ ผ่านพูล *

Artit Phanphoon

Corresponding Author E-mail: chit2u@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และวิธีการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนด้วยศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ได้แก่ 1) นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐ 2) การยกระดับการค้าระหว่างประเทศเนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้า 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี 4) โครงสร้างทางภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกลุ่มคนที่มีรายได้สูง จากปัจจัยข้างต้นทำให้ประชาชนแต่ละกลุ่มมีรายได้ที่แตกต่างกันและยังส่งผลให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีจำนวนเพิ่มขึ้น การศึกษาวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า การประยุกต์ใช้หลักศาสตร์พระราชาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้ โดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานหลักสัมมาอาชีวะ กล่าวคือรู้จักความพอประมาณ ความพอเพียง รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ประมาท และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมสอนให้ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตโดยเริ่มจากการรู้จักประกอบสัมมาชีพ การรู้จักแบ่งเก็บแบ่งใช้ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ การคบมิตรที่ดีคอยแนะประโยชน์ให้ และการใช้ชีวิตให้เหมาะสมตามกำลังทรัพย์ของตน กล่าวโดยสรุป การยึดหลักธรรม 2 ประการนี้ จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และยังสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ศาสตร์พระราชา, หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม

ABSTRACT

This article aimed to study income inequality and the way to improve the quality of life of the community members through the King's Philosophy on sufficiency economy and *Ditthadhammikattasangwattanikkadhamma*. The study revealed the causes of income inequality namely: 1) government imbalanced development policies; 2) increase in international trade levels due to trade liberalization; 3) technological advancement; 4) tax structures and tax incentives for people with high income. The aforementioned factors make people have different

* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

levels of income, and raise the number of people with low incomes increases dramatically. According to the study, applying the King's philosophy on sufficiency economy and the principle of *Ditthadhammikattasangwattanikkadhamma* is the way to improve the quality of life as well as reduce income inequality. That is to say, the sufficiency economy guides people to live on the basis of the right livelihood—having moderation and sufficiency in life, self-reliance, carelessness, and not harming oneself and others. The *Ditthadhammikattasangwattanikkadhamma* suggests people use wisdom in living their lives, by starting from seeking *Sammacheep* (honest livelihood), using belonging carefully, associating with good friends who always provide good and beneficial advice, and living a life according to one's wealth. In conclusion, following the above principles help to develop the quality of life as well as reduce income inequality.

Keywords: Inequality, improve the quality of life, King's philosophy, *Ditthamikkattasangwattanikkadhamma*

บทนำ

ความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่การเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถสะท้อนการอยู่ดีกินดีของประชากรได้ ดังนั้นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนจึงมักได้รับการกล่าวถึงในฐานะแนวทางการดำเนินงานของรัฐที่ไม่ได้คำนึงถึงพลเมืองของตนอย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่ามีหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายผลประโยชน์ แต่ละปัจจัยก็จะทำให้เกิดความแตกต่างของกลุ่มประชาชน สุดท้ายนำไปสู่การกระจายรายได้ที่แตกต่างกันจนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางจะมีสัดส่วนความเหลื่อมล้ำสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (เฉลิมชัย กิตติศักดิ์สินาวิน, โกสินทร์ เตชะนิยม, วุฒิชัย อารักษ์โพชฌงค์, และ วรพล พินิจ, 2563, น. 13) จากการรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ใน

ประเทศไทย ในปี 2558 พบว่า ทุกภาคในประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ทุกภาค ดังนี้

ภาคกลาง ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณารายจังหวัดในภาคกลาง พบว่ามี 4 จังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับต่ำ คือ สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และ สุพรรณบุรี ส่วนอีก 14 จังหวัด มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ จังหวัดในภาคกลาง 4 จังหวัดที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคกลาง คือ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี และ นครปฐม

ภาคตะวันออก ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างไปทางต่ำ เมื่อพิจารณารายจังหวัดพบว่า จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดเดียวในภาคตะวันออกที่มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ภายในจังหวัดอยู่ในระดับต่ำ ส่วนอีก 7 จังหวัดมีความเหลื่อมล้ำ

ด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง โดยจังหวัด จันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้สูงสุด นอกจากนี้ จังหวัดที่ประชากรมี รายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคคือชลบุรี จันทบุรี และระยอง ในทางกลับกัน จังหวัด สระแก้ว ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด

ภาคเหนือ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางต่ำ เมื่อ พิจารณารายจังหวัดพบว่า จังหวัดกำแพงเพชร เพียงจังหวัดเดียวที่มีความเหลื่อมล้ำด้านราย ได้ในระดับต่ำ ส่วนอีก 16 จังหวัดมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัด ภาคเหนือทุกจังหวัดต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของ ประเทศ โดยจังหวัดลำพูนประชากรมีรายได้ เฉลี่ยสูงสุด ในทางกลับกัน จังหวัดเชียงราย ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด และจังหวัด แม่ฮ่องสอนประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่ำมาก ใกล้เคียงกัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความเหลื่อม ล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลางเมื่อราย พิจารณาจังหวัด พบว่า ทุกจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้อยู่ในระดับปานกลาง โดยจังหวัด กาฬสินธุ์มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ต่ำสุด ในทางกลับกัน จังหวัดมุกดาหารมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้สูงสุด นอกจากนี้ รายได้ เฉลี่ยของประชากรทุกจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของ ประเทศ โดยจังหวัดชัยภูมิประชากรมีรายได้ เฉลี่ยสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทาง กลับกัน จังหวัดกาฬสินธุ์ประชากรมีรายได้ เฉลี่ยต่ำสุดในภาค ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ประเทศ ประมาณร้อยละ 50

ภาคใต้ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายจังหวัด พบว่า จังหวัดภูเก็ตเพียงจังหวัดเดียวที่มีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับต่ำ ส่วนอีก 10 จังหวัดมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ ในระดับปานกลาง โดยจังหวัดชุมพรมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้สูงสุด และสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของประเทศ นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยของ ประชากรในจังหวัดภาคใต้พบว่า มี 5 จังหวัด ที่มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคใต้ คือ จังหวัด ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี ชุมพร และพังงา ส่วนจังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ย ต่ำสุดในภาคใต้

ภาคใต้ชายแดน ความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา จังหวัดในภาคใต้ชายแดน พบว่าทั้ง 3 จังหวัด มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ในระดับปาน กลาง โดยจังหวัดนราธิวาสมีความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้ภายในจังหวัดสูงสุด นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัดภาคใต้ ชายแดนทุกจังหวัดต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ประเทศ โดยจังหวัดปัตตานีประชากรมีรายได้ เฉลี่ยต่ำสุด

เมื่อเปรียบเทียบความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ระหว่างภูมิภาค ภาคใต้ชายแดนมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้ สูงที่สุด ภาคเหนือมี ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ต่ำที่สุด (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2561) และจากการสำรวจล่าสุดในปี 2562 พบว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มี แนวโน้มลดลงในระยะยาว โดยในปี 2562 มีค่า 0.430 ลดลงจาก 0.452 ในปี 2560 สะท้อน ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำจำแนกตามพื้นที่ พบว่าในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมี แนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปี 2560 เช่นเดียวกับความเหลื่อมล้ำระดับภูมิภาคที่มี ค่าลดลงในทุกภูมิภาค เมื่อเปรียบเทียบ ระหว่างภูมิภาคพบว่า กรุงเทพมหานครและ ภาควกลาง มีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด ขณะที่ ภาควใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงเป็น ภูมิภาคที่มีความรุนแรงของปัญหาการ กระจายรายได้สูงที่สุด (สำนักงานสภา พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติข้างต้นจะพบว่า ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เรื่อย ๆ ซึ่งในหลายๆรัฐบาลที่ผ่านมาที่ยังไม่ สามารถแก้ปัญหาหรือลดความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ของประชาชนได้อย่างชัดเจน

ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งเสนอปัญหาของ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในประเทศไทย และ แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ของชุมชนด้วยการใช้ศาสตร์พระราชาและ หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสังคมซึ่งเป็น หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อให้ประชาชนใน ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อเป็น แนวทางในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้สำหรับผู้สนใจเป็นลำดับไป

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้คืออะไร ?

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ หมายถึง การ ที่รายได้รวมของประเทศถูกจัดสรรไปยัง ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศอย่างไม่เป็น ธรรม นั่นคือ การที่รายได้ไปกระจุกตัวอยู่ที่ ประชาชนบางกลุ่มหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งส่วน

ใหญ่แล้วมักเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูง (ศุภเจตน์ จันทรสาส์น, 2552, น. 72) จากการศึกษาของ สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์ (2556) และ เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคน อื่น ๆ (2563) พบว่า ความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ในประเทศ มีสาเหตุมาจาก

1. นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของ ภาครัฐ ได้แก่ การพัฒนาที่ทำให้เกิดช่องว่าง ระหว่างคนมีฐานะร่ำรวยและคนมีฐานะ ยากจนห่างเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรการผลิต ลักษณะทุนทางสังคมและทุนทางมนุษย์ที่ผู้มี รายได้สูงมีเหนือกว่าผู้มีรายได้ต่ำ ทั้งนี้เพราะ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะมีการ ขยายตัวอย่างรวดเร็วในประเทศที่มีรายได้และ ระดับการพัฒนาที่ต่ำซึ่งระดับการพัฒนาที่ รวดเร็วย่างก้าวกระโดดนั่นเองเป็นผลทำให้ เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่เพิ่มสูงมากขึ้น

2. การเพิ่มขึ้นของระดับการค้าระหว่าง ประเทศเนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้า เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศทำให้สินค้า ของประเทศเป็นที่ต้องการมากขึ้น ผลที่ ตามมาคือประเทศต้องเพิ่มกำลังการผลิตและ มีการจ้างแรงงานเพิ่ม ซึ่งจะทำให้แรงงานมี รายได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามรายได้ของ แรงงานมีทักษะจะเพิ่มขึ้นมากกว่าและเร็วกว่า แรงงานไร้ทักษะ สาเหตุดังกล่าวทำให้ความ แตกต่างของรายได้เฉลี่ยระหว่างภาคการผลิต มีมากขึ้น

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้แก่ การที่ ประเทศของตนไม่สามารถพัฒนา เทคโนโลยีขึ้นในระดับสูงและใช้ได้ในปีบริบท ของตน จึงส่งผลให้ผู้เข้าถึงเทคโนโลยีที่สูง กว่ามักจะเป็นคนมีรายได้สูงและจะได้เปรียบ

ในการเพิ่มรายได้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำก็จะมีอุปสรรคในการสร้างฐานะของตนเอง อธิบายว่า การพัฒนาเทคโนโลยีมีผลโดยตรงต่อโครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่นการมีเครื่องจักรที่ทันสมัยย่อมส่งผลต่อการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น จากนั้นนำไปสู่การพัฒนาที่รวดเร็วแบบสมการกำลังสอง และอาจพบว่าการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตมีความสัมพันธ์กับอัตราการว่างงานซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อีกด้วย

4. โครงสร้างทางภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่มีรายได้สูง เนื่องจากโครงสร้างภาษีส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นภาษีทางอ้อมซึ่งเป็นภาษีฐานการบริโภคซึ่งเก็บในอัตราคงที่โดยผู้บริโภคจะเป็นผู้รับภาระภาษีทำให้กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำต้องรับภาษีมากกว่ากลุ่มคนที่มีรายได้สูง อีกทั้งแม้การเก็บภาษีเงินได้ของประเทศจะเป็นอัตราก้าวหน้าซึ่งเก็บกลุ่มที่มีรายได้สูงในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ สุดท้ายกลุ่มที่ได้รับประโยชน์คือกลุ่มคนที่มีรายได้สูงเท่านั้น

แนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้

เนื่องจากปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาประเทศ และรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยก็ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหานี้แต่ก็ทำได้ยาก จากประเด็นดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) และ ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น (2552) ได้สรุปแนวทาง

ในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ไว้ดังนี้

1. การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน เช่น ส่งเสริมให้คนจนได้รับการศึกษาและพัฒนาทักษะทางวิชาชีพอย่างทั่วถึง, สร้างโอกาสในการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์, ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, ขยายโอกาสของคนจนในการเข้าถึงบริการสังคมต่างๆอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เป็นต้น

2. การส่งเสริมนโยบายและระบบบริหารจัดการภาครัฐที่เหมาะสม เช่น พัฒนาภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอย่างเท่าเทียม, พัฒนาเขตเมืองและเขตชนบทอย่างเท่าเทียม, สร้างความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย, เสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ภาคเกษตรกรรมและคนจน, หยุดแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้โดยการสงเคราะห์และการให้เปล่า เป็นต้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีคำสำคัญ 2 คำ คือ คำว่า “การพัฒนา” และ “คุณภาพชีวิต” ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า “การพัฒนา”

การพัฒนา เป็นการสร้างสรรค์ ปรับปรุง ตัดแต่ง เติบโตให้สิ่งที่ได้สั่งสมมานั้นเจริญงอกงามขึ้น มีนักวิชาการได้แก่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545, น. 8-77) ปกรณ์ ปริยากร (2538, น. 5) สนธยา พลศรี (2547, น. 3) นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2534, น. 95) ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534, น. 2) ได้ให้ความหมายในลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่า การทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงจากอีกสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ ทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณให้ดีขึ้นพร้อมๆ กัน และเป็นไปตามลำดับขั้นตอนโดยไม่มีที่สิ้นสุดอย่างถูกต้อง คือเป็นการประสานกันระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเข้าด้วยกันเชื่อมสู่วิถีชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณค่าที่เกื้อกูลเพื่อที่จะนำมนุษยชาติสู่สันติสุขและอิสรภาพที่แท้จริงโดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนากาย อันได้แก่การพัฒนาความสัมพันธ์ของตัวเรากับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุให้ดีขึ้นไม่ให้เกิดโทษ สูงขึ้นไปคือการพัฒนาศีล อันได้แก่การพัฒนาในเรื่องความสัมพันธ์ทางกาย วาจา อันเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมทางสังคม สูงขึ้นไปคือการพัฒนาจิตใจ อันได้แก่การพัฒนาคุณภาพจิต การพัฒนาสมรรถภาพจิต และการพัฒนาสุขภาพจิต สูงที่สุดคือการพัฒนาปัญญา อันได้แก่การเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระจนได้ถึงขั้นสูงสุด

กล่าวโดยสรุปก็คือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและทางสังคมซึ่งเป็นการพัฒนาภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนามนุษย์ ในด้านจิตใจ และปัญญา

ความหมายของคำว่า “คุณภาพชีวิต”

คุณภาพชีวิต มีความแตกต่างและมีความหลากหลายเนื่อง ด้วยเหตุผลหลายประการ อันได้แก่ คุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถ บรรยายผ่านความคิดที่แตกต่างกัน จากความมุมมองที่หลากหลายจากประสบการณ์ พื้น ฐานความรู้ และ

ประเด็นการนำเสนอจากข้อเท็จจริงต่าง ๆ และขึ้นอยู่กับกำหนัดครอบคลุมความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินกระบวนการและ ผลต่าง ๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับร่วมกันของบุคคลในสังคมเดียวกัน และเป็นความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในความเจริญงอกงามและพัฒนาการของมนุษย์ รวมทั้ง การมีอายุยืนยาว กระบวนการทางด้านจิตใจ ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมากมาย ได้มีนักวิชาการ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 56) ธันวา บัวมี (2560, น. 8) ณัฐวัฒน์ ชันโท (2557, น. 12) ปราชนา กล้าผจญ (2545, น. 8) กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ (2535, น. 10-11) อ่างถึงใน กิตติ ประพิตรไพศาล, 2550, น. 19) ได้ให้ความหมายที่เป็นไปในลักษณะเดียวกันว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตที่ขอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมทางสังคมตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้อง ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ จนก่อให้เกิดความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยสามารถแสดงมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและในการประกอบอาชีพ

2. คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพ ประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ความอบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรัก และความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ

3. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาด และเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศและเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่ การดำรงชีพ และการคมนาคมที่สะดวก

4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม หมายถึง โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้ ความร่วมมือร่วมใจในสังคม ความเป็นระเบียบวินัย มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและมีค่านิยม สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

5. คุณภาพชีวิตด้านความคิด หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชนกับการศึกษา วิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตัวเอง การยอมรับตัวเองและ การมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม

6. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง ความมีคุณธรรมในตัวเองและสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาใน 10 ศาสนา ความเสียสละและการละเว้นอบายมุขต่าง ๆ

ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงได้แก่การดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยสื่อออกถึงความเป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความสุขที่ยั่งยืน หากนำคำว่า “การพัฒนา” และ “คุณภาพชีวิต” เข้าด้วยกันจึงหมายถึงการจัดการชีวิตของตนให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น ให้พอกพูนขึ้นโดยอาศัยประโยชน์ต่างๆที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในด้านร่างกายและสังคม และหลักธรรมทางศาสนาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจอันมีผลทำให้เกิดความสุขในระดับต่าง ๆ

ศาสตร์พระราช

ศาสตร์พระราช ได้แก่องค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ และผ่านศูนย์การศึกษา ศูนย์พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นผลมาจากการทรงงานอย่างหนักตลอดรัชสมัยของพระองค์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีหลักในการพัฒนา 3 ขั้นตอนได้แก่ หลักคิด คือ เป้าหมายในการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หลักทฤษฎี คือ แนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการทดสอบพิสูจน์แล้วและได้พระราชทานสู่การปฏิบัติจริง และหลักปฏิบัติ คือ ขั้นตอนในการดำเนินงานโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยในการดำเนินโครงการได้พระราชทานหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เข้าใจ คือ เข้าใจสภาพภูมิประเทศและมนุษย์ เข้าถึงคือ เข้าถึงภูมิสังคมและข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการของประชาชน และพัฒนาคือ กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่เพียงมิติใด

มิติหนึ่ง รวมถึงการทดลองและปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน และประยุกต์ใช้ได้ไม่รู้จักจบ (คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560, น. 19-20)

ภายใต้โครงการกว่า 4000 โครงการในศาสตร์ของพระราชานี้มีโครงการหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด นั่นก็คือ ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาที่หากใครสามารถนำไปปฏิบัติตามได้จะสามารถช่วยให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และรัฐ ผ่านพ้นวิกฤติไปได้ ประชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน” ความพอประมาณ ได้แก่ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล ได้แก่ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ส่วนภูมิคุ้มกัน ได้แก่ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต

นอกจากจะประกอบด้วย “คุณลักษณะ” 3 ประการแล้ว ยังมี “เงื่อนไข” ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม โดย เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังใน

การปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และเอื้อเฟื้อแบ่งปันให้แก่ผู้อื่น (คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560, น. 285)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับโดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคมอยู่บนหลักของความรู้รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และหลักคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน ดังนี้

1. ด้านตนเองและครอบครัว: ทำตนให้เป็นที่ยิ่งแห่งตนใน 5 ด้านคือ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ โดย รู้จักคำว่าพอ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ มีความสุขและความพอใจกับชีวิตที่พอเพียงอันยึดเส้นทางสายกลางในการดำเนินชีวิต

2. ด้านชุมชน: เมื่อตนเองและครอบครัวมีความพอเพียงแล้ว รวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนจนทำให้เกิดพลังทางสังคม และพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

3. ด้านรัฐ หรือ ประเทศชาติ : ประกอบด้วยชุมชนต่าง ๆ ที่เข้มแข็ง ชุมชน/สังคมหลาย ๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วางรากฐานของ

ประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อนจึงค่อย ๆ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นตามลำดับ (คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560, น. 286)

จากเนื้อหาที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ศาสตร์พระราชาเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากความรักความห่วงใยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยทุกคน เป็นการนำเอาทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มาผสมผสานเข้ากับศาสตร์ทางสังคมและปรัชญาทางศาสนาเพื่อแก้วิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ทรงมุ่งเน้นความพออยู่ พอกิน และปูพื้นฐานไว้สำหรับการกินดี อยู่ดี ต่อไปในอนาคต ที่สำคัญศาสตร์พระราชานี้มีความเรียบง่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่สลับซับซ้อน ทำได้รวดเร็ว สามารถแก้ปัญหาและเกิดประโยชน์ได้จริง จนสามารถยืนยันได้ว่า เป็นแนวทางที่สำคัญที่จะทำให้ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ภายในระบบนิเวศที่มีมนุษย์เป็นองค์ประกอบอยู่ด้วยความสมดุลและนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรมหรือเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ แปลว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หรือธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2551, น. 116; สุขะวณฺณ พลอยชุม, 2552, น. 130; พระไตรปิฎกออนไลน์, 2560) หรือประโยชน์อันจะพึงได้รับในปัจจุบัน ได้แก่ ประโยชน์หรือความดีของชีวิตในระดับวัตถุประโยชน์เฉพาะหน้า การที่

ชีวิตพรั่งพร้อมไปด้วยสมบัติทางวัตถุ พุทธศาสนาก็ถือว่าเป็นความดีของชีวิตระดับหนึ่ง เพราะทำให้ชีวิตไม่มีปัญหาหรือไม่มีทุกข์อันเนื่องมาจากสาเหตุคือขาดวัตถุ หรือเรียกว่า มีความสุขอันเนื่องมาจากการมีวัตถุสมบูรณ์ความดีระดับนี้นับเป็นความดีสำหรับสามัญชนทั่วไป หรือพูดในทางกลับกัน คนที่มีความดีระดับนี้เรียกว่า ปุถุชน แบ่งออกเป็น 4 อย่างได้แก่

1. อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงานประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

2. อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยก่งงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

3. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

4. สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนี้ นอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง ไรโรค อายุยืน มีเงิน มีงาน มีอาชีพสุจริต พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม และมีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าเชื่อถือแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546, น. 57-58; พระครูโพธิ

ธรรมานุกูล (บรรเทา ชุตจิน), 2554, น. 14) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ อีกหลายประการ ได้แก่ 1) ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง 2) ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ 3) เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธมิตร 4) ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม 5) เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต 6) สร้างความเจริญก้าวหน้า เศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

จากคำสอนเรื่องทฤษฎีธัมมิกัตถะทั้ง 4 ประการในเบื้องต้นจะพบว่า เมื่อเราขยันหมั่นเพียรแสวงหาทรัพย์สมบัติต่างๆแล้ว หากต้องการจะให้อยู่กับเราให้นานที่สุดและเป็นประโยชน์ที่สุดจะต้องมีการเก็บรักษาไว้ และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามคำสอนในพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ให้แบ่งทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วนคือ 1 ส่วน ให้เก็บไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เลี้ยงตนเอง ครอบครัว มิตรสหาย ทำบุญ เป็นต้น 2 ส่วน ใช้ในการพัฒนาอาชีพการงาน ประกอบกิจการลงทุนต่าง ๆ เป็นต้น อีก 1 ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น เช่น ฝากรักษา เป็นต้น ประการต่อมา การมีเพื่อนเป็นคนดี ข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพราะการดำเนินชีวิตจำเป็นต้องมีคนคอยแนะนำ หากมีเพื่อนเป็นคนดี คอยแนะนำแต่สิ่งดี ๆ ช่วยเหลือกิจการต่าง ร่วมด้วยช่วยกัน ชีวิตย่อมประสบผลสำเร็จโดยปราศจากโทษและสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ประการสุดท้าย เราจะต้องรู้จักเลี้ยงชีวิตของตนด้วยทรัพย์ที่ หามาได้ด้วยความพอดีพอเหมาะและพอเพียงไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป และไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป ล้วนเอื้อต่อการนำ

ชีวิตไปสู่จุดหมายของการมีชีวิตที่ถูกต้อง สมบูรณ์แบบในปัจจุบันอันพึงปรารถนาไปด้วยสมบัติทางวัตถุ

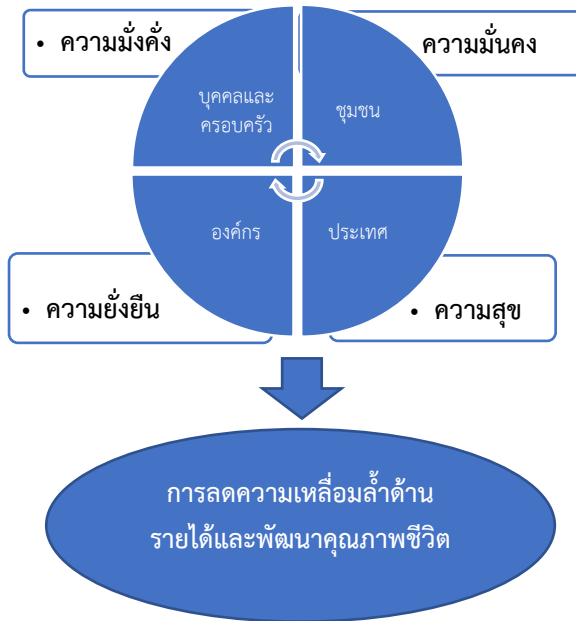
การนำศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรมมาช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

1. การนำศาสตร์พระราชมาร่วมช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

การนำศาสตร์พระราชาโดยเฉพาะหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้นั้น สิ่งแรกที่ต้องเข้าใจตรงกันก็คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่สอนให้ประชาชนให้ปฏิบัติ 3 อย่างคือ 1) สอนให้พึ่งตนเอง เช่น ในกรณีที่เรามีพื้นที่ทำกินอยู่แล้ว เราจะจัดการพื้นที่ของเราอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การปลูกพืชผลทางการเกษตร เราจะต้องเก็บผลผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของครัวเรือน เหลือจากการบริโภคแล้วจึงขาย 2) สอนให้มีเมตตา เช่นเมื่อบริโภคแล้ว ขายแล้วก็แบ่งปันให้เพื่อนบ้านตามความเหมาะสม การเอื้อเพื่อแบ่งปันกันย่อมเกิดขึ้นในชุมชน 3) สอนให้เกิดความสามัคคีกัน เช่น การรวมกลุ่มของชาวบ้านในการทำกิจการต่าง ๆ อาทิ เกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน เป็นต้น ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีเครือข่าย เมื่อเศรษฐกิจระดับชุมชนมีการเจริญเติบโต ก็มีการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชนไปตามลำดับ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีแนวโน้มลดลง หากเราหวังพึ่งแต่ความ

ช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เมื่อประเทศเกิดวิกฤติ ปัญหาย่อมตามมาอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตามวิกฤติโควิด 19 ในปัจจุบัน และเมื่อสามารถนำความพอเพียงในระดับบุคคลและ

ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับองค์กร และระดับประเทศมาทำให้เกิดความสัมพันธ์กันได้ ความมั่งคั่ง ความยั่งยืน ความมั่นคง และความสุขเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ดังภาพ



ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์พระราชากับการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากแนวคิดข้างต้น อภิชาติ ดวงอิสาร, ธวัชณ์ เขตจัตุรัส และ ดิเรก ถึงฝั่ง (2563, น. 170) ได้นำแนวคิดเรื่อง ศาสตร์พระราชาไปประยุกต์ใช้ในชุมชนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลสระพัง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดชัยภูมิ ในประเด็นเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ แนวคิดนี้สนับสนุนให้เกิดการสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมคุณภาพชีวิต พัฒนาการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ชนบทและเมือง ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่าง

เครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

2. การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรมมาช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรมหรือเรียกสั้น ๆ ว่าทฤษฎีธัมมิกัตถะ เป็นหลักธรรมข้อปฏิบัติสำคัญที่ทำให้เกิดผลดีเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง

1) อุภูฐานสัมปทา ขยันหา ถึงพร้อมด้วยความ

ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หา อุบาย วิธี ที่ สามารถ จัด ดำเนินการ ให้ ได้ ผลดี แต่ ต้อง เป็น การ ขยันหมั่นเพียร ในการ ประกอบ สัมมาอาชีพ 2) อารักขสัมปทา ขยันเก็บ ถึงพร้อมด้วยการ รักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษา โภคะ ทรัพย์สิน ที่หา มา ได้ โดยชอบธรรม ผลงาน ที่ ทำ ไว้ ด้วย ความขยันหมั่นเพียร 3) กัลยาณมิตตตา เลือก คบคนดีเป็นมิตร รู้จัก กำหนดบุคคลใน ถิ่นที่อาศัย เลือกคบคนดีมีศีลธรรม ซื่อสัตย์ มี ปัญญาแนะนำตักเตือนเรา คนที่คิดดี พุทธิทำ

ดี คบหาคนมีคุณธรรม และ 4) สมชีวิตา เลือกใช้ มีความเป็นอยู่เหมาะสม รู้จักกำหนด รายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอดี ให้รายได้ เหนือรายจ่าย ประหยัดเก็บไว้ และดำรงชีวิต ด้วยความไม่ประมาท (อานนตริ ประสมสุข, 2561, น. 63-64) หากเราสามารถปฏิบัติได้ ตามหลักธรรมข้างต้นย่อมลดปัญหาความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้ได้อย่างแน่นอน เพราะ หลักธรรม 4 ประการนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หัวใจเศรษฐกิจ” เพราะทำผู้ปฏิบัติตามให้เป็น เศรษฐินั่นเอง ดังภาพ



ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถสังวัตตนิกรมกับการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากแนวคิดข้างต้น พระครูโพธิธรรมานุ กุล (บรรเทา ชุตินฺ) (2554, น. 101-103) ได้นำหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชนไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนใน สังคมไทยปัจจุบันซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้ก็เป็นปัญหาหนึ่งโดยสรุปเป็น ภาพรวมได้ว่าหากต้องการแก้ปัญหาความ

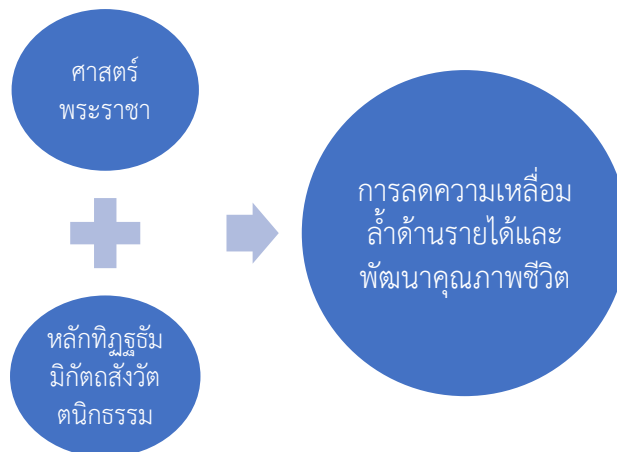
เหลื่อมล้ำด้านรายได้จะต้องให้เริ่มที่ตนเอง ก่อน อันดับแรกต้องขยันหมั่นเพียรในการ ปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความขำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจ ตรา หาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได ผลดี จากนั้นให้รู้จักคุ้มครองเก็บรักษา โภคะ ทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไวด้วยความ

ขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ต่อมาเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะหากมีเพื่อนหรือสังคมที่ดีก็สามารถชักนำให้เราพบเจอสิ่งที่ดีได้ นั่นก็คือการคบคนดีเป็นมิตรหรือการมีเพื่อนบ้านที่ดี สุดท้ายคือมีความпенอยู่เหมาะสม ได้แก่รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีไฟผดเคืองหรือฟุ้งเฟ้อยัก ส่วนสร้อยญา แสงอำพร (2562, น. 411-433) ได้นำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชและได้ข้อสรุปว่าประชาชนในเขตตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นสามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตน โดยเฉพาะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนได้อยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะประชาชนมีความเข้าใจในหลักธรรมและนำไปใช้ได้ดีและเหมาะสม

โดยประชาชนทุกคนมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานในหน้าที่ของตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อมาพัฒนากิจการงานอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รู้ฐานะของตนเอง จึงทำให้เกิดการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพจนทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนด้วยศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรมพบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรมส่งผลให้เกิดการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ดังภาพที่ 3



สรุป

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ได้แก่ 1) นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐ 2) การยกระดับการค้า

ระหว่างประเทศเนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้า 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี 4) โครงสร้างทางภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกลุ่มคนที่มีรายได้สูง จากปัจจัยข้างต้น

ทำให้ประชาชนแต่ละกลุ่มมีรายได้ที่แตกต่างกันและยังส่งผลให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีจำนวนเพิ่มขึ้น การศึกษาวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตพบว่า การประยุกต์ใช้หลักศาสตร์พระราชเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้ โดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานหลักสามอ้าวซึ่งกล่าวคือรู้จัก ความพอประมาณ ความพอเพียง รู้จัก

พึ่งตนเอง ไม่ประมาท และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสอนให้ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มจากการรู้จักประกอบสัมมาชีพ การรู้จักแบ่งเก็บแบ่งใช้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ การคบมิตรที่ดีคอยแนะประโยชน์ให้ และการใช้ชีวิตให้เหมาะสมตามกำลังทรัพย์ของตน กล่าวโดยสรุป การยึดหลักธรรม 2 ประการนี้ จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และยังสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

แหล่งอ้างอิง

- กิตติ ประพิตรไพศาล. (2550). การศึกษาคุณภาพชีวิตของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ จังหวัดปราจีนบุรี. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ. (2535). การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีการดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์จำเป็นพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: โครงการมหาวิทยาลัย โครงการน้ำพระทัยจากในหลวงเพื่อพัฒนาตะวันออกเฉียงเหนือ.
- คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). ศาสตร์ของพระราชฯ: ผู้นำโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นารีน, โกสินทร์ เตชะนิยม, วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์, และ วรพล พิณิจ. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางและความเกี่ยวข้องของดัชนีธรรมภิบาล: การสร้างแนวทางลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยตามหลักสากล. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ณัฐวัฒน์ ชันโท. (2557). คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชน คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธันวา บัวมี. (2560). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2534). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปกรณ ปรียากร. (2538). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2545). คุณภาพชีวิตของมนุษย์นักรับการออกกำลังกาย. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

- พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุตินฺธ). (2554). *ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระไตรปิฎกออนไลน์ ปฏิปทาสูตรที่ 6. (2560). สืบค้น 8 กรกฎาคม 2564, จาก <https://84000.org/tipitaka/attha/v.php?B=23&A=6829&Z=6887>.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *หลักแม่บทของการพัฒนาตน* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สธรรมมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม* (พิมพ์ครั้งที่ 57). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2534). *การพัฒนาชุมชน: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น. (2552). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้ในประเทศไทย. *วารสารประชากรศาสตร์*, 25(2), 71-89.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนารวมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์. (2556) *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายความยากจนและการกระจายรายได้*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สร้อยญา แสงอัมพร. (2561). การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจิ้ง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 5(2), 411-433.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย*. สืบค้น 8 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=7787
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). *ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562*. สืบค้น 8 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=10857&filename=social
- สุเชาว์ พลอยชุม. (2552). *พุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.

- อภิชาติ ดวงธิดาร, ธวัฒน์ เขตจัตุรัส, และ ดิเรก ถึงฝั่ง. (2563). ศาสตร์พระราชากับการสร้างความ
เข้มแข็งให้กับชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสระพัง อำเภอบ้านแพ้ว
จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 12(2), 165-180.
- อานนตรี ประสมสุข. (2561). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก
พระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด
14 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย *

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาอังกฤษ)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ไม่เกิน 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

บทนำ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วัตถุประสงค์ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(จะเขียนเป็นข้อๆ ก็ได้ หรือจะเขียนรวมก็ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุปผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ตอบวัตถุประสงค์ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

อภิปรายผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เอามาอภิปรายเฉพาะประเด็นที่เด่นๆ ไม่ต้องทุกประเด็น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

*หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ขนาด 12 pt Th Sarabun)

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการทั่วไป

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด
14 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย
ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)*

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ไม่เกิน 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

เนื้อหา (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุป (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

*หน่วยงานของผู้เขียนบทความ

ขั้นตอนการทำวารสาร ปัญญา

- ตอนที่ 1 รับบทความจากนักศึกษา (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้นักศึกษานำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้นักศึกษานำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่นักศึกษาแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจสอบถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ
6. การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้รูปแบบ นามปี เช่น (สมศรี มาสาย, 2554. น. 12) และ สมศรี มาสาย (2554, น. 23) Dessler, G.(2004 : pp. 3) สำหรับบรรณานุกรม ให้ใช้รูปแบบ APA6 หรือรูปแบบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเรียงภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ ดังที่ปรากฏตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนแหล่งอ้างอิงในบทความ

1. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ ครั้งที่พิมพ์./ เมืองที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). พุทธศาสนาวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

2. บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ/ (บรรณาธิการ ถ้ามี),/
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูตร. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูตร, เสวนิจ รัตนวิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ขวัญรัก สุขสมถทัย (บรรณาธิการ). *รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย*. (น. 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

3. วิทยานิพนธ์หรือคหฤนิพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือคหฤนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาคหฤบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา).

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). *การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา).

4. บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี)),/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหา ภูมิราชวิทยาลัย*, 3(1), 32-48.

5. บทความในจดหมายข่าว

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อจดหมายข่าว,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี)) / เลขหน้า.

ตัวอย่าง

งานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุน. (2549). *ข่าวบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย*, 8(1), 2. ทีมสมองปุด นิเทศศาสตร์ควารังวัล Best Campaign แทะอะวอร์ด ครั้งที่ 9. (2548). *ดอกแก้ว จดหมายข่าว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(34), 3, 6.

6. บทความในนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสาร,/ปีที่หรือเล่มที่,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ศุภรา กันตะพัฒนะ. (2549, 1 สิงหาคม). เฝียวาหัวใจดวงน้อย ด้วยสองมือแม่. *ชีวจิต*, 8, 26-31.

7. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์' 49. มติชน, น. 33.

ลม เปลี่ยนทิศ. (2549, 7 สิงหาคม). รักในหลวงด้วยการปฏิบัติ: หมายเหตุประเทศไทย. ไทยรัฐ, น. 5.

8. เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อของเอกสาร/เลขที่ของเอกสาร (ถ้ามี).

ตัวอย่าง (จดหมายเหตุ)

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ. เลขที่ 3/197.

หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. เลขที่ 12.

ตัวอย่าง (คำสั่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 21 มีนาคม). เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย. คำสั่งที่ 0577/2549.

ตัวอย่าง (ประกาศ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 23 มิถุนายน). เรื่อง เกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ 2). ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

9. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. น. 42-48.

10. รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิตย์ โรจน์รัตนวาณิช และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3 (น. 48-50). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

รณภาพ เอื้อพันธเศรษฐ และวิยะดา ต้นวัฒนากุล. (2548). ทักษะชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการครั้งที่ 1 วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 8-10 ธันวาคม 2548. (น. 567-573). เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

11. การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ปี/วันที่/เดือน)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

มทิสร มังคลรังศรี. (2549, 4 สิงหาคม). รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

ปรีดิยาธร เทวกุล, ม.ร.ว. (2549, 4 สิงหาคม). ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์.

12. เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/สืบค้น/วัน/เดือน/ปี/เข้าถึงได้จาก/แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2547). จิตสำนึกและวิญญาณของคนสอนครู. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2548, เข้าถึงได้จาก <http://www.km.rikp.ac.th>

13. เอกสารทุกประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

รอบรู้นานาชาติ. (2549). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์

ส. กลิ่นหอมหวล. [ม.ป.ป.]. แม่คะนั่งน้ำค้างแข็ง คืออะไร. [ม.ป.ท.]